

קָרְבָּן לֵי שְׁבַע

A project of:

Young Yeshivah

Special thanks to:

יעד הנחות לה"ק

Israel Book Shop Publications

מכתבים

ב"ה, ראש חודש שבט, ה'תשי"א.
ברוקלין, נ.י.

אל אנ"ש, תלמידי התמימים, וכל הקרוביים
לחסידות וחסידים די בכל אתר ואתר
ה' עליהם ייחיו

שלום וברכה !

לקראת בא יום הגדול והקדוש הוא יומ עשרי בשבט, יומ הילולא
של כ"ק מ"ח אדר"ז זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע הכ"מ — הנסי לעורר
אודות מאמרו שנtan להדפיס ליום ההסתלקות, הוא ד"ה באתי לגני —
י"ד שבט תש"י.

אשר בטח תלמדו אותו בליל ויום הילולא.

ובלשן נשיאנו במחטיבו (קונטרס ג, קונט' לו) :

מסוג' הוא היום הזה להתקשר בעין החיים, אשר כא"א מאנ"ש
יזכה שיAIR עליו ועל כל ב"ב שייחיו זכות כ"ק מ"ח אדר"ז הכ"מ,
אשר מסר וננתן נפשו הק' עלינו להדריכנו במעגלי צדיקי יסוד עולם הود
כ"ק אבותינו רבותינו הק' זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע להושע בבני חייא
ומזונא רוחחא.

אנ"ש ותלמידי התמימים ייחיו, התעוררו נא ובאו לחצרות ה', בבחתי
כניות וบทי מדрушות, אל החפלה ואל למודי השיעורים ברבים, והתועדו
באהבת רעים לחזק את הלומדים בתמיכת לומדי תורה ועסקם בעבודת
השיות.

אנ"ש ותלמידי התמימים, וכל הנוטלים חלק בדרכי החסידיים
והחסידות עמדו הכנן כולכם, אתם נשיכם בנייכם ובנותיכם, לקבל ברכת
הוי' בשפעת חיים ופרנסה טובה ונחת מיזצאי חלציכם, אשר ישפייע
השיות לכם ולנו על ידי התעוררות רחמים רבים ממוקור הרחמים
והחסידיים האמתיים, עד מכניים רחמים, אשר יעורר כ"ק מ"ח אדר"ז
הכ"מ בעל הילולא, וברוכים תהיו בבני חייא ומזונא רוחחא.

מנחם מענדל שנייאורסאהן

נדפסה בסה"מ תש"י בתחילת. לקו"ש חייא ע' 216. אגרות-קדוש כ"ק אדר"ז שליט"א
ח"ד אגרת תפ"ד.

ב"ה, ראש חודש שבט, ה'תשי"א.
ברוקלין, נ.י.

אל אנ"ש, תלמידי התמימים, אל המקוררים
או השיעיכים אל כ"ק מ"ח אדמו"ר זצוקלה"ה
נונג"מ זי"ע ה"מ,
ה' עליהם חייו

שלום וברכה!

בمعنى על שאלת רבים אודות סדר מפורט ביום העשרי בשבעת
הבע"ל, הוא יום היִאָרְצִיָּט של כ"ק מ"ח אדמו"ר ה"מ, הנני בזה
להציג:

שבשת קדש שלפני היִאָרְצִיָּט ישתדלו לעלות לTORAH.
אם אין מספר העליות מספיק — יקראו בתורה בחדרים שונים,
אבל לא להוציא על מספר הקרואים.
ישתדלו שمفטיר יהיה הגدول שבבחורה — בריצוי רוב המניין —
או על פי הגורל.

יבחרו וירימו מי שיתפלל לפני התיבה ביום היִאָרְצִיָּט, ונכון לחלק
שיתפלל אחד ערבית, שני — שחירות, שלישי — מנחה כדי לזכות בזה
מספר יותר גדול של אנ"ש.

להدلיק נר שידלק כל המעת לעת. אם אפשר بكل — נר של שעווה.
בשבעת התפלות ידלקו חמשה נרות.

אחר התפלה (בבוקר — אחר אמרת תהילים) ילמוד (יסים)

הנני בזה: ראה ג"כ מכ' כ"ק מ"ח אדמו"ר ה"מ עד היִאָרְצִיָּט הראשון של אביו כ"ק
אדמו"ר (מההורש"ב) נ"ע (חכמי ישראל בעש"ט ע' לג [ולא ח' באגורות-קדוש אדמו"ר מההורי"ץ
ח"א ע' קלח]).
יקראו .. אבל לא להוציא: הוראת כ"ק מ"ח אדמו"ר ה"מ בשם אביו. ועיין שו"ת צ"צ
חאו"ח סל"ה.

של שעווה: ר"ת ה'קיצו וירנו שזוכני עפר.
 חמשה נרות .. (יסים): ראה קונטרס ב' ניסן ה'תש"ח, וה'תש"ט.

נדפסה בסה"ם תש"ג בחלתו. ספר המנהיגים ע' 95. לקו"ש חי"א ס"ע 216 ואילך.
אגורות-קדושים כ"ק אדמו"ר שליט"א ח"ד אגרת תפפה.

המתפלל לפני התיבה פכ"ד דכלים ופ"ז דמקאות. אח"כ יאמר המשנה ר' חנניה בן עקשיא כו' ויידיר. בלחש — איזה שורות בתニア, קדיש דרבנן.

אחר תפלה ערבית — יחוירו חלק מהמאמר ביום ההסתלקות (ד"ה באתי לגני, נדפס בكونטראס ע"ד) בע"פ. ואם אין מי שיחזור בע"פ לימודו בפנים. וכן אחר תפלה הביקר. ולס"מו אחר תפלה מנהה. בבוקר קודם התפלה — פרק תニア. וכן לאחר תפלה מנהה.

בבוקר קודם התפלה ירים כל אחד תרומה להעוני השיעיכים לנשיאנו, הוא כ"ק מ"ח אדמו"ר הכהן, بعد עצמו ובנד כל אחד מבני ביתו שיחיו, וכן קודם תפלה מנהה.

לאחר תפלה הבוקר וזרת הדא"ח — יקרא כל אחד פ"ג (כמוובן בחגירת אבנט). אלו שזכו להכנס ליחידות, או עכ"פ לראות את פניו כ"ק מ"ח אדמו"ר הכהן — יציר עצמו, בעת קריאת הפה"ג, כאלו עומד לפניו. להניח הפה"ג אח"כ בין דפי מאמר, קונטרס וכור' של תורה כ"ק מ"ח אדמו"ר הכהן. ולשלחו (אם אפשרי — בו ביום) על מנת לקרואו על ציון שלו.

במשך המעת לעת — ללימוד פרקי המשניות של אותיות השם.

במשך המעת לעת — לעשות התועדות.

לקבוע שעיה במשך המעת לעת — לבאר לבני ביתו שי' אודות כ"ק מ"ח אדמו"ר הכהן ועובדתו אשר עבד בה כל ימי חייו.

במשך המעת לעת — לבקר (אלו הראים זהה) בבתיהם הכנסתיות ובבהמ"ד אשר בעיר לחזור שם מימרא או פתגם מתורתו של כ"ק מ"ח אדמו"ר הכהן, לבאר אודות אהבת כל ישראל שלו, להודיע ולהסביר תקנותו ע"ד אמרות תהילים, לימוד חומש עם פירוש"י — ובמקומות המתאימים — גם ע"ד לימודי התニア כפי שהלכו לימות השנה. — אם אפשרי לעשות כל הניל' מתחום התועדות.

במשך המעת לעת — לבקר (המוכשרים זהה) במקום כנסוי הנוער החורי — ולהשתדל, ככל האפשר בדרכי שלום, גם במקום כינוסי הנוער שלעת עתה עדין אנו חורי — לבאר להם איך שחבה יתרה נודעת להם תמיד מאת כ"ק מ"ח אדמו"ר הכהן, לבאר להם את אשר תבע מהם והתקווה והבטיחו אשר בטח בהם, אשר סוף סוף ימלאו את

תפקידם בהחזקת היהדות והפצת התורה בכל המרץ החום והחיות שהם מטגולות הנוער.

* * *

מובן אשר, אם זהו מתאים לתנאי המקום, ימשיכו בכל הנ"ל בימים אשר אחרי היאצטייט ובפרט ביום הש"ק שלאחריו.

* * *

והו ייחיש בית גואלנו והקייצו ורנו שוכני עפר, ונשיאינו, הוא כ"ק מוש"ח אדמוי"ר הכה"מ, בעל ההילולא, בתוכם ישמיענו נפלאות וינהלנו בדרך העולה בית אל.

מנחם מענדל שני אורסahan

LETTERS

OF THE REBBE

Day of Hiskashrus

B”H, Rosh Chodesh Shvat, 5711,
Brooklyn, N.Y.

To *Anash*, the students, the *temimim*, and all those who share closeness with *Chassidus* and chassidim in all places. G-d bless you all.

Greetings and blessings,

In anticipation of the great and holy day, the tenth of Shvat, the *hillula* of my revered father-in-law, the Rebbe, I would like to inspire you with regard to the study of the *maamar* which he prepared for publication on the day of his passing, the *maamar* entitled *Basi LeGani, YudShvat*, 5710.

You will certainly study it on the night and day of his *hillula*.

To quote our *Nasi* in his letters (*Kuntres 3* and *Kuntres 36*):

This day is uniquely suited to bond oneself with the Tree of Life. Every member of the chassidic brotherhood can be found worthy to have the merit of my revered father-in-law, the Rebbe, shine upon him and all the members of his household. For he sacrificed his holy life for us, to lead us in the paths of the *tzaddikim*, the foundations of the world, our fathers, the saintly Rebbeim, and this will enable us to be delivered with regard to children, health, and abundant sustenance.

Anash and the students, the *temimim*, rouse yourselves and come to the courtyards of G-d — the synagogues and the houses of study — to prayer and to the public [Torah] study sessions. Hold *farbrengens* with brotherly love to strengthen Torah study by supporting the students of Torah and those who are involved in the service of G-d.

Anash, the students, the *temimim*, and all those who participate in the paths of the chassidim and *Chassidus*: All of you, stand prepared, you, your wives, your sons, and your daughters, to receive G-d's blessings — the outpouring of life, plentiful sustenance, and satisfaction from your descendants — that G-d will pour out to you and to us through the arousal of abundant mercies from the source of true mercy and kindness, following a motif similar to that implied by the hymn *Machnisei Rachamim*, which my revered father-in-law, the Rebbe, whose *hillula* is being celebrated, will

arouse. May you be blessed with children, health, and abundant sustenance.

Menachem Mendel Schneerson

Customs of Yom Hillula

By the Grace of G-d
Rosh Chodesh Shvat, 5711
Brooklyn, N.Y.

To *Anash*, to the students of Tomchei Temimim, and to those who have a bond or a relationship with my revered father-in-law the saintly Rebbe, of blessed memory:

G-d bless you all.

Greeting and blessings:

In reply to the many questions that have been asked about a detailed schedule for the Tenth of Shvat, the *yahrzeit* of my revered father-in-law, the Rebbe, I would hereby suggest the following:

1. On the *Shabbos* before the *yahrzeit* each chassid should attempt to be called for an *aliyah* to the Torah.
2. If there are not enough *aliyos* the Torah should be read a number of times in different rooms. However, *no additions* should be made to the number of *aliyos* at each reading.
3. The congregation should see to it that the *Mafteir* should be the most respected congregant, as determined by the majority; alternatively, the choice should be determined by lot.
4. The congregation should choose someone to lead the prayers on the day of the *yahrzeit*. It is proper to divide the honour, choosing one person to lead *Maariv*, a second to lead *Shacharis*, and a third

- *Minchah*. In this way a greater number of *Anash* will have the privilege.
- 5. A *yahrzeit* candle should be lit that will burn throughout the twenty-four hours. If possible, the candle should be of beeswax.
- 6. Five candles should burn during the prayer services.
- 7. After each prayer service (and in the morning, [this means] after the reading of *Tehillim*), the *sheliach tzibbur* should study (or at least conclude the study of) chapter 24 of *Mishnayos Keilim* and chapter 7 of *Mishnayos Mikvaos*. He should then recite the *Mishnah* beginning "Rabbi Chananyah ben Akashya...", followed silently by a few lines of *Tanya*, and *Kaddish deRabbanan*.
- 8. After *Maariv*, part of the *maamar* (*Basi LeGani*) that was released for the day of the demise should be recited from memory. If there is no one to do this from memory, it should be studied from the text. This should also be done after *Shacharis*, and the *maamar* should be concluded after *Minchah*.
- 9. Before *Shacharis*, a chapter of *Tanya* should be studied. This should also be done after *Minchah*.
- 10. In the morning, before prayer, charity should be given to those institutions that are related to our *Nasi*, my revered father-in-law, of sainted memory. Donations should be made on behalf of oneself and on behalf of each member of one's family. The same should be done before *Minchah*.
- 11. After *Shacharis* and the recitation of the *maamar*, each individual should read a *pidyon nefesh*. (It goes without saying that a *gartl* is worn during the reading.) Those who had the privilege of entering the saintly Rebbe's study for *yechidus*, or at least of seeing his face, should - while reading the *pidyon nefesh* - picture themselves as standing before him. The *pidyon nefesh* should then be placed between the pages of a *maamar* or *kuntreis*, etc., of his teachings, and sent, if possible *on the same day*, to be read at his graveside.
- 12. In the course of the day one should study chapters of *Mishnayos* that begin with the letters of his name.

13. In the course of the day one should participate in a *farbrengen*.
14. In the course of the day one should set aside a time during which to tell one's family about the saintly Rebbe, and about the spiritual tasks at which he toiled throughout all the days of his life.
15. In the course of the day, people (to whom this task is appropriate) should visit synagogues and houses of study in their cities and cite a statement or an adage drawn from the teachings of the saintly Rebbe. They should explain how he loved every Jew. Furthermore, they should make known and explain the practice that he instituted of reciting *Tehillim* every day, studying the daily portion of *Chumash* with the commentary of *Rashi*, and, where appropriate, studying the *Tanya* as he divided it into daily readings throughout the year. If possible this should all be done in the course of a *farbrengen*.
16. In the course of the day, people (who are fit for the task) should visit centres of observant youth - and, in a neighbourly spirit, should make every endeavour to also visit centres for the young people who are not yet observant - in order to explain to them the warm love that the saintly Rebbe constantly had for them. It should be explained to these people what he expected of them; they should be told of the hope and the trust that he placed in them - that they would ultimately fulfil their task of strengthening the observance of Judaism and disseminating the study of Torah with all the energy, warmth and vitality that characterize youth.

If prevailing conditions allow, all the above should of course be continued during the days following the *yahrzeit*, and particularly on the following *Shabbos*.

May G-d hasten the coming of our Redeemer, and then "those who repose in the dust will awaken and sing joyful praises." And our *Nasi* among them will give us wondrous tidings, and lead us along the path that leads up to the House of G-d.

[Signed:] Menachem Mendel Schneerson

מַאֲמָרִים

ד"ה באתי לגני ה'תש"י

יאצ"ט כבוד אמו וקנותו הרבנית הצדנית מרת רבקה נ"ע ז"ע

באתי לגני אחותי כליה, ואיתה במדרש רבה (במקומו) לגן אין כתיב כאן אלא
לגני לגנוני, למקום שהי' עיקרי בתחילת, דעיקר שכינה בתהтонים
היתה, ועל ידי חטא עז הדעת נסתלקה השכינה הארץ לרקיע, וע"י חטא קין
ואנוש נסתלקה השכינה מארקיע א' לב' וג', ואח"כ בדור המבול נסתלקה מרקיע
ג' לד', וכדאיתא במד"ר ע"פ וישמע את قول הו' אלקים מתהלך בגן א"רABA
מהלך אין כתיב כאן אלא מתחלך, קפיז ואזיל קפיז ואזיל, ואח"כ עמדו שבעה
צדיקים והורידו את השכינה למטה, אברהם וכוה והוריד את השכינה מרקיע ז'
לו', ויצחק מו' לה', עד כי משה שהוא השבעי (וככל השבעין*) חביבין) הורידו
למטה הארץ. ועיקר גilioi אלקות הי' בבית המקדש, דכתיב ועשו לי מקדש
ושכنتם בתוכם, בתוכו לא נאמר אלא בתוכם בתוך כל אחד ואחד, וזה צדיקים
ירשו ארץ וישכנו לעד עליה, מצדייקים יירשו ארץ שהוא ג"ע, מפני מה לפהיהם
משכינים (הינו ממשיכים) בחינת שוכן עד* מרים וקדוש, שייה' בגilioi למטה.
זהו באתי לגני לגנוני למקום שהי' עיקרו בתחילת, דעיקר שכינה בתהтонים
היתה, והענין הוא דהנה תכילת הכוונה בבריאות והתהנות העולמות, דנתאהו
הקב"ה להיות לו ית' דירה בתהтонים, שייה' גilioi אלקות למטה ע"י עבדות
האדם, ע"י אתכפיא ואתהפהא, דנסמה תרד למטה להתלבש בגוף וננה"ב, והם
יעלימו ויסתרו על אור הנשמה, ובכ"ז תפעול הנשמה בירור ויזיכון הגוף
וננה"ב, וגם חלקו בעולם. וזה ועשו לי מקדש ושכنتם בתוכם, בתוך כאו"א,
והוא ע"י העבודה בעבודת הבירורים בחינת אתכפיא ואתהפהא, וככאמар כד*
אתכפיא סט"א אסתלק יקרא דקוב"ה בכולהו עולם. והנה מ"ש בכולהו עולם,
הכוונה על מדՐיגת האור דהוא בכולהו בשווה, והינו אור הסובב כל עולם
שמעair בכל העולמות בשווה, דבעולמות הריי יש חילוקי מדՐיגות, דאיינו דומה
עלמות עליונות לעולמות תהтонים, דבעולמות העליונים מאיר האור בגilioi,
ובעלמות התהтонים האור איינו מאיר בגilioi כ"כ, ויש שהאור בא בבחינת
העולם והסתור, ויש בזה חילוקי מדՐיגות, וככמ"ש אף ידי ישדה ארץ וימני טפהה

וככל השבעין: ויקרא רבה פכ"ט, יא. - ראה ג"כ סדרה החודש הוה ש"ת.
שוכן זה: להעיר בענין עד מוח"ב ר"פ וארא ובבאיורי הוחר שם. לקו"ת דה אלה פקרדי פ"ו וביאורו פ"ה.
וככאמר כד: ראה תניא פכ"ז. לקו"ת ר"פ פקרדי. שם פ' חוקת דיה על כן יאמרו פ"ב.

שמים, ואיתא במדרש* נתה ימינו וברא שמים ונטה שמאלו וברא ארץ, וידוע
 DID ימין מורה על האור והגilioי יותר, וזהו ימינו טפהה שמים, דשמיים הכוונה
 עלמות העליונים שם הגilioי בבחינת ימין שהוא גilioי האור, והאור עצמו הוא
 בבחינת גilioי, וארץ הכוונה עלמות התתוננים הם מבחינת שמאל שאין האור
 בגilioי כ"כ, וגם האור עצמו בא בבחינת העלם והסתה, כדיוז ה הפרש בד'
 עלמות, דכתיב כל הנקרה בשמי ולכבודי בראשתו יצתרטו אף עשיתו שהם
 ד' עלמות אביה"ע, בות האור איןו כמו שהוא באצלות, כמו שהוא בבי"ע,
 באצלות הוא*. בבחינת גilioי הгалם, ואצלות מלשון אצלו וסמו, וכן פי'
 אצלות מלשון הצללה והפרשה, באצלות ע"ה בחינת עולם, אבל בכללותו הוא
 בכלל עלמות האין סוף, משא"כ בראיה שהוא תחילת המציאות יש
 מאין, וזהו כל הנקרה בשמי ולכבודי, דשמי וכבודי הוא המוחד כי עדין, שקי'
 על עולם האצלות שהוא עולם היחוד והתכלות, שהוא שם בתכלית הגilioי,
 דאיינו דומה כלל לכמו שהוא בעולמות בי"ע, ובביה"ע עצמן יש חילוקי מדרגות
 בהגilioי אורות כמו"ש בעולם הבריאה, וועלם היצירה ועשוי, אמןם כ"ז הוא
 בהאור שבאה להיות את העולמות בבחינת מלאה כל עלמין, אבל בהאור שהוא
 למעלה משייכות אל העולמות, והוא בבחינת אור הסוכ"ע, שבא בבחינת סובב
 ומקיף לעולמות, הרי מאיר בכל העולמות בשווה, וזה בכולו עלמין, והיינו
 שאור זה הנה אופן המשכו הוא בכל העולמות בשווה. אמןם בכדי להמשיך
 אור זה בכולו עלמין, הוא ע"י העבודה בעבודת הבירורים בבחינת אתכפיא
 ואתהPCA דוקא, וזה כד אתכפיא סט"א, כאשר פועל בעבודתו להיות אתכפיא
 סט"א ואתהPCA חשווכה לנהורא, הנה יתרון האור הוא מהחשך דוקא, והיינו
 דכאשר החושך נהפרק לאור, הנה נעשה יתרון האור, שהאור מאיר בגilioי עד
 אשר יאיר למטה ממש, והיינו שנמשך האור באופן כזה, אשר אופן המשכו
 הוא בכל העולמות בשווה. וזהו כד אתכפיא סט"א אסתלק יקרא דקוב"ה
 בכולו עלמין, בבחינת האור, שנמשך* אור הסובב כל עלמין שאופן המשכו
 בבחיה סובב ומקיף בכל העולמות בשווה, וא"כ מאיר גם למטה כמו"ש למעלה.
 וזה ועשו לי מקדש ושכنتי בתוכם, בתוך כל אחד ואחד ע"י העבודה בבחינת

ואיתא במדרש: ראה פרדר"א פ"י.ח, זח"ב, כ, א. לו, א. פה, ב.
 באצלות הואר. ראה בכ"ז תוו"א פ' בראשית ביאור לד"ה כי כאשר השמיים. שם ר"פ וירא. ביאור דואלה המשפטים
 ועוד.
 ואסלהק... שנמשך: נק' המשכה זו בוחר ל' אסתלק... שהוא בחו' גilioי אור הסוכ"ע כ' בבחיה רומותות (תו"א
 ס"פ ויקהיל עי"ש).

אתכפיה ואותהפהח השוכא לנהורא, הנה נעשה ע"ז יתרון האור, דאסטלך
יקרא דקב"ה בכולחו עלמין שמאיר ומתגללה אור הסובב.

קיזור. עיקר שכינה בחתונים. יבאר דכוונת בריאות העולמות שהי' דירה
בחתונים, ונעשה ע"י אתכפיה ואותהפהח שמשיך אור הסובב,
שזהו בכולחו עלמין בשוה.

ב) והנה זאת הייתה העבודה במשכן ומקדש בעבודת הבירורים בבחינת
אתכפיה המביא ומעלה לבחינת אתהפהח השוכא לנהורא, ולכן
אתה העבודות שהי' במקדש הוא עניין עבודה הקרבנות, שהוא עבודה רוחני'
שבנפש, וזהו עניין השתתפות הכהנים והלוים בעבודתם ושירים זומרים בעט
הבאת הקרבן, שהוא עבודה רוחני'. ועניין עבודה הקרבן בעבודה בנפש האדם
הוא, דכתיב*: אדם כי יקריב מכם קרבן להוי' מן הבקר וממן כו',
دلכאוורה יוקשה אדם הי' כוונתו בזה רק לבאר משפט הקרבן הויל' אדם מכם
כי יקריב קרבן להוי' הנה נך וכך הי' משפט הובאת הקרבן והלכותיו ומן מה
אומר אדם כי יקריב מכם וככו', אלא ידוע הכוונה בזה הוא שבא גם לבאר כללות
עניין הקרבנות בעבודה בנפש האדם, וזהו אדם כי יקריב, האדם כאשר יתרך
לאלקות, הנה מכם הוא קרבן להוי', מכם ובכם תלוי הדבר להיות קרבן להוי',
היאינו להיות קרוב אל הו', דידוע דקדרבנות* הם עניין קירוב הכהות והחושים,
ובזה לבאר, דכאשר בא להתקרב לאלקות, הוא מכם, והיאינו שתליו הדבר
בכם, דאל יאמר אדם איך אתקרב אל אלקות, ובפרט כאשר יודע מהותו
העצמי שהוא בשפלות ומוליכך בכמה עניינים לא טובים, וא"כ הוא בתכליית
הריחוק מלאכות ואיך אתקרב לאלקות, וע"ז הוא אומר מכם, בכם הדבר תלוי,
דכאו"א מישראל יכול לאמר* מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי אברהם יצחק
ויעקב, ואין בזה הגבולות כלל, ואין שום דבר המונע ומעכב חיללה, לעלות
ולהגיע ולהתקרב לאלקות, ואין הקב"ה בא בטטרונייא* עם בריותיו, ומתגללה
ומאיר בכאו"א לפי כחו ויכולתו. כדאיתא במד"ר* וכשאני מבקש אני מבקש
לפיichi אלא לפי כוחן, לפי הכח של כל או"א, דעתו הנה בכח כאו"א לעלות

דכתיב אDEM: ראה קונטראס לימוד החסידות פ"יב. ד"ה טעה תש"ט (קונטראס ספ) פ"ב ואילך.
דידוע דקדרבנות: ראה ד"ה טעה הנ"ל, ושות' ג'.
יכל לומר: תנא דבי אל"י רבה פ"כ".
ואין ... בטטרונייא: ע"ז ג. א. וראה ספר המתארים אידיש בתהלוון.
כדייתא במד"ה: במודבר רבה פ"יב, ג.

ולהגיע למדרגה היותר נעלית. וזהו אדם כי יקריב, דבכדי שהאדם יתקרב לאלקות הוא מכמ, שבכם הדבר תלוי, והיינו מכמ קרבן להוי', דמכם תקריבו את הקרבן להוי', דאין הכוונה רק הקרבן של הבהמה בלבד, כי"א מכמ ממש, והוא מן הבהמה, הבהמה שבלבו של אדם, שהוא הנה"ב. מן הבקר ומן הצאן, הן המה הפרטיא מדידגות דישנות בנה"ב, וכידוע הענינים בוה, דאיינו דומה האופני הבירורים בכaco"א, דישנו שהנה"ב שלו הוא שור גזח ובבעל מדות גסות ביותר, ויש שהוא צאן שהוא בהמה דקה, אף שגם זה בכלל בהמה, אבל הוא בדקות עכ"פ (וכמובן בארכיות* בקונטרס התפללה, תר"ס), וזה שאומר אשר תקריבו את קרבנכם. והנה בהקרבן הגשמי הוא שמיין בהמה גשמי על גבי המזבח, והי' האש שלמעלה, וכדייאתא ביוםא (כא, ע"ב) רבוצה כדאי (גחלת שנפלה מן השמים בימי שלמה והיתה על המזבח, רש"י). ובזהר איתה* ארוי' דאכיל קורבןין, הנה כמו"כ הוא בעבודה בנפש האדם, הרי יש אש שלמעלה, והוא הרשי אש שבנפש האלקית, וכמאמיר רשייה רשי אש שלבת יה', ואיתה במד"ר (הובא בילקוט) כאשר שלמעלה, שאין האש מכבה למים ואין המים מכבין לאש, והיינו שבטענה הנפש האלקית הרוי יש בו רשי אש אהבה המבלבלים בתורה ועובדת. ובכ"ז הנה גם הנחרות לא ישטה, לפי דרישיו אש אהבה שנבנה"א הוא בדוגמת אש שלמעלה אין המים מכבין אותו, והמים הם מים רבים* בירבי הטרדות בטרדת הפרנסה ובלבולם שונים בטרdotות שונות המבלבלים בתורה ועובדת. ובכ"ז הנה גם הנחרות לא ישטה, לפי דרישיו אש אהבה שנבנה"א הוא בכל לבך, ואורול' בשני צרייך, וזה צרייך להיות ההקרבה של הנפש הבהמית, שגם הוא יהיו לו אהבה לאלקות, וכמ"ש ואהבת את הווי' אלקייך בכל לבך, וזה בא ע"י התלבשות הנה"א בניה"ב, דתחלת הרוי* הנה"ב אהבה לאלקות, וזה בא ע"י התלבשות הנה"א בניה"ב, אמן ע"י התלבשות הנה"א, אין לו שום ידיעה והריגש בעניני אלקوت כלל, אמן ע"י התלבשות הנה"א, ומtabונן להתבוננות אלקוי דגם הנה"ב יכול להשיגו, הנה עי"ז נעשה התקראבות הנה"ב (וכמ"ש במ"א שנעשה חקיקה כללית בהנה"ב דאלקות הוא ג"כ דבר המובן והמושג גו'), הנה אח"כ הוא רב תבאות בכח שור, שמתהפק מבהמיותו וועלה ונכלל ברשי אש התשוקה שבנפש האלקית, וכמו שע"י קרבן הגשמי הרוי מתברר הגוצי דצ"ת, הנה כמו"כ ע"י ההקרבה ברותני הרוי מתברר

*וכמובן בארכיות: ראה ג"כ שיתחת שמה"ת תרס"א (בס' תורה שלום), ד"ה משכני (השני) תש"א.

ובוחר איתה: ראה זח"א, ו, ב, וח"ב רעה, א, וח"ג, י, א. ועוד.

משמעותם: ארכואה ראה זח"א ר"פ נת המשך מים רבים תרל"ג. ועוד.

דתחלת הרוי: להזכיר מהמשך ר"ה היטשי פ"ב, יג, כא ואילך.

ומתהף החשוכה דנה"ב לנהורא. וזהו ועשו לי מקדש ושכنتי בתוכם, דבטון כל אחד ואחד הרי ע"י עבדתו בבחינת אתכפיא, והעיקר המביא לידי אתהפה כו', הנה כד אתכפיא סט"א אסתלק יקרא דקוב"ה בכולתו עלמין, בחינת האור והגilioוי, שהוא בחינת סוכ"ע כו'.

קיצור. יבר עניין הקרבנות בעבודה אדם כי קרייב צ"ל מכמ קרבן, אש שלמעלה ואש מלמטה אהבה דנה"א ודנה"ב. אהבה דנה"ב באה ע"י החלבשות נה"א בנה"ב.

ו בזה יובן מה שהמשכן הי' מעצי שטים דוקא, דליהות שעיקר העבודה במשכן ומקדש הוא לאთהפה השוכן לנהורא, שהו עניין UBODT הקרבנות כנ"ל (ובפרט* מעשה הקטרת), וע"י העבו' שבמקדש הנה ע"ז האיר גilioוי אלקות בעולם, ולכん הי' מעצי שטים, דהנה שטה פ"י נתוי, דהינו שיש דבר שהוא אמצעי, וההטי' לאיוז צד, למעללה או למטה נק' שטה, וכן פ"י שנות, דשנות הוא ההטי' מהידיעה והחכמה, DIDUYAH והשגה הוא דרך המיצוע, וההטי' מזה נק' שנות. והנה יש שנות דלעוז, וכמ"ש כי תשטה אשתו, ופי' רשי' תט מדרכי חנויות, וכתיב וישב ישראל בשיטים, הוא עניין* השנות דלעוז וכמארז"ל אין אדם עובר עבירה אא"כ נכנס בו רוח שנות, ורוח הזה מכסה על האמת, ורוח שנות הוא רוח הקלייפה וסט"א, וכן נק' שנות עד מלך וכן וכסיל, והם המכסים על האור והגilioוי, דאלקות הוא אמת וחיים, וכמ"ש וההוי אלקים אמת הוא אלקים חיים, והרות שנות מכסה על האמת והחיות אלקי', ולכן נק' בשם קליפה, וכמו הקליפה המכסה על הפרי, כן הרוח שנות מכסה מעלים ומסתיר על האור דגilioוי אלקות. וזהו הסיבה מה שאפשר אשר האדם יכול להיות ח"ז עובר עבירה, דלאורה איך אפשר הדבר אשר יבוא האדם לידי עבירה, והוא רק לפי שאינו מרוגיש* שבזה הוא נפרד מליקות, ונדמה לו אשר עודנו ביהדותו, ואם יודע את האמת כמו שהוא שע"י החטא ועון געשה נפרד מליקות הרי לא הי' עושה את דבר העבירה ר"ל בשו"א, לפי שבטענו כל ישראל שאינו רוצה בשו"א ואינו יכול כלל להיות נפרד מליקות, והראי' דכאשר בא לידי נסיוון וכופין אותו ח"ז על עניין של כפירה Dao א"א

* בפרט מונשיה: ראה תו"א פ' וישב ר"ה בכ"ה בכטלו. אוח"ת פ' תולדות הגהה לרדר"ה ראה ריח בני. דהנה שטה: ראה בכהב"ל המשך וככה תרל"ז פט"ל ואילך. קונטרס ומעין. בשיטם . . . השתוו: סנדירין ק, א. ספרוי במדבר ונתנו מא ס"פ בלך. שאינו מרוגיש: ראה תניא פ"ד כת. קונטרס ומעין מ"ב ואילך.

לטעות ולחשוב שאינו נעשה נפרד מלוקות ה"ה משליך חיו מגנガ, ומתקבל עליו כל המיני יסוריין ח"ו ומוסר נפשו על קדושת שמו ית', וכן נראה במוחש ממש גם אפילו בדרגות הפחחות בכל שבקלים ופושעי ישראל דעלולים למסור נפשם על קדושת שמו ית', לפי Dao הרוי יודע ומרגיש בנפשו, ואינו רוצה ח"ו להפריד מאלקי ישראל, דכמה להיות ח"ו וח"ז נפרד מאלקי ישראל אין יכולות שום בר ישראל, אבל בשאר דברים, הינו בשאר עבירות ר"ל, הרוי אינו יודע ואינו מרגיש שנעשה עי"ז נפרד מאחדותו ית', ונדמה לו כי הוא עוד ביהדותו כאשר הי', וזה בא מהרוח שנות דסת"א שמכסה על האור והגלויל שלא יורגש בו, פי' דהרוח שנות גורם לו להאדם העדר ההרגש, והיינו שתוקף החמה* בתאה וחתימות דנה"ב גורם לו הקיריות והעדר ההרגש בעניינים הרוחניים, פי' דיא צוגעבונדקיט און צעקאקטקיט אין ענייני חמדה ותאה ברתיהה, זה מקרר ההרגש (дум דעתהער און געפיל) בעניינים הרוחניים, ער איז אווי פיל איבערגעגעבען בענייני תאוטיו ורצונותיו החומריאי והגשמי או עד רוחנית' דיקער הרגש איז בא אים בתכילת הועלם וההסתר, והיינו שנעשה בלתי מרגיש כלל, ואינו מרגיש להנוועם והעריבות והטוב והעלוי בקיום המצאות, וכן אינו מרגיש הפניות בריחוקו מלוקות שנעשה עי' חטא ועון, ובד"כ הוא כיסוי הנה"ב שמכסה על הנה"א, דנהנה הנה"א הוא אלוקות עצמו מהותו, ובפרט הנהצוץ שבו* (הוא הנהצוץ פרטיה השיך אל גופו הפרטיאי), שע"י הוא מרגיש בכל העניינים האלקיי, ומרגיש מאד בדבר שהוא מנגד לאלקות, והיינו בדבר שאינו אלוקות בגilioyi אינו רוצה בו, ובפרט בדבר שהוא מנגד על אלוקות, ובORTH מזה כבורה דבר המזיק, וכאדם הבורה ממות, דברו לו להנה"א דמיתה רוחני ר"ל הוא קשה יותר מיתה גשמי ח"ו, וכל תשוקתו וחפותו הוא באלקות, ולעשות כלים לאלקות, וכל גסות וחומריא ישות ומיציאות הנה"ב, ה"ה מכסה ומסתיר ומעלים על ההרגש דנה"א, ובפשיטות הוא או עד געםמאק פון וועלט (עולם שהוא העלם) איז מכסה ומסתיר אויף דעת הרגש אלקי, שזה היפך הכוונה ממש, مما שהייתה כוונה העליונה בבריאת העולמות דעתאה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחוםים עי' עובdot האדם בגוף וננה"ב,

תשוקף החמה: לתהער מד"ה ויאמר משה תש"ט (קונטרס סג) פ"ב יג.
 הנהצוץ שבו: אול' הכוונה למ"ש בע"ח שער דרושי אב"ע פ"א (הובא בלקות ד"ה ושמתי בדף השני פ"ב): יש נהצוץ קפן מאד שהוא בחינת אלוקות כו' וזה הנהצוץ מתבלש בכח נהצוץ אחד נברא כו' 'הנק' יהודה עכ"ל. יותר ניל' שמכoon كان לניצוץ נברא בג"ל. וויגiec לקוית פ' אמרו ד"ה ונתקשרות פ"ה. דרך חיים פ"ה. קונטרס העבורה פ"ה.

ול להיות בעולם זה דוקא ולברוו ולוככו, ובפועל בא להיפך ח"ז, שהעולם מסתיר אצלו על אור האמת, ונתקעה ונתקשם כל כך עד שנחדר אצלו כל חוש מהחרגש (הנק' פילען) בעניינים הרותניים שזה בא בסיבת הנה"ב, שהוא קבוע ומושרש בענייני העולם, והוא כל מהותו עונינו, ובמה יגהה ויחשוב וידבר בחוויות בהרגש, מיט א גורייסען גישמאק, אשר הרגש זה בכללותו ובפרט עניין הנעם (דער גישמאק) שיש לו בוזה הוא שולל את ההרגש ברותני, והעיקר הוא מפני הקירות של הנה"ב, די עצם קאלטקייט שלו אין עניינים רוחניים מפני שהוא בהמי בעצם מהותו, דשו מוכיח עליו נפש הבהמי, כל חיותו והרגשתו הוא רק בעניינים בהמי, וכמו שאנו רואין במוחש דיש אנשים כאלו אשר לבד ואית שהם ריקים מחכמה תורה ומדות ישותה הנה מעשיהם כמו שהוא ממש, שדורסים ומליעגים ר"ל לעניינים הרוחניים אשר אין להם שם מושג כלל, וזה כבहמה ממש, החולכת ודורסת מבלי הבחן כלל, אם הוא עפר ועין או גוף אדם, שהוא מפני העדר ההרגש, דבבבמה הר אין לה דעת, כמו"כ ישנים אנשים כאלו שם כבבבמה ממש, ולועגים על התורה ומצוות וממהם הבוחרים להם דרכיהם שונים מצוה זו הם מקיימים, ובוזה אינם רוצחים לקיימה כו', והדומה, דכ"ז הוא בא מהעות והקירות דנה"ב אשר זה הוא הסיבה והגורם מה שאדם בא לידי עבירה ר"ל שהוא רוח שטוח דסט"א והכי סי דנה"ב שהם מעליים ומסתירים על אור האמת עד שנעשה היפך הכוונה העליונה, דכוונה העליונה שנברא העולם בכדי לבקרו ולעשתו כדי לאלקות, וע"י כסוי הנה"ב הנה בא ההיפך ממש, שהעולם לא די שאינו מתברר ומודרך הנה עוד מעלים ומסתיר על אור האמת, והוא הרוח שיטות שמכסה על האמת.

קיצור. יבאר דרום שיטות, תוקף התואה וננה"ב בכלל, מכסה על האמת וגורמים העדר הרגש האלקות ועילי המצוות, ופחיתות הריתוק מהם.

ד) אמנים זה שהנה"ב מכסה על הנה"א, והיינו הרוח שיטות, שמכסה ומעלים על אור האמת והיינו דאס וואס וועלט איז מעלים אויף אלקות, הוא רק על המדות דנה"א אבל לא על העצמות דנה"א. דנהנה כתיב יעקב חביל נחלתו, דהתקשרות הנשמה באלקות הוא חביל* השור מתרי"ג

הוא חביל ראה אגרת התשובה פ"ה וא"נ.

ニימין, דהחב' הוא הנשמה עצמה, דנסמתו של אדם הוא החבל המקשוו באלקות, ולזאת הנשמה עצמה שזרה מתר"ג נימין, וכదאיתא בס"ב פנ"א, דהנשמה כלולה מתר"ג כחות, וטעם הדבר הוא דארז"ל (סנהדרין פ"ד מ"ה) חייב אדם לומר בשביבלי נברא העולם, דעולם הוא מלשון העלם, וכל או"א הוא בציור רמ"ח אברים ושם"ה גידים שהם במספר תרי"ג, ולכן כל המדרי' בהשתל' הם במספר הזה, ולכן הנה גם בהנשמה הרוי יש ג"כ תרי"ג כחות, שביהם תלויים התרי"ג מצות, וחבל זה דנסמיה הרוי מתקשר באלקות, כמוו החבל שראשו אחד קשור למעלה וראשו השני קשור למטה הרוי ע"ז נעשה ההתקשרות להיות לאחדים, הנה כמו"כ הוא ג"כ בחבל דנסמיה, שראשו האחד קשור למעלה, והוא התקשרות אחרות בה' תחתה בהג' אחרות יה"ו, וראשו אחד קשור למטה, והוא בהארת הנשמה המתלבשת בגוף האדם להחיותיו, וזה יעקב חב' נחלתו, גם במדריגות הנמנוכות שהם בבחינת עקיבאים הנה ע"י חב' דנסמיה ה"ה קשורים בהעצמות, ובכובול שהם (נש"י) נחלתו של מעלה, וע"ז הם קשורים בתכילת ההתקשרות. והנה עניין הכפירה ר"ל או עבירה שהיא בכרת ח"ז הלא הם נוגעים לעצם ההתקשרות, היינו בכללות ההתקשרות שהם עצם הנשמה ועצם הנפש, ועד דכתבי כי עונונתיכם היו מבדילים ביןיכם לבין אלקיכם, דאלקיכם פי' אלקה שלכם, והיינו האלקות שבನשמה, ועננים אלו ה"ה נוגעים בכללות ההתקשרות, יודוע* דעל עצם הנשמה הריא אין שום דבר המעלים ומסתיר, ולזאת כאשר בא איזה דבר הנוגע בכללות התקשרות נפשו, שיוכל להיות נפרד ע"ז מאלקות ח"ז וכన"ל דאיש ישראל איינו רוצה בשום אופן ואינו יכול ח"ז להפריד מאלקות ולכך נרגש אצל דבר זה, אבל בשאר עבירות ח"ז שאינם בכרת ה"ה נימין פרטימ, ולכן אין נרגשים אצל כ"כ. והגם דבעברו על אחת מצות הוי' אשר ציווה לעשותן ואינו עושה עשרה אחת מצות הוי' אשר ציווה הוי' לבלתlei לעשותן, הרוי ע"ז נפסק הגימה פרטית (דבפרט זה ה"ה כל העצמות של הפרט הזה), ועוד יותר שפועל חילישות בכללות החבל, ובכ"ז הנה להיותם רק נימין פרטימ הרוי איינו נרגש אצל כ"כ, והיינו שבזה הנה המדות דנה"ב מעליים ומסתירים על המדות דנה"א, והיינו שאינו נרגש אצל האור והחיות האלקי, וזהו הסיבה שבא לידי עבירה ר"ל,

*זודע: ראה תניא פ"ט. קונטראס העבודה פ"ה.

והיינו הרוח שיטת דسط"א שמכסה ומעלים על אור האמת, שאינו נרגש אצל האור האלקי, וכשה הנה יורד ר"ל מדחי אל דחיה עד שבא לעשות דבר איסור ר"ל והוא מצד הרוח שיטת כנ"ל.

קיצור. ימשיך דrhoה שיטת מכסה רק על מדות דנה"א ולא על עצמותה ועצם ההתקשרות.

ה) והנה כשם שיש הט"י למטה מן הדעת שהוא נק' בשם שיטת דקליפה, הנה כמו"כ ישנו הט"י למעלה מן הדעת, והוא שיטת דקדושה. והענין הוא דהנה ארצו"ל (כתובות יז ע"א) אמרו עליו על ר' יהודה בר' אילעאי שהי' נוטל בד של הדס ומרקך לפניו הכהלה וכו' רב שמואל בר רב יצחק מרקך אתלת (שלש בדין, זורק אחת ומקבל אותה, רש"י), א"ר זירא קא מכסיף לן סבא (شمולזיל בכבוד ת"ח ונוהג קלות ראש בעצמו, רש"י), כי נח נפשי אפסיק עמודא דנורא בין דידי' לכלוא עלמא וכו', א"ר זירא אהני לי' שוטתי לسابא (שוט של הדס שהי' מרקך בו, רש"י) ואמרי לי' שוטתי לسابא (שהי' מתנהג כשותה, רש"י), ואמרי לה שיטתי לسابא (שיטתו ומנהגו, רש"י), דעתות זו והה' למעלת מן הדעת, שהוא מדריגת גבואה ונפלה במאיד מאיד, דאייש ואשה הרוי שכינה שרוי' בינויהם, דאייש הוא אש י' ואשה הוא אש ה', וכאשר זכו אז הה' יה' וכו', ובא בಗלו依 בניין עדי עד וכו', א"כ ה"ז מדריגת גבואה, لكن בשבייל זה זכה לגילויים נעלים ביוטר דאפסיק עמודא דנורא וכו', שזהו בחינת גילוי אור בගלו依 ממש וכו'. וביאור הענין הוא דהנה אווא"ס הרוי לית מה' תפיסא בי' כלל, והוא למעלת מגדר השגה, דכל השגה הנה גם היותר נעלית הרוי הוא בגדר השגה עכ"פ, אבל מה שאינו בגדר השגה הרוי א"א שיוותפס בהשגה כלל, וכదאיתא בס"ב פ"יח הכל כפתים אצלו יתברך כדכתיב ואני בער ולא אדע בהמות התייחס עמק ואני תמיד עמק וגוו' כלומר שבזה אני בער ובמהות אני תמיד עמק, דבכדי להגיע לעצמותו ית' הוא ע"י ביטול הרצון שלמעלה מתעם ודעת, וכן נק' בחינה ומדריגת זו בשם שיטות, וזה ג"כ מה שהנביא נק' בשם משוגע, וכמ"ש מדובר בא המשוגע הזה, דהנה בעת התגלות הנבואה הי' צ"ל בהפרשת הגשמי*, והיינו הפרשת הascal והמדות ולהיות בבחינת ביטול שלמעלה מטו"ד, דזהו

* בהפרשת הגשמי. תניא קו"א ד"ה להבון מ"ש בפע"ח בשם ר"מ פ' משבטיהם. וראה זה"ב קטיו, ב. וועיג"כ טוש"ע או"ח צ"ה. ש"ע רבנו שם והל' ת"ת פ"ד ס"ה.

ג'כ עניין הפשטה הלבושים בעת הנבואה, וכמ"ש בשאול ויפשط גם הוא את* בגדיו ויתנבא, דהלבושים הם באים מצד חטא עה"ד קודם החטא כתיב וייהו שניהם ערומים כו' ולא יתבושו, וע"י חטא עה"ד נתחדש עניין הלבושים, וידוע דעתך החטא הוא הרגש המעורב בטו"ר, וכתיב וידיעו כי עירומים הם שנותחדרם בהם הרגש המעורב בטו"ר, שזהו ג'כ עניין הלבושים, הרגש המעורב בטו"ר, ובשרשו הוא הרגש השכל והמדות, ולכן בעת הנבואה הי' ציל הפשטה הלבושים שהו"ע הפשטה הרגש דשכל ומדות, והיינו להיות בבחינת בטיטול הכהחות והחושיים, וכambil או ברמבי"ם בהלכות יסוה"ת, מיסודי הדת לידע שהא-ל ית' מנבא בנ"א, והנבואה חלה על חכם וגיבור המתגבר על יצרו, ואין יצרו מתגבר עליו בשום דבר, וכambil או שם בארכוה, ולכן נק' בחינה זו שנות, שהו הרטוי למעלה מן הדעת וההשגה, ולהיות שהעבדה במסכן ומקdash הוא לאהפקא השוכא לנהורא דהחושך עצמו יאיר, והיינו דמהשנות דלעו"ז יהי' בבחינת שנות דקדושה. لكن הי' המשכן מעצי שטים דוקא, והיינו הלמעלה מן הדעת המתברר ונעשה מן הלמטה מן הדעת. וזה בא ע"י עבודה האדם בעבודת הבירורים שלו, שפועל בתחום כאו"א, וזה בא ע"י עבודה האדם בעבודת הבירורים שלו, שפועל לאהפקא השוכא לנהורא, והיינו להפוך את הלמטה מן הדעת דעולם (פון וועלט), שייה' מזה למעלה מן הדעת, דישנם כמה דברים באדם שהוא נהג ועשה כן ווילע אזי טוט וועלט, והדברים האלה הם כמו חוק שבلتמי מזויים אותו ממקומו לפי דין הוא הנגנת העולם, וכמו בכמה ענייני נימוס והדומה כו', הנה את זה צרכיים להפכו אל הלמעלה מן הדעת בעבודה, וכמו עד"מ זמני האכילה וזמן השינה, הנה מצד הרגש העולם הם קבועים בעטים וזמןים, וגם כשציריך להתעסק במומ"מ וממ"מ הנה זמינים האלו ע"פ הרוב בלתי ניזונים ובלתי נידחים כלל ועיקר, וזמן הקביעות של תורה ותפלת הם נדחים ואין להם קבע, ויש מהם נדחים ח"ו לגמר, הנה האדם אשר נותן איזה חשבון לנפשו, האם יש איזה חכמה בהנאה כזו, דמי הוא יודע עתו וזמןנו, וכదאית באמד"ר* אין אדם שליט לומר המתיינו לי עד שאעשה חשבנותי ועד שאצוה לביתי כו' ואיך יתן כל נפשו על דבר שאין בו ממש כלל, ועל העיקר מה שהיתה הכוונה בירידת נשמו למטה הוא שוכח לגמרי, והוא רק מצד הרוח שנות שמכסה על האמת,

את: בכתב (ש"א יט, כד) ליתא תיבת "את". אבל כבפניהם הוא בಗ"ק דתרנ"ה, משא"כ במשמעות (מאמרכו פרק א').

וכדייאת באמד"ר: דברים רבה פ"ט, ג.

הנה זאת תה"י עבדתו להפוך שיטות זה דעולם, ויעמוד על נפשו ויקבע לו
עתים לתורה, ואז הנה ושכنتי בתוכם, שייאר לו גילוי או ראלקי בנפשו, וזה
כד אתכפייא סט"א, שע"י שפועל להפוך את השיטות דנה"ב און דעת קאך פון
וועלט אל הקדושה בקיום התורה והמצוות, או אסתלק יקרא דקוב"ה בכולחו
עלמיין, שמair ומתגלה אור הסובב כל עליין.

קיצור, יבאר שיטות והטי' למעללה מטעם ודעת דקדושה, וכמו הפשטה הריגש
השלל והמדות בעת הנבואה, המשכן מעצי שטים, אתהபכא דשיטות
دلעוו"ז לשיטות דקדושה. ועד"ז בעבודת כאו"א.

●

מַאֲמָרִים

ד"ה באתי לגני ה'תש"א

כותב כ"ק מוח'ח אדרמו"ר, במאמרו ליום הסתלקותו, יוז' שבט הש"ה:

באתי לנני אהותי כליה², ואיתא במד"ר (במקומו) لأنן אין כתיב כאן אלא לגני, לגנוני, למקום שהי' עיקרי בתילה, דעיקר שכינה בתחוונים היהת. עכ"ל. ולהבין דיקוק הלשון עיקר שכינה, הנה בפי' שכינה מבאר כ"ק אדרמו"ר הוזן³ שנקי' שכינה ע"ש שכונת ומחלבתת, מלשון ושכנית בחוכם⁴, שהוא ראשית התגלות או"ס. והנה מה מה שכותבי⁵ שראשת התגלות או"ס נק' בשם שכינה, מובן מזה שענין שכינה הוא למעלה מעלה מאציז' ג'כ', גם בבחיז' האור שלפני הצמצום, שהרי ראשית ההתגלות הוא באור או"ס שלפני הצמצום, וכמוש"כ כ"ק אדרמו"ר האמציע⁶ כי הארתו הקו וחוט לגביו עצמיות או"ס נק' בשם שכינה. כי ענן שכינה הוא בכל מקום לפיפי ענינו. לגביו אציז' הנה המל' נק' בשם שכינה. וגם בוזה מה שמל' אציז' נק' שכינה מבאר כ"ק אדרמו"ר הצמה צדק⁷ שהו דוקא כמו שנעשה בבחיז' עתיק עלולם הבריאה, אבל בהיותה באציז' היא מיוחדת עמהם (עם הספירות אציז') ולא שייך לשון שכינה. ומ"מ אייז' סותר למ"ש לעיל שהקו נק' בשם שכינה, כי שכינה שנאמר ברודז"ל היינו מל' אציז', ואף גם זאת רק כמשמעות בחיז' עתיק לבראה דוקא, אבל בשורשה, היינו כמו שהוא לגביו או"ס, הנה גם הקו נק' בשם שכינה. ואחד הטעמים מה שהקו נק' בשם שכינה לגביו או"ס, כתוב כ"ק אדרמו"ר מהר"ש⁸ לפוי שהקו כוונת המשכתו בשביל שיתלבש בעולמות ונש"י, ולכן הנה גם ברואיתו נק' בשם שכינה. ולמעלה יותר שכינה בראשו הראשון למעלה מהצמצום, מבאר כ"ק אדרמו"ר נ"ע⁹ שגilioי האור כמו שהוא לפה"צ, נק' בשם שכינה. שבכללות האור

(א) בתניא פמ"א ופנ"ב.

(ב) בכירור ע"פ הו"י לי בעוזרי (הובא בד"ה וככה הגדול [תרל"ז] פל"ז) נדפס באואה"ת האזינו ע' איתתכה.

(ג) בלקיים שה"ש ביאור דשchorה אני רפ"ב [ח, ב].

(ד) בד"ה וככה שם.

(ה) המשך רס"ו ד"ה קדש ישראל ע' תקטו ואילך. ועייג"כ ד"ה וידבר אלקיםacha"ד תרצ"ט [סה"מ תרצ"ט ע' 175].

* יצא לאור בשעתו, יי"א ניטן, התשי"א.

בזהזאה זו ניתוסף ע"י המו"ל מריאי מקומו לפסוקים מהז"ל וכו' (בהתורות הממוספרות).

המאמר מיסוד בעיקרו על הפרק הראשון מד"ה באתי לנני ה'ש"ית.

(1) רד"ה באתי לנני ה'ש"ית (סה"מ ה'ש"ית ע' 111).

(2) שה"ש, ה, א.

(3) שהש"ר עה"פ.

(4) תרומה כה, ח.

(5) בתניא פנ"ב שם.

(6) ובשנינוים — מאמרי אדרמו"ר הוזן תקס"ד ע' רלה. וראה גם ביאורי הוזר להצ"ץ ח"ב ע' תחתית ואילך. טערת"ס ע' קצט ואילך.

(7) והוא מיסוד על ד"ה וידבר אלקים תרש"ח (סה"מ תרש"ח ע' קסא).

שלפני הצטום יש בו ג' מדריגות, עצם האור וההפטשות האור, ובהתפשטות האור ב' מדריגות גilioי האור כמו שהוא לעצמו מקור אור הסוכב, וגילוי האור לעצמו השיך להעולמות שהוא מקור אור הממלא, וגילוי האור הזה נק' בשם שכינה, אף שהוא לפני הצטום וא"א ש"ה"י מקור לעולמות, שכן החזק להיות הצטום, וצטום הראשון שהוא בהחיי סילוק דוקא, מ"מ נק' בשם שכינה. וזהו דיקון הלשון עיקר שכינה בחתונים היהת, היינו שגilioי השכינה בתחtones, הוא לא השכינה כמו שהוא לגביו אצ'י', היינו מל', גם לא כמו שהוא לגביו או"ס, היינו הקו, כי"א עיקר פנימיות השכינה הייתה בחתtones דוקא, כי האור שנחלב בעולמות ה"ה בא בסדר והודגה. ולמעשה מאיר בגilioי יותר, ואף שקדם החטא היה גם למטה האור וכן הוא בכלל באור בסדר השתלשלות. ואף שקדם החטא היה גם למטה האור בגilioי, מ"מ היה גם איז גilioי האור יותר למעלה. וכמארוז'ל^{1*} נתה ימיןנו וברא שמים נתה שמאלו וברא ארץ. אלא הכוונה על האור שלמעלה מעולמות, עיקר שכינה.

(ב) והנה זה דיקון שכינה בחתtones היהת, מבואר מהמדרש דתחtones קאי על עזה"ז הגשמי, וכמו שocabר דע"י חטא עה"ד נסתלקה השכינה מארץ לרקייע, וע"י מתן תורה על הר סיני באתי לגני לגנוני. ועיקר הסילוק שנעשה ע"י החטא הוא בחטא עה"ד דוקא. וכמו שבענין החטא, הרי עיקר החטאים ה"י חטא עה"ד, שהרי ע"י חטא עה"ד ה"י נתינת מקום לשאר החטאים, וחטא עה"ד ה"י סיבה וגורם לחטאים דקין ואנוש וכו', כמו"כ הוא בפעולה החטא, דהסילוק שנעשה ע"י החטא הנה עיקר הסילוק הוא מה שנסתלק ע"י חטא עה"ד מעזה"ז החתון דוקא דכש שעיקר שכינה בחתtones הוא בעזה"ז דוקא, הנה כמו"כ הוא בהסילוק דעיקר הסילוק הוא מה שנסתלק מהארץ דוקא, שזה נעשה ע"י חטא עה"ד, שע"ז נסתלקה השכינה מארץ לרקייע, וזהו ג"כ הטעם שאינו מזרף (במהamar) חטא עה"ד עם החטאים דקין ואנוש וחושב זה בפ"ע, לפי שבבחטאים דקין ואנוש נסתלקה השכינה מركיע לרקייע, מה שאין כן בחטא עה"ד שנסתלקה מארץ לרקייע, בלבד זאת שהסילוק מהארץ, וזה בעיקר נוגע לנו, הנה זהו גם עיקר עניין הסילוק.

(וממשיך במאמר) ואח"כ עמדו ז' צדיקים והורידו את השכינה למטה, אברהם זכה והוריד את השכינה מרקייע ז' לוי כ"י (ומקצר בזה ומסיים) עד כי משה שהוא השבעי (וכל השבעין חביבין²) הורידו למטה בארץ. דעיקר עניין המשכה הוא ע"י משה, שהרי משה דוקא הורידו למטה בארץ, דכש שבענין הסילוק מלמטלמ"ע הרי העיקר הוא בחטא עה"ד שנסתלק מהארץ כנ"ל, הנה כמו"כ הוא בענין המשכה מלמעלה למטה, עיקר עניין המשכה הוא למטה בארץ דוקא, בלבד זאת שהמשכה למטה בעיקר נוגע לנו, הנה זהו גם עיקר עניין המשכה. וזה נעשה ע"י משה דוקא. והטעם לזה מבאר במאמר במוסגר, כי כל השבעין חביבין.

(1) בארכיה כד"ה איכה פ' דברים, עתיר [סה"מ עתיר ע' רטו].

(2) ראה פור"א פ"ח. זה"א ל. א. זה"ב כ. א. לו. א. פה, ב.

ג) והנה מלשון רוז"ל וכל השבעין חביבין ולא כל החביבין שבעין, מוכח מזה שעיקר המעלה הוא זה שהוא שביעי, ומפני זה שהוא שביעי מצד זה הוא חביבתו, הינו שחביבתו אינו מצד עניין התלויה בבחירה רצונו ועובדתו, כ"א בזה שהוא שביעי, שהוא בא מצד התולדה, ובכ"ז הנה כל השבעין חביבין. ולכן זכה משה שניתנה תורה על ידו. והנה ביאר כ"ק מ"ח אדרמור (בתחילה בואו לארמיקה⁹) שגם בענין דהשביעין חביב נזכר מעלת הראשון, שהרי כל עניין שביעי הוא שהוא שביעי לראשו. וביאר אז מעלהו של הראשון שהוא אברם, מפני עבדתו, ושתייה עבדתו במס"ג. ואינו מסתפק בזה עדין, ומוסיף עוד (אף דלא כווארה אי"ז נוגע שם לגוף הענין) דופן המסירה נשפלו ה"י שלא חיפש מס"ג, שהוא הפרש בין המס"ג דברו של הראשון להמס"ג דברו ה"י והוא עיר האט געוזכת מס"ג, מתי יבוא לידי ואקיימנו¹⁰, משא"כ באברהם הנה המס"ג שלו ה"י בדרך אגב. דבריהם ידע שעיקר העבודה הוא כמו"¹¹ ויקרא שם בשם ה"וי אל עולם, א"ת ויקרא אלא ויקראי¹², אז עינער זאל אויך שריעין, ואם נזכר ליה בדרך אגב מס"ג, הנה גם זה ישנו. וכ"כ גדלה מעלה עבדתו והמס"ג שלו, עד אשר גם משה שזכה שניתנה תורה על ידו הוא מטעם כי השבעין חביבין, שהוא שביעי לראשו. והקב"ה אל¹³ (למשה) במקום גדולים (אברהם) אל תעמוד¹⁴. והנה אף כי גדלה חביבות השבעי ואין זה בא לא ע"י בחירה ולא ע"י עבודה, כי אם פארטיקולרייטי מצד התולדה, מ"מ אין בזה הגבלה שנאמר שנפלאת הוא, ואינו שירך אלא ליחידי סגולה, כ"א ע"ד שמכואר בתנא דב"א (פ"ט ופכ"ה) ומובא בד"א"ח שכלי ישראל ואפי' עבד ואפי' שפהה¹⁵ יכולם להגע להשראת רוחה¹⁶, וכל אחד ואחד מישראל חייב לומר מתי יגיעו מעשי אבותיהם יזכה ויעקב. אלא שם¹⁷ דארפמען ניט זיין גענארט בי זיין, וצוריך לידע אשר במקומות גודלים אל תעמוד. וכל מעלה השבעי הוא שהוא שביעי לראשו איז ערד קען דורכפיהן עבודה ושליחות הראשון דאל תקרה ויקרא אלא ויקريا. וזהו החביבות דהשביעי שהוא המשיך השכינה, ולא עוד אלא שימושיך עיקר השכינה. ועוד יותר שימושיך בחתונים.

והנה זה הובעים מכאו"א מאתנו דור השבעי, לכל השבעין חביבין, דעת היהות שהוא שאנחנו בדור השבעי הוא לא עפ"י בחירתנו ולא ע"י עבדתנו, ובכמה עניינים אפשר שלא כפי רצוננו, מ"מ הנה כל השבעין חביבין, שנמצאים אנחנו בעיקתא דמשיחא, בסיוומא דעקבתא, והעבודה — למגור המשכת השכינה, ולא רק שכינה כ"א עיקר שכינה, ובחתונים דוקא.

9) ס"ה החדש הזה לכם, ה"ש"ת [ס"ה"מ ה"ש"ת ע' 29 ואילך].

10) בתדרב"א פ"ט איתא דאפיילו עוז"ז. ולכואר קשה מב"ב (ט), ב) דMOVח שם דליך"ע אין שכינה שורה על עוז"ז. ועי"ש בחדר"ג ובמה שציין שם. ועיין אגדות תימן להרמב"ם דמשמע דאפ"ל נביא גם מעוז"ז.etz"ע.

9) ברכות סא, ב.

10) וירא כא, לג.

11) סוטה י, א.

12) דברי פ"ב, ז.

ד) והנה אחרי שմזכיר בהמאמר דעיקר שכינה בתהותים היה וגם אח"כ המשיכה משה (השביעי) לאוזן דוקא אומר: ועיקר גilioyi אלקות ה' בבית המקדש (ומביא ע"ז הפסוק) דכתיב¹³ ועשו לו מקדש ושכני בתוכם, בתוכו לא נאמר אלא בתוכם בתוך כא"א מישראל¹³, וזהו (ג"כ מש"כ¹⁴) צדיקים יירשו ארץ ויישכנו לעד עלי' צדיקים יירשו ארץ שהוא ג"ע, מפני שהם משכינים (הינו ממשיכים¹⁵) בחינת שוכן עד מרום וקדוש¹⁶ (הענין הזה דשוכן עד אינו מבואר בהמאמר, ומברא הוא בלקו"ת¹⁷ עפ"י מאמר זהה¹⁸) שייהי בגilioyi למטה, וזהו באתי לגני לגני להבין שהי' עיקרו בתחום דעיקר שכינה בתהותים היה. והענין הוא (ביאור הענין להבין מפני מה היה עיקר שכינה בתהותים דוקא) דהנה תכלית הכוונה בבריאות והשתלשלות העולמות, דנתואה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחוםים.¹⁹.

והנה רבו הזקן מבאר בזזה²⁰ אשר תכלית השתלשלות העולמות וירידתם אינו בשביל עולמות העליונים, הויאל ולהם ירידת מאור פניו ית', ואא"ל שהכוונה הוא בשביל הירידה. דהנה ידוע מהבריאה הוא רק בכח העצמות, וכמ"ש באגה"ק ד"ה איהו וחיווה²¹ אשר מהותו ועצמותו שמציאותו הוא מעצמותו ואין לו עליה קודמת ח'יו, הוא לבדו בכחו ויכלתו לברויא יש מאין ואפס המוחלט ממש. הינו שהתחותות אינה מהgilios כי אם מהעצמות, וא"כ א"א לומר שתכלית התחותות היא בש سبيل עולמות העליונים, שהרי גם עולם האצ"י הוא גilioyi העולם²² וא"כ זהו ירידת מאור פניו ית', כי כשהיו אורות האצ"י בהעלם היו במדרי"י גבוה הרבה יותר. ועוד שכיוון שהוא רק גilioim הרו א"ל שהעצמות הוא בש سبيل gilioim, אלא שהתכלית הוא עווה²³ התהותן. וכמ"ש אדרמו"ר האמציע בפרשא זו²⁴ (פ' בשלח) בענין ההפרש בין עולמות העליונים לעוה²⁵, דבעוה²⁶ נוגש שמציאותו מעצמותו (וכמברא בהמשך דר"ה דהאי שתא²⁷, ההפרש בין נברא ואור, دائור הוא ראי' על המאור, דכשאנו רואים אור, האור עצמו מראה ומגלה שיש מאור, משא"כ יש הנברא הנה לא זו בלבד שאין מגלה בורה, אלא עוד זאת שהוא מעלים ומסתיר על זה, ואדרבה

ט) בתניא פל"ו.

י) בביורו הזהר בשלח ד"ה כגונא דלעילא קרוב לסופו [מג, ג].

(13) הובא בשם רוז'בלקו"ת ר"פ נשא כ, סע"ב. ובכ"מ. וראה ראשית חכמה שער האהבה פרק ו קרוב להחילתו (ד"ה ושני פסוקים). אלשיך תרומה כה, ח. של"ה סט, א. רא, א. שכ, ב. שכ, ב. וראה לקו"ש חלק קו ע' 173 הערכה 45.

(14) תהילים לו, כת. שהשר שבהערה 3. ב"ר פ"י"ט, ז. במדבר פ"י"ג, ג.

(15) ראה גם מהרו"ז לב"ר שם. מתנות כהונה ומהרו"ז לבמדבר פ"י"ג, ג.

(16) ע"פ נוסח התפללה. ובשחש"ר שם: שוכן עד וקדוש שמו (ישע' נז, טו).

(17) פ庫די ד, סע"ד ואילך. ז, ב ואילך.

(18) ח'ב ר"פ ארא. וראה באורי הדור שם.

(19) ראה תנחותם נשא טז. בחוקותי ג. ב"ר ספ"ג. במדבר פ"י"ג, ו. תניא רפל"ג.

(20) קל. ריש ע"ב.

(21) ראה תוא"א בראשית ג, א. וירא יד, א. משפטים עז, ב. ובכ"מ.

(22) המשך ר"ה תרצ"ד — יצא לאור בשנת תש"א. ולאח"ז נדפס בטה"מ תש"א ע' 4 ואילך (ראה שם ע' 37 וAIL.).

נרגש שמצויאותו עצמו (אלא שמצד השכל מוכחה שאינו כן)²³. ואף שהו רק בהוגשו, מ"מ הנה זה גופא שייה" נדמה עכ"פ שמצויאותו עצמו זהו מפני שרשו מהעצמות שמצויאותו עצמו. נמצא מובן שהכוונה בהבראה וההשתלשות אינה בשביל כללות העליונים שענינם גילויים, כ"א הכוונה הוא עזה" התחתון, שנדמה לו שאינו גילוי כ"א עצמי, הינו מציאותו עצמו, וע"י העבודה בו, ע"י אתכפיה ואתהפקא, נתגלה העצמות, בשביילו הי' בראית וההשתלשות העולםות.

ה) והנה לא מיבעי²⁴ להשיטה שمبיא אדרמור'ר הצע"ז²⁵ שוג הכלים דazzi' הוא גילוי הгалם, דלשיטה זו הרוי בודאי אין הכוונה בשビル האצי' כי הרוי זה ירידה ורק גילויים, אלא גם להשיטה השני שמביא שם שהכלים הם בריאה יש MAIN, הנה מבואר בכ"מ²⁶ שמה שאנו אומרים שהכלים הם בריאה יש MAIN אין הכוונה יש MAIN ממש, כ"א והוא דוקא לגבי האור, מפני ששורש הכלים מהראשינה שהיא בחיים ולכן גם מציאותן הוא באופן שמקורם הгалם, ולכן לגבי האור הם כמו בריאה יש MAIN, אבל לגבי הרשינה הם גילוי הгалם, א"כ מובן דין אין הכוונה כללות העליונים כ"א העבודה בעזה" אתכפיה ואתהפקא. ואך שבעשייה הנה על ידי עשיית המצוות מוסיפים אורות באצילה²⁷, וא"כ איך אנו אומרים שגם בעשייה עיקרי הכוונה העזה" דוקא, הנה עזה" מבאר אדרמור'ר מהר"ש²⁸ שאורות אלו באציז' הם כמנחים בקופסא, כי איןם בשビル האצי', כי אם לצורך עולם התחתון ואינם מתגלמים באציז'. וזהו מה שמבאר אדרמור'ר נ"ע²⁹ בעניין מה שאאל' שהכוונה הוא בשビル כללות העליונים הויאל ולהם ירידה מאור פניו ית', שהפי' בזה הוא דעלומות עליונים ענינם גילויים שהו ירידה וגם שהעצמות מובדל מענין הגילויים, אלא התכלית הוא עזה" התחתון, שכן עליה ברכזנו ית' להיות נח"ר לפניו ית' כד אתכפיה סט"א³⁰ ואתהפקא השוכא לנוורה³¹, וכן שמבאר בהמאמר³², שכל העבודה

יא) בדורש ג' שיטות (נדפס בסוף ספרה צ להצ"ז כב[ואה"ת ענינים ע' רנט ואילך]). ועיין ד"ה וידבר אלקים אה"ד תرس"ד [שה"מ תרס"ד ע' רל ואילך (בחוצאת תשן"ד – ע' פ אילך)]. הגהות לד"ה פתח אללי שבתו"א – תרנ"ח ע' ט ואילך. ד"ה אדם כי קירב תרס"ז המשך תרס"ז ע' קצא ואילך. יב) בד"ה פור נתן תרמ"ב²⁷. ועיין הגהה שנייה בתניא פ"מ. ד"ה ארדה נא, תרנ"ח [שה"מ תרנ"ח ע' לג]. יג) ד"ה מצוות משתתקע, תרע"ח [שה"מ תרע"ח ע' קיב ואילך]. ועיגינ"כ ד"ה ארדה נא, תרנ"ח [שה"מ תרנ"ח ע' לח].

(23) ראה גם שה"מ עזרית ע' קג.

(24) ראה שה"מ תרס"א ס"ע קנה ואילך.

(25) ראה בדורש ג' שיטות והגהות לד"ה פתח אללי שבהערה יא. שה"מ תרס"א שם. ובכ"מ.

(26) ראה עץ חיים שער לט (שער מ"ז ומ"ד) בדורש יא סימן טז. תニア קונטרס אחרון קנה, א. ובכ"מ. וראה מקומות שבהערה הבאה.

(27) בהמשך מי תינק תרמ"ב פרק יד. והוא מיסוד על ד"ה פור נתן במאמרי אדרמור'ר הוזן הנחות הר"פ ז"ל ע' נזנה. ועם הגהות – אה"ת במדבר ח"ד ע' א'חפו ואילך.

(28) בתניא פ"כ"ז ובולקנות ר"פ פקודתי מצין לזהר ח"ב ככח, ב (ובבלקו"ת שם מצין גם לזהר שם סז, ב).

וראה גם שם קפ"ד, א). וראה גם תוע"א ויקלח פט, ד. ליקוט חותק סה, ג.

(29) ראה זהר ח"א ד, א.

(30) פרק ג ואילך (שה"מ ה'שיות ע' 114 ואילך).

הוא להפוך השותה דלעו"ז לשוטות דקדושה, ועי"ז נחת רוח לפני שאמרתי ונעשה רצוני³¹, ועי"ז ממשיכים שהי"י לו ית' דירה בתחתונים¹⁹, וכמו הדירה הרו adam dr בה כל עצמותו ומהותו³², הנה כמו"כ הוא בתחתונים שהם דירה לו ית', הכוונה ממשיכים לא רק גילויים כ"א נמצא בהם עצמות א"ס ב"ה. וזהו תכלית בריאת והשתלשלות העולמות.

ו) והנה בסיום המאמר³³ מבאר, אשר להיות כי מה שעיקר שכינה בתחתונים, הנה עיקר הגילוי מזה הי' בבית המקדש, הנה זה הטעם שהמשכן הי' מעצי שטים דווקא, מפני שהכוונה הוא להפוך השותה דלעו"ז און דעת קאך פון נפש הבהמית לשוטות דקדושה, וכמארוז"ל³⁴ אהני ל"י שטוח" ל Sabha, עבודה ובטול שלמעלה מטעם ודעתי. והנה כל העניים שתבעו מתנו כ"ק מ"ח אדרמו"ר וכמו"כ שאר הנשיאים קיימו זה בעצם, והוא עד דרז"ל עה"³⁵ מגיד דבריו לע יעקב חוקיו ומשפטיו לישראל מה שהוא עשה הוא אומר לישראל לעשות ולשמורין), וכן מה שהוא מצווה לישראל הוא עשה, ועוד"ז הוא בהוראות נשיאינו שמה שתבעו מהמקושרים ושיכים אליהם הנה הם בעצם קיימו ועשוו כן. ומה שגילו לנו שקיימו זה, הוא כדי שייהי לנו יותר נקל לקיימים. וכמו בהענין דאהבת ישראל שיש בזה כמה וכמה סיפורים מכוא"א מהנשיאים. ולדוגמא מכ"ק אדרמו"ר הזקן שהפסיק³⁷ בתפילתו והליך וקצת עצים ובישל מרכז והאכיל בעצמו לולדת, מפני שלא היו אנשים שם בבית. מכ"ק אדרמו"ר האמציעי, איך שנכננס אליו אחד ליחידות והתאונן על העוניים שאברכים מתאוננים עליהם. וגלת אדרהאמ"ץ את זורעו ואל הלא תראה שצוף עורי על עצמי גור³⁸, וכי"ז הוא מהח"נ שלך³⁹. אשר מובן הפלאת ורוממות מעלה כ"ק אדרמו"ר האמציעי בכל וברור מאלו שישיכים לעניינים כאלו, ומ"מ הי' ההתקשרות עמם כל כך עד שמצד העניינים שלהם שלא כדבוי למוהו, פעל עליו חלישות הבריאות ביותר, עד שצוף עורי על עצמו. מכ"ק אדרמו"ר הצע"צ, איך שהליך קודם התפלה

יד) שמות רבה פ"ל, ט. ירושלמי ר"ה פ"א ה"ג. — וזהו אתדל"ע שקדמה לאתדל"ת, קדשו במצוותיו, ואח"כ כל השונה כו' הקב"ה שונה בוגדור, ציצית שלמעלה מערורים וככו' באתדל"ת ע"ש³⁶. וזה מש"כ בפנים וכן מה שהוא כו'. ועיין תור"א ביאור לד"ה כי עמק מקורה [לה, ג], ובכ"מ.

(31) תוע"כ ופרש"י וקרוא א, ט. ועוד.

(32) ראהمام אמרי אדרמו"ר הזקן תקס"ה חלק א ע' חפט (ועם הגהות וכו') — אה"ת שה"ש חלק ב ע' טrust ואילך). אה"ת בלק ע' תתקצז ואילך. שה"מ תרל"ה ח"ב ע' שנג. תרס"ב ע' שללה. המשך תرس"ו ס"ע ג. שם ע' תהמה.

(33) פרק ה (סה"מ ה'שיות' ע' 18-117).

(34) כתובות יז, א.

(35) תהילים קמו, יט.

(36) ראה סה"מ תרלו"ז ח"ב ע' שכז.

(37) ראה "רשימות" חוברת קעט ("חוֹרֵף תַּרְצָ"ה, ווֹין") ע' 9. ושם"נ.

(38) ע"פ איכה ד, ח.

(39) ראה בית רבי ח"ב רפ"ג בהערה.

(40) ראה סה"מ קי"ץ ה'ש"ת ע' 98. סה"מ תש"א ע' 153. אגרות-קדוש אדרמו"ר מוהרהי"ץ ח"ד ע' תקבכ.

ללוות גם"ח לאיש פשוט שהיה נוגע לו בפרנסתו⁴⁰. מכ"ק אדרמור מהר"ש, שפעם ט"ז נסע ביחס מקופה הרארט לפאריז ונפגש שם עם אברך אחד ואמר לו: יונגערמאן אין נסך איז מטמטע המוח והלב, זי' א איז. והלך האברך לביתו, ולא שקט עד שבא לכ"ק אדרמור מהר"ש, חזר בתשובה ויצאה ממנו משפחת יראים וחודמים. אשר ידוע שאצל בכ"ק אדרמור מהר"ש ה'זמן יקר במאד, עד שגם אמירת החסידות הי' בקיומו, ובזמן ידועים הנה בשעה השמנית בובוקר הי' כבר אחרי התפללה, ובכ"ז נסע נסיעה רוחקה וששה שם משך זמן בשביב אברך כו'. מכ"ק אדרמור נ"ע בתחלית נשיאו, אשר גוזרו אז גזירה חדשה והי' צריך לנסוע ע"ד זה למוסקבה. ואמר לו אחיו הגדול הרוז"⁴¹ א נ"ע, ה'זמן יקר אצלך ואין אתה יודע היטב שפת המדינה⁴² (הרוז"א הי' מלומד בשפות) וגם אתה צריך לחפש היכרות, ולכן אסע בעניין זה כפי הוראותיך. אבל בכ"ק אדרמור נ"ע לא הסכים ע"ז ונעשה בעצמו והצילה. וכן ישנו כמה ספרורים מכ"ק מוש"ח אדרמור אודות השתדלותו לעשות טוביה ואיפילו לאיש פרטוי, ברוחניות או בגשמיות. והניח את עצמו ע"ז, לא רק הגשמיות שלו כ"א גם הרוחניות שלו, אף שהוא טיב עמו הנה לא זו בלבד שלא הי' כלל בסוג של חברך בתורה ומצוות⁴³ אלא שהוא שלא בערכו כלל.

ז) והנה ע"י אתכפיא ואתהPCA לשוטות דקדושה עי"ז ממלאים כוונת הבריאה, שהיא להיות לו ית' דירה בתחוםים, וזה שע"י אתכפיא ואתהPCA נעשית דירה בתחוםים, באתי לגני, הוא במדרגה יותר נעלית מקודם החטא. דכמו בסותר בנין הקודם ע"מ לבנות, הריף פשיטה שבנין החדש צ"ל במדורי' יותר נעלית מבנין הקודם, כמו"כ מוכחה לומר שע"י אתכפיא ואתהPCA נעשית דירה במדרגה יותר נעלית, וכਮבוואר בהמאמר⁴⁴ דע"י דאתכפיא סט"א אסתלק יקרא דקוב"ה בכולו עליין²⁸, הינו האור שהוא בכולו עלמין בשווה. ואף שהלשון בהאמר הוא אור הסובב כ"ע, מ"מ אי אפשר לומר שהכוונה הוא שנמשך אור שהוא בגדיר העולמות אלא שהוא סובב ומקיים עליום, אלא הכוונה שנמשך אור נעלם שained בגדיר עולמות הסתלקות, כי הסתלקות הוא גילוי אור נעלם ביוור. דינה יש ב' אגרות באגה"⁴⁵ שמבארים עניין ההסתלקות. ובאגורת הב' עניין ההסתלקות מבואר שם בעניין פרת חטא. דהענינים הנעשים בפנים אין יכולם לברור גקה"ט, כ"א עניין הנעשה בחוץ

(ט) ס' התולדות מהר"ש ע' עז באורכה!⁴⁶

(41) נדפס גם בספר השיחות תש"ה ע' 30 ואילך.

(42) ראה אגרות קורוש בכ"ק אדרמור מהר"ב ח"ד ע' רמה: השפה המדינה חסרה לי. וברשימת בכ"ק אדרמור מהר"ץ שם בשוה"ג: הוד בכ"ק אדרמור הרה"ק, הבין בשפת המדינה היטיב, ולא הי' צריך למתחרגמן כלל, גם בדברים עיניים כשהיו קוראים לפניו בשפת המדינה הי' מבין, אך לא חפץ לדבר בשפה זו .. ושאלתו מדוע מדבר בשפה הרוסית .. עניין ג' טעמים כה. עי"ש.

(43) ראה תגיא פרק לב.

(44) פרק א (סה"מ ה"שיה"ת ע' 1111-12).

(45) ראה תוו"א ויקהיל פט, ד.

(46) סכ"ד-כת.

דוקא, פרה הנעשית בחוץ. ולזה מדין מיתחם של צדיקים⁴⁷. והנה עתה אין פרה אדומה, כי מפני חטאינו הי' צ"ל דוקא גלינו מארצינו⁴⁸, אבל אריר סילוקן של צדיקים. והנה בעין סילוקן של צדיקים יש בזה ב' מארו"ל⁴⁹: שוקלה מיתחן של צדיקים כשריפת בית אלקינו. קשה סילוקן של צדיקים יותר מחורבן בהמ"ק. אשר ע"י כל זה אסתלק יקרא דקוב"ה. ופי' ענין הסתלקות פירושו כל הרביים⁵⁰ כ"ק אדרמור' הזקן, כ"ק אדרמור' האמציע, כ"ק אדרמור' הצעץ, כ"ק אדרמור' מהר"ש, כ"ק אדרמור' נ"ע וכ"ק מוח' אדרמור', שאין הכוונה בפי' תיבת הסתלקות שהוא עלי' למעלה ח"ו, כ"א הכוונה שהוא נמצא למטה אלא שהוא בבח"י רוממות. וזה תובעים מatanנו, דור השבעי לכ"ק אדרמור' הזקן, וכל השבעין חביבין, אז הגם אז מהאט דאס ניט פאַרדיינט און ניט אויסגעעה אָרעדוועט, מ"מ כל השבעין חביבין והעבודה דור השבעי הוא להמשיך השכינה למטה ממש. להפרק השtotות דנה"ב, אשר ידע איש בנפשי אז עיר האט דאס, און דעם קאָך פון נה"ב וואָס ער האט דאס און אפשר אַמְּאל נאָך נידעריקער, לעשות מזה ולהפוך את זה לשנותDKDושה.

(ח) וזהו ענין צדקה דאתפטרא⁵¹, דאָך שכבר הי' כמה העלומות והסתורים וכמה קושיות וענינים בלתי מובנים, הנה כל זה לא הספיק. ובכדי שייה' אסתלק יקרא דקוב"ה בכולחו עליין, הי' ג"כ ענין סילוקן של צדיקים, שזה קשה לא רק בחורבן כ"א יותר מהחורבן. ותכלית הכוונה בזה הוא שעיזי' הי' אסתלק יקרא דקוב"ה. וזה תובעים מכל אחד מatanנו שידעו אז מגעפינט זיך אין דור השבעי, שכל מעלת השבעי הוא שהוא שביעי לרשות, שהנחתת הראשון הי' שלא חיפש לעצמו כלום ואפילה לא מס"ג. כי ידע שכל ענינו הוא כמ"ש ויקרא שם בשם הווי אל עולם. ודוגמת הנחתת אברם אבינו שהוא — געקוומען אין אַזעלכע ערטרעד וואס מהאט דארטן ניט געווואסט פון גטליךיט, ניט געווואסט פון אידישקייט און ניט געווואסט אפי' פון אלף בית און זיענדיך דארטן האט מען זיך אַפְּגִּילִיגֶּט אָן ז'יט, און אל תקרא ויקרא אלא ויקרא, וידוע⁵² שבhalbימוד במדת אל תקרא, שת הקיימות קיימות. וגם בזה הרי מפורש בתושב"כ ויקרא. מ"מ ציריך לידע אז אויב ער וויל אים זאל אַינְגִּין דער ויקרא, מוז זיין דער ויקרא. דארפסטו זעהן אז יענער זאל ניט נאר וויסן נאר אויך אויסטרופען. הגם אז ביז איצט האט יענער ניט געווואסט פון גאנרט, אַבער איצט דארפסטו זעהן אז ער זאל שריעין אל עולם, ניט אל העולם⁵³, הינו שאלקות הוא ענין בפני עצמו ועולם ענין בפני עצמו, אלא שאALKות מושל ושולט על העולם, כ"א שעולם ואALKות הוא כולה חד.

(טז) ר"ה יח, ב. איכה רבא א, לו.

(יז) ראה לקו"ת ס"פ תבואה [טב, ד. מג, ג]. ס"ה א_ncי ה"א תער"ג [המשך חעד"ב ח"א ע' רנו].

(47) מו"ק כה, רע"א. ירושלמי יומא פ"א ה"א.

(48) ע"פ תפלה מוסף די"ט.

(49) תוא ויקהל שם. אויה"ת שלח ח"ו ע' א'תשפא. סה"מ תרע"א ע' קנו ואילך. ועוד.

(50) ראה זהר ח"ג עא, ב. נתבאר באגה"ק שם (סימן זיך וביאורו).

(51) הלכות אלiji סימן ג. ועוד.

ט) **ואף** כי מי הוא זה ואיזהו אשר עבר לבו לאמור, עכבוד עבדת אברהם אבינו, מ"מ אף קצחו שיק לכאו"א ומחוויב בזוהי⁵¹ וניתנו לו הכהות על זה ע"י ההנאה שהראנו הראשון וממנו ואילך עד, ועד בכלל, ההנאה שהראנו כ"ק מ"ח אדרמור', שהם סללו את הדרך וננתנו לנו כהות על זה. וזהו גופא החביבות דדור השביעי שכמה כהות ניתנו ונתגלו בשביבנו. וע"י העבודה באופן זה ימשך עיקר שכינה למטה בעוה"ז הגשמי והחומרי, ויהי עוד במדרי⁵² נעלית יותר גם מקודם החטא, וכמ"ש⁵³ במשיח ונשא מאר יותר מארם הראשון ואפלו⁵⁴ כמו שי"י קודם החטא⁵⁵. וכ"ק מ"ח אדרמור' אשר את חلينו הוא נשא ומכאובינו סבלם⁵⁶, והוא מחולל מפשעינו מדורقا מעונתינו⁵⁷, הרי שם שרה בצרתנו, הנה ב Maherha בימיינו ובגעלא דידין צאל צאן מרעינו מגילות הרוחני וגולות הגשמי גם ייחדו, ויעמידנו בקרן אורה. אבל כל זה הוא עדין רק גילויים, ועוד יותר — שיקשר ויאחד אותנו בmahot עצמות א"ס ב"ה. וזהו פנימיות הכוונה של ירידת והשתלשות העולמות וענן החטא ותיקנו וענן סילוקן של צדיקים שעוה"ז יהיו אסתלק יקרה דקב"ה. וכשיוציאנו מהಗילות ביד רמה⁵⁸ ולכל בני ישראל יהיו אויר במושבותם⁵⁹ יהיו אז ישיר משה ובנ"י גו⁶⁰ הו"י ימלוך לעולם ועד⁶¹, (וכמו שהוא בנוסח התפללה) וגם בלשון תרגום⁶² הו"י מלכותי קאים לעלם ולעולם עולם. ומסימיים והי הו"י למלך וגוי הו"י אחד ושמו אחד⁶³, שלא יהיו חילוק בין הו"י ושמרו⁶⁴, שכ"ז נעשה ע"י סילוקן של צדיקים, שקשה יותר גם מחורבן בהמ"ק. וכיון אז מיאין שוין די אלע עניינים דורכגעגעגען, הנה עצשו אין הדבר תלוי אלא בנו — דור השביעי. ונזכה זעהן⁶⁵ זיך מיטין רביין דא למטה אין א גופו ולמטה מעשרה טפחים⁶⁶, והוא יגלונו.

(יח) ראה תורה ר"פ וארא [נה, א] וס"פ ויצא [כג, ס"ג ואילך].
 (יט) ראה לקוטי תורה להאריז"ל פ' תשא. ס' הלקוטים פ' שמות. ולכארה צ"ע מס' הגלגולים פ"ט הובא בלקורת פ' צו ד"ה והנפק [ז, א]. ואולי יש לישיב עפמ"ש בס' הגלגולים פ"ז הובא בלקורת שה"ש בסוףו [נא, ג].

(כ) ראה לקו"ת שה"ש ד"ה הנך יפה רפ"ב [יג, ד].
 (כא) ראה ס"ס חסידים (הובא בಗליון הש"ס כתובות קג, א). בmdb"ר פ"ט, יג.

(52) ישע"י נב, יג.

(53) ראה גם ס"ה' מתרל"ה ח"א ס"ע רסה ואילך. תורה"ז ע' ר.

(54) ישע"י נג, ד.

(55) שם, ה.

(56) ע"פ לשון הכתוב — בשלח יד, ח.

(57) ע"פ לשון הכתוב — בא, י, כג.

(58) בשלח טו, א.

(59) שם, יח.

(60) זכר' יד, ט.

(61) ראה פסחים ג, א.

(62) תוכן ביטוי זה — נתבאר בשחתת מוצשך פ' בשלח, יי"ד שבט תשל"ז קרוב לסופה.

מַאֲמָרִים

ד"ה באתי לגני ה'תשט"ו

בס"ד. יוז"ד שבט, ה'תשט"ו

(הנחה בלתי מוגה)

באתי לגני אחותי כליה², ואיתא במדרש³ לגני לגנווי, למקום שהי' עיקרי (דירתתי) מתחילה, דעיקר שכינה בחתונות היהת⁴, אלא שאח"כ הנה ע"י חטא עה"ד והחטאים שלאחריו שבאו על ידו, סילקו את השכינה מלמטה למעלה, ואח"כ כשבמדו הצדיקים, הנה ע"י עבודתם חזרו והמשיכו את השכינה מלמטה למטה, עד שבא משה רבינו, שהוא השביעי, וכל השבעין חביבין⁵, והמשיך את השכינה מרקיע הארץ לארץ, שתחזור להיות בחתונות. וזהו גם עבودת כל הצדיקים, שהם ממשיכים ומשכינים⁶ בחיה שוכן עד מרום וקדוש⁷ שהיה בגליו למטה, והוא ע"י עבודתם באתקפיא סט"א, שע"ז אסתלק [שפירושו כאן הוא שנמצא] למטה בדרך גילוי, אלא שהוא באופן של רוממות הנקרה בשם אסתלק⁸] יקרא דקוב"ה בכולחו עלמין⁹, הינו, שמאיר ומתגללה אוור הסוכ"ע שהוא בכולתו עלמין בשווה. והנה, המשכת השכינה בחתונות בכללותה הווע המשכן ומקדש, כמ"ש¹⁰ ועשו לי מקדש ושכنتי בתוכם. וזהו גם שעיקר העבודה במקדש הייתה עבودת הקרבנות, שיש בה ב' התנועות דהעלאה והמשבה, שהרי בקרבנות כתיב¹¹ אשה ריח ניחוח להו', אשה הווע העלה מלמטה למעלה, וענינו בעבודה הוא קירוב הכהות והחושים¹², ועי"ז נעשה ריח ניחוח להו', נחת רוח לפני שאמרתי ונעשה רצוני¹³,

וירוט. ובשהש"ר שם: שוכן עד וקדוש שמו (ישע"י נז, טו).

(8) ראה תוו"א ויקhal פט, ד.
(9) בתニア פכ"ז (لد, א) ובבלוקית ר"פ
פקוד מציין לזהר ח"ב כקכח, ב (ובblkות שם
מצין גם לזהר שם צו, ב. וראה גם שם קפדר,
א). וראה גם תוו"א ויקhal פט, ד. ל��"ת חוקת
סה, ג.

(10) תרומה כה, ח.
(11) ויקרא א, ט. פינחס כה, ח. ועוד.
(12) ראה ספר הבahir סימן מו (קט).
(13) תוו"כ ופרש"י ויקרא שם. ספרי
ופרש"י פינחס שם.

1) אמר זה מייסד בעיקרו על פרק החמשי* מד"ה באתי לגני הייש"ת.

(2) שה"ש ה, א.

(3) שהש"ר עה"פ.

(4) בכל הבא לקמן — ראה ד"ה באתי
לגני פ"א-ד.

(5) וייק"ר פכ"ט, יא.

(6) ראה גם מהריז' לב"ר פ"יט, ז. מתנות
כהונה ומחרוזו למדבר"ר פ"יג, ב.

(7) ע"פ נוסח התפללה — שחירות דשבת

*) הפרק השישי לשנה זו — ראה תוו"מ
סה"מ באתי לגני ח"א נז. ושם.

נחת מלשון¹⁴ נחות דרגא¹⁵, שהוא ע"ע המשכה מלמעלה למטה. וכן הוא בעבודה, שע"י העובודה דאתכפיא סט"א שהוא ע"ע של ההעולה ממשיכים האור שהוא ביכולתוعلمין בשוה. והנה, בכדי שייהי שייך עניין העובודה צ"ל מציאות הסט"א שמכסה על האמת, ומצד זה יכול האדם לטועות ולחשוב שגם כאשר עובר על רצון השם מ"מ עודנו ביהדותו¹⁶, שהו לפי שנכנס בו רוח שנות, שכן יכול לעבוד עברוה¹⁷. ולכן, כאשר מסירים ומבטלים הרוח שנות, שהו ע"ע דאתכפיא סט"א, שנכפף מציאות הסט"א, ולאחריו גם באופן של אהപכא, שמתהפק השותות דלו"ז, הנה מזה נבנה המשכן, שהוא מעצי שיטים¹⁸, דשטים הוא ג"כ מלשון שנות¹⁹, וכן נעשית העבודה הקרבנות, קירוב הכהות מלמטה למעלה, ועי"ז נעשית ההמשכה מלמעלה למטה, שהו ע"ע ושכנתית בתוכם. וכן הוא אפילו לאחר חורבן בית המקדש, שגם יישם כל העניינים ברוחניות, שע"י העובודה דאתכפיא סט"א בעניין הקרבנות ברוחניות, שהו מ"ש²⁰ אדם כי קיריב מכם, היינו, שמייקר הקربת הקרכן צ"ל מכם, בכל פרטיה המדריגות²¹ דמן הבהמה מן הבקר וממן הצאן²⁰ כפי שהם בעבודת האדם, או פועלם את העניין דושכנתית בתוכם.

ב) **והנה** בכדי לנצח (איבערקומען) את השותות דלו"ז, צריכה גם העבודה להיות באופן של שותות דקדושה, וכפי שסביר כ"ק מוויח בעל הילולא בהמאמר²², כך ששים הטוי למטה מן הדעת שהוא נקי' בשם שותות דקליפה, הנה כמו"כ ישנו הטוי למיטה מן הדעת, והוא שותות דקדושה. דהנה, נתבאר לעיל²³ שיטה פירושו נתוי (כפירוש רש"י²⁴), וזה גם הפירוש דשותה שהוא הטהטי מעניין הדעת, הטוי למיטה או הטוי למיטה, אלא שההטהטי למיטה היא שותות דלו"ז, והטהטי למיטה היא שותות דקדושה. והיינו, שאפילו העניינים דקדושה שהם למיטה מן הטעם ודעת, הרי סיבתם ושרשם הוא מפני שבוצם הנפש הרוי זה למיטה מן הטעם ודעת, שם הוא בבחינת ראי' ממש.

ומען בתחילהו.

(14) ראה יבמות סג, א.

(20) ויקרא א, ב.

(15) ראה לקו"ת פינחס עו, א. תצא לה, ג.

(21) ראה קונטרס החפלת פ"ח (ע' 20).

(16) ראה תניא פ"ד.

סה"ש תורה שלום ע' 10. ועוד.

(17) ראה סוטה ג, א. תניא פ"ד.

(22) בפרק השיקן לשנה זו — פרק ה.

(18) תרומה כו, טו.

(23) בהמאמר — פרק ג.

(19) ראה המשך וככה תרול"ז פט"ל ואילך

(24) נשא ה, יב.

(סה"מ תרול"ז ח"ב ע' תעב ואילך). קונטרס

וממשיך לברא במאמר שמצינו גם שיטות דקדושה, דהנה א Roz²⁵ אמרו עליון על ר' יהודה בר' אילעאי שהי' נוטל בד של הדס ומרקך לפני הכללה וכו', רב שמואל בר רב יצחק מרקך אתלתה (שהי') נוטל שלש בדיין ומרקך). א"ר זира קא מכסיף לנ' סבא (شمולזל בכבוד ת"ח ונוהג קלות ראש בעצמו), היינו, שר' זира, שהי' מראשי האמוראים, כי סבור שהנהגה זו אין לה מקום מצד טו"ד דקדושה. ומסיים בגמרא, כי נח נפשי (דר"ש) אפסיק עמודא דנורא ביןידי' לכולא עלמא כו', א"ר זира (ר' זира הנ"ל שתחילה אמר קא מכסיף לנ' סבא) אהני לי' שוטוי, ואמרי לה שוטוי ל Sabha, ואמרי לה שיטה ל Sabha (כפי שmember בפרטיות כל ג' הלשונות), היינו, ששיתתו ומנהגו שהי' נוטל שוט של הדס ומרקך בו שזו הנהגה של שיטות דקדושה, אהני לי', שעייז' הגיע למדרגה כזו שהפסיק ביןו ובין העם עמוד של אור, שזו בחיה' גילוי או בגילוי ממש. וממשיך לברא השיקות לעניין הריקוד בשעת נישואין, דלא כורה, han אמרת שכדי להלחם ולהפוך את השיטות דלעו"ז צ"ל עניין השיטות דקדושה, אבל עדין צריך להבין שיקות ההנהגה באופן של שיטות דקדושה לעניין הריקוד בשעת נישואין, ובפרט שהנהגה זו לא הייתה עניין של עראי, מצד מעמד ומצב פרטיו שבאותו זמן ומקום, אלא שזו הייתה שיטתו ומנהגו, שבשעת נישואין היא מתחנה באופן של שיטות דקדושה. ועל זה מבאר במאמר, שעניין הנישואין ה"ז מדרגה גבוהה (וכדלקמן), ולכן צ"ל בזה הנהגה דמרקך כו'.

והענין בזה, דהנה, החילוק שבין ריקוד להליכה הוא, כפי שmemberادرגה ואדרמור"ר הוזקן בלקו"ת²⁶ שאף שגם הליכה עניינה עלי' מדרגה לדרגה ומעולם לעולם, מ"מ, עלי' זו היא בסדר והדרגה, אבל ריקוד מורה על אופן העבודה שמתנתך (ער ריסיט זיך אפ) לגמרי ממדריגתו, ומדרג שלא בהדרגה כלל לממעמד ומצב אחר. ועוזי' רקדו כאלים²⁷, שעניין הריקוד שהוא עלי' הגדולה שלא בהדרגה כלל, הוא כאלים שאין בהם דעת, ורש בשחי' זו הוא למעלה מהדעת. והיינו, שהנהגה בעניין הריקוד באופן של שיטה הו"ע של עלי' שלא בערך, למעלה מטו"ד. וענין זה שיקן לנישואין מצד גודל המעליה שבעניין הנישואין. והענין בזה, כפי

א) צו טז, ד.

(26) תħallim קיד, ד.

(25) כתובות יז, א.

שממשיך בהמאמר שבענין הנישואין אמרו חז"ל²⁷ איש ואשה זכו שכינה שרויי' בינויהם, דאיש הוא אש י' ואשה הוא אש ה', וכאשר זכו אוז הרוי, הם י"ה כו'. והיינו, שהshoreת השכינה בין איש ואשה היא מדריגת הנעלית, שהרי אותיות י"ה הם החלק הנעליה שבשם הוי'. ועוד זאת, שבאותיות י"ה באה ההשפעה לאיש והאשה, אבל עיקר ושרש הענין היא ממוקם נעליה הרבה יותר (בדלקמן), ומצד זה נעשה עניין הנישואין באופן של בנין עדי עד²⁸ (כפי שמוסיף כי"ק מ"ח אדרמור' בהמאמר: ובא בגליון בנין עדי עד כו'), שזהו עניין נצחי, עניין שלמעלה מזמן ומקום. והענין בזוה, כפי שסביר באדרמור' האמצעי בסידורי מ"ש בברכת נישואין שמה תשמה רעים האהובים כשםך יצירך בגין עדן מוקדם, שמקדם קאי על בחיי אדם קדמון, שהוא קדם לסדר השתלשלות²⁹. ומצד זה נעשית שמחת הנישואין לא רק באופן דמשמח חתן וכלה, היינו, שהכללה היא טפלה לחתן, אלא יתרה מזה, כמו"ש בסיום ברכות נישואין משמח חתן עם הכללה, שעיקר השמחה יהיה מן הכללה כו' ומן הכללה יבוא אל החתן, עד' שלעת'ל נקבה תסוכב גבר³⁰ (ודוגמתו בשמחת נישואין בהסיכון שמסבבת הכללה את החתן תחת החופה)³¹. ועניין זה ממש מדרגן שלמעלה מכל סדר השתלשלות (מקדם), כי, בסדר השתלשלות הרי הזוכר הוא למעלה והנקבה היא למטה, וכי ישוכל להיות הענין דשמחה נישואין באופן שלא זו בלבד³² שהחתן והכללה הם שווין בקומתן (קול חתן וקול כללה בשואה), אלא יתרה מזה, שהכללה היא למעלה מהחתן, ועד שמנה נמשכת השמחה להחתן שהוא בבח"י מקובל, הרי זה ודוקא עיי' ההשכה מקדם, מבח"י שלמעלה מכל סדר השתלשלות. וזהו שמוסיף במאמר: ובא בגליון בנין עדי עד כו', דכיון שענין זה מקורו בדרגן שלמעלה מהבריאה, למעלה מסדר השתלשלות, لكن ממש גם בסדר השתלשלות עניין שהוא למעלה מהבריאה ולמעלה מסדר השתלשלות, שזהו"ע בנין עדי עד, כדי³³ שהתגלות כח האין סוף

(ב) סידור עם דאי"ח דרישים לחתונה קלד, א. קלו, ב.

הבאה.

(27) סוטה יז, א.

(32) ראה לקויות שה"ש מה, ב. ב. מאמרי אדרמור' האמצעי שם ע' תלון ואילך.

(28) ברכות הג' דברת אירוסין ונישואין.

(33) לקויות שה"ש לט, ד ואילך. ד"ה שמך תשמה תרנ"ז (סה"מ תרנ"ז ע' קעט).

(29) ראה גם מאמרי אדרמור' האמצעי

דרושים חתונה ח"ב ע' תל ואילך.

(30) ירמי' לא, כא.

(31) ראה גם מקומות שצוינו בהערה ובכ"מ.

בועלמות באופן של כח הפועל בפועל בענין ההולדת, שזהו תכלית עניין הנישואין להיות בנין עדי עד בדור ישרים יבורך.³⁴

וע"פ האמור שענין הנישואין הוא שנמשך למטה עניין שלמעלה מכל סדר השתלשות, הרי מובן שבשביל זה צ"ל סדר הנהגה שלמעלה מטו"ד. וזהו סדר הנהגה דר' יהודה בר' אילעאי ורב שמואל בר רב יצחק שהיה מרקדין בשמחת נישואין, שזהו"ע שלמעלה מטו"ד, שעי"ז פועלם שיומשך למטה עניין שלמעלה מסדר השתלשות. וזהו גם שענין זה אנחנו ל"י באופן שאפסיק עמודא דנורא בין דידי' לכולא עלמא, היינו, שבפועל דلمטה הי' בגלי עניין שהורה על הפסק בינו ובין כולאUlma, כיון שהנהגתו הייתה באופן של הבדלה מסדר הנהגה בעולם.

ג) **ולהבין** שיוכות העבודה דשנות דקדושה לכלות העניין דעתית דירה לו ית' בתחרונים, לדכארה, הן אמת שצ"ל העבודה דשנות דקדושה מפני שעיל ידה אפשר להלחם ולבטל את השנות דלעו"ז, מ"מ, כיון שככלות עניין העולם והמלחמה שבו (היינו, הן השנות דלעו"ז שמכסה ומסתיר האמת, והן השנות דקדושה שמנצחו ומבטלו) אינם אלא כדי לבוא לתכליית הבריאה, לעשות לו ית' דירה בתחרונים³⁵, הרי מובן, שהענין דשנות דקדושה שלמעלה מטו"ד צ"ל קשור עם כלות העניין דירה לו ית' בתחרונים, הנה על זה ממשיך כ"ק מ"ח אדרמ"ר בהמאמר: וביאור העניין הוא דנה אוא"ס הרי לית מה' תפיסא בי' כלל³⁶, והוא לעלה מגדר השגה וכו', הרי א"א שיותפס בהשגה כלל כו', דבכדי להגיע לעצמותו ית' הוא ע"י ביטול הרצון שלמעלה מטעם ודעת, ולכן נק' בחינה ומדרייג זו בשם שנות.

ויש לבאר דיקוק הלשון שאוא"ס הוא לא רק למעלה מהשגה, אלא גם למעלה מגדר השגה, דנהה, השגה פירושה שמיין ומשיג העניין, אבל ישנו אופן שאע"פ שאינו יכול להבין ולהשיג העניין, מ"מ, יש לו שיוכות להענין במידה כזו שידוע מה צריך לשולול ממנו. והענין בזה, דנהה, בכלות עניין התוארים מבאר הרמב"ם בארכחה במו"נ³⁷ שיש שני סוגים, תוארים חיוביים ותוארים שליליים. וכך התואר חכם, שכפי שהוא תואר חיובי פירושו שהנקרא בתואר זה יש לו את כל פרטי העניינים

(37) ח"א פנ"ח.

(34) תהילים קיב, ב.

(35) ראה תנומה בחוקותי ג. נשא טז. (36) ד"ה קרוב ה' תרס"ח (ס"ה מתרס"ח ב"ר ספ"ג. במדב"ר פ"ג, ג. תניא רפל"ו).

ס"ע ר' ואילן).

(36) תקו"ז בהקדמה (ז, א).

הקשורים עם ענין החכמה, ועד"ז התואר חסן וכיו"ב. אמנם, למללה לא שיך לומר תוארים חיבוקים, כי אם תוארים שליליים, ובשלון החסידות هو"ע ידיעת השילילה. והיינו, שכאשר אומרים התואר חכם או חסן או חי או יכול וכיו"ב, הרי זה רק שלילת הענינים שהם היפך החכמה, וכיו"ב בשאר התוארים. והנה, אע"פ שידיעת השילילה אינה ידיעה בגוף הדבר (כמו ידיעת החיבוב), שהרי אין זה אלא באופן ששוללים מדבר זה הכוונות שישנים בדברים אחרים, מ"מ, כותב הרמב"ם שע"י ריבוי תוארים שליליים, היינו, ריבוי ידיעות באופן השילילה שמשמעותם העניין מכוכ"כ הכוונות, יכולים לילך ולהתקרב להדבר כפי שהוא מצד עצמו, ו מבואר בזה³⁸ שכן הוא לא רק בדברים גשיים, אלא אףלו בענינים רוחניים. ומהז מובן, שאע"פ שידיעת השילילה אינה השגה והבנה בגוף הדבר (כמו ידיעת החיבוב), מ"מ, הרי זה בוגדר השגה, שכן יכול לשולל כו"כ ענינים.

והנה ע"פ תורת החסידות ישנו גם העניין דתוארים חיבוקים אפילו באלקות, אלא שהוא רק בבחוי ממכ"ע, היינו, בבחוי הכלים שמתלבשים בעולם. והענין בזה, דהנה ידוע שיטת הרמב"ם³⁹ היא שהוא המדע והוא הידעו והוא הידעו, ובזה מתרץ שידיעתו של הקב"ה אינה פועלת בו שינוי, כיון שידיעתו אינה בדבר שחוץ ממנו, אלא הוא השכל והמenschil והמושכל. אך יש חולקים על הרמב"ם, וכפי שמאמר המהרא"ל מפראג⁴⁰ בארכאה, שאי אפשר לומר על הקב"ה שהוא השכל והמenschil ומהמושכל הכל אחד, שהרי השכל הוא ג"כ נברא, ככל שאר הענינים שבבריאה, ואילו הקב"ה הוא למעלה מגדר שכל לגמרי. ומאמר הצעיר, שהן אמרת שרביינו הוזקן אמר להדייא שצדקו דברי המהרא"ל ששכל הוא ג"כ נברא ולא עצמותו ית' ח"ו, אבל מ"מ, אי אפשר לומר ג"כ שהשכל הוא נברא כמו כל שאר הנבראים, דא"כ נמצא שהוא ית' יודע בדבר שחוץ הימנו, אלא שלאחר שנברא איינו דבר נפרד, אלא באופן שאיתו וחיויה חד איתה ונגרמויה חד⁴¹, ובמובואר בתניא בהגהה⁴² שלאחרי שישנו עניין

ג) בכל זה – ראה דרוש ג' שיטות (ואה"ת ענינים ס"ע רנה ואליך). [כי קרוב טرس"ח³⁸.]

ד) שרש מצות התפללה פ"ח ואילך.

(41) תקריז בהקדמה (ג, ס"ב).

(42) פ"ב. שעhydro"א פ"ט.

(39) הל' יסודיו התורה פ"ב ה"י. הל'

תשובה פ"ה ה"ה. סוף שמונה פרקים שלו.

(40) בהקדמת ספרו גבורה ה'.

הצמצומים וענין ההשתלשלות, אזי ישנו מקום ודרga שם הוא המדע והוא הידוע והוא הידוע. וכן הוא בנווגע לכל התוארים שאומרים בתפלה, שהרי המכון הוא לעצמו ית' כפי שמתלבש בעניינים אלו, ולא באופן שהם דבר נפרד. ונמצא, שגם באלקות ישנו העניין דתווארים חיוביים, כמו הוא המדע כו', אלא שהוא רק לאחרי הצמצומים להחלבש בבחיה הכלים כו'. ולמעלה מזה הוא העניין דתווארים שליליים, ובכללות הרי זה באור הסוכ"ע, דאף שאין ממשיגים בגוף הדבר (כמו במידעת החיוב), מ"מ, הרי זה בגין השגה עכ"פ, ע"י ידיעת השלילה. אמנם, بما דברים אמורים שישין כללות עניין התוארים, הן תוארים חיוביים והן תוארים שליליים, הרי זה רק בבחיה ממכ"ע וסוכ"ע, אבל בהדרגה שלמעלה ההן ממכ"ע והן מסוכ"ע, דהיינו בעצמותו ית', הרי זה למעלה אפילו מגדר השגה (כלשון כ"ק מו"ח אדמור"ר בהמאמר), שלא זו בלבד שלא שיין שם ידיעת החיוב, אלא אפילו לא ידיעת השלילה, לשם הוא שלילה מוחלתת, שאפילו השלילה עצמה היא מושלתת. והנה, ג' חילוקים הנ"ל ינסם באמצעות אפילו בבחיה האורות, כאמור במק"א³⁸ ברכות, אבל בכללות, הנה בבחיה הכלים ישנו העניין דתווארים חיוביים, ידיעת החיוב, בבחיה האורות והגילויים ישנו הענייןendifעת השלילה, שאין זה באופן של השגה, אבל יש לזה שייכות לגדר השגה, ובבחיה העצומות שלמעלה מאורות וכליים, הרי זה באופן של שלילה מוחלתת, שלא שיין שם עניין של תוארים כלל, לא תוארים חיוביים ולא תוארים שליליים.³⁹

ועפ"ז מובן בנווגע להעניין דדירה לו ית' בחתונות, כיון שהכוונה בזה היא לעצמותו (לו) ית' שלמעלה מגדר השגה, צריכה להיות עובdot האדם ג"כ באופן שלמעלה מגדר השגה, שזהו"⁴⁰ שוטה לדקדשה (שהיא מבטלת ומהפכת את השtotות דלעוו"ז). ומזה מובן גם שזהו"⁴¹ שיכולים לתבוע מכוא"א, כיון שאין זו דרגא של הבנה והשגה.

ד) ו"י"ל בדא"פ שזהו הפירוש הפנימי במאמר הבуш"טה ע"פ⁴² שוויי הוי" לנגד תmid, שוויי לשון השtotות, הינו, שכל העניינים צריכים להיות בהשתנות, והוא לפי שהוא לנגד תmid. וצריך להבין,

(ה) כתר שם טוב סימן רב. (צואאה?).⁴⁴

(44) ראה צואאת הריב"ש סימן ב.

(43) לשימות העניין ראה שיחת ש"פ

(45) תהילים טז, ח.

בשלח, י"ג שבט (לקמן ע' מד ואילך).

דבשלה מא בקשר לעניינים דטוב ורע גשמיים יש מקום שהיו אצלם בשואה לפי שהוויי לנגידו תמיד, אבל כאשר מדובר בהשתנותה בכל העניינים ובכל הדרגות, ויתירה מזה, שההשתנותה תהיי תמיד, ללא שינוי, אינו מובן איך אפשר לחייב מנברא לעמוד באופן שהוא בלי שינויים, ושל כל העניינים שישנם בהבראה ובסדר השתלשלות יהיו אצלם בהשתנותה. אך העניין הוא, שعنין ההשתנות אין לו מקום רק כאשר הנברא הוא בסדר השתלשלות, אבל כיוון שהעובדת היא לעשות בתחוםים דירה לו ית', הינו, דירה לעצמותו, שהוא למעלה מגדר השגה ולמעלה משינויים, הנה גם הכליל זה צ"ל באופן כזה, ולכן יכול לפעול שתהיה השתנות בכל העניינים ממש, ובאופן דחמייד, ללא שינויים כלל.

ובזה יובן גם סיפור אדרמור' הרזון ששמע מהמגיד אודות הבעש"טיו, שאחד מענינו היה הנהגוليل' מער לער וכפער לכפער והי שואל את בן"י (ומוסיף כי' ק מורה'ר': הן אנשים והן נשים, הן זקנים והן צעירים, ועוד'ז הן תלמידי חכמים והן אנשים פשוטים) אודות מעמדם ומצבם בקשר לבראיות, פרנסה ובנים וכיו'ב', וכוכנתו הייתה כדי לעורר אצלם את העניין דת浩ות ישראל (כמ"ש⁴⁶ ואתה קדוש יושב תהלות ישראל), לשבח את הקב"ה ע"י אמרית ברוך השם, געלובייט דער אויבערשטער, וכיו'ב'. והענין זה, וכידוע בענין שם שםים שגור בפי כל⁴⁷, שהכוונה בזה אינה לעניין של אורות וגלוים, אלא לעצמותו ית', שהרי העניין דאורות וגלוים אינו יכול להיות בפי כל, שהרי עניין זה הוא בכל חד וחדר לפום שיעורא דיל', ורק מצד עצמות המאור, עצמותו ית', השווה ומשווה קטן וגדול⁴⁸, הרי זה באופן שם שםים שגור בפי כל. וזהו עניינו של הבעש"ט לפעול העניין דאתה קדוש תהלות ישראל, הינו, שע"י תהלות ישראל, שכל ישראל, הן אנשים פשוטים והן תלמידי חכמים, יוכירו שם שםים מתוך שבח והילול, אויה תהי המשכה למטה [שהזו גם הפירוש דת浩ות, מלשון בהלו נרו]⁴⁹, שהוא המשכה למטה] לא רק של בחיי הכלים, אורות וגלוים, אלא המשכת העצמות, שהוא למעלה מגדר השגה.

ו) ספר המאמרים אידיש ע' 138 ואילך.

וש"ג.

(46) שם כב, ד.

(48) פיווט וכל מאמנים דר"ה ויוהכ"פ.

(47) ראה תוא'ו וירא יד, ב. מאמרי אורה'ז

.(49) איוב כת, ג.

תקס"ה ח"א ע' יב. סה"מ טרפ"ט ע' 20.

ה) **וממשיך** בהאמאר, זהו ג"כ מה שהנbia נקרא משוגע, וכמ"ש⁵⁰ מדרוע בא המשוגע הזה, דהנה⁵¹ בעת התגלות הנבואה הי"י צ"ל בהפרשת הגשמיות (כמובא בזוהר⁵² שהרשאות הנבואה היא ע"י התפשטות הגשמיות), והיינו הפרשת השכל ומהדורות, וזהו ג"כ עניין הפרשת הלבושים בעת הנבואה, כמ"ש בשאול⁵³ ויפשط גם הוא את בגדיו ויתנבא (וכמ"ש הרד"⁵⁴ שזהו לפי שיש להם ביטול ההרגשות והכחות הנפשיות), שזהו ע"ה הביטול של מעלה מטו"ד, שנקרה בשם שנות.

אך צריך להבין בעניין הנבואה, שאע"פ שצ"ל ביטול ההרגשות והכחות הנפשיים דשלל ומדות, ורק להפרשת הלבושים כפשוטם, ומ"מ ישנו עניין הדיבור, שהרי עניין הנבואה הוא באופן שמתגלה למטה בקול ודיבור גשמי דוקא, כמ"ש⁵⁵ רוח הו"י דבר כי ומלתו על לשוני, וייל ברא"פ, ע"פ תורת המגידי בפיירוש מארוז"⁵⁶ אי בעו צדיקים והוא מיברי עלמא, כי הלא בדבר הו"י שמים נעשו⁵⁷, וכתייב⁵⁸ ויפח באפיו נשמת חיים, ותרגםין לרוח מללא, והנה בהשי"י לא שייך לומר חלקיים, כי הוא א"ס, ובא"ס לא שייך לומר רק חלק הדיבור בלבד נפק באפוי, וא"כ בהדיבור הוא כלל הכל, נמצא לפ"ז אם בעו צדיקים והוא מיברי עלמא, כי דברו של הצדיק היא זכה ונקיי בלי שם מסך המבדיל (שהרי רק עונותיכם היו מבדילים גו⁵⁹), רק הדיבור של הצדיק הוא מדווק ומקשור לשורשו, והרי הוא ממש כמו הדיבור של הש"י אשר ממנו שמים נעשו כו'. ומהז מובן שדיבור הצדיק יכול להיות קשור עם שרשו ומקורה באופן שלל ידו יכול להיות העניין דמיורי עלמא, והרי עניין זה הוא בכת העצמות דוקא, כמ"ש באגה"⁶⁰ שמצוותו של המ אצל ב"ה שמצוותו

ז) או"ת ויחי סימן ס.

(54) מלכים שם. ועוד"ז בפי' לשםאל שם.

(50) מלכים-ב ט, יא.

(55) לשםאל-ב כג, ב.

(51) ראה גם או"ת סוכות ע' א'תשתו ואילך.

(56) סנהדרין סה, ב.

(52) ראה זה"ב קטז, ב. תניא קונטרס אחרון ד"ה להבן מ"ש בפער"ח (קנו, א).

(57) תהילים לג, ו.

(53) שםואל-א יט, כד (בכתוב ליתא תיבת אמרת). אבל כ"ה בד"ה באתי לנגי שם (וראה אמרת כ"ק אדמור"ר שליט"א שם). או"ת

(58) ישע"נ נט, ב. סנהדרין שם. וראה תניא

אגה"ת פ"ה.

(59) אמרת פ"ה. אבל כ"ק אדמור"ר שליט"א שם). או"ת

(60) ס"כ (קל, ריש ע"ב).

(60) המשך מים רבים שבהערה ח. ועוד).

הוא מעצמו וainו עלול מאיזה עילה שקדמה לו, הוא לבדו בכחו ויכלתו לברוא יש מאין כו', וכזה נ麝ך ומתגללה ע"י עניין הדיבור.

וממשיך בהאמיר בעניין הפשטה הלבושים בעת הנבואה, דהלבושים הם באים מצד חטא עה"ד, קודם החטא כתיב⁶¹ ויהיו שניהם ערומים כו' ולא יתבושו, ע"י חטא עה"ד נתחדש עניין הלבושים, וידוע⁶² דעיקר החטא הוא הרגש המעורב בטור"ר, וכ כתיב⁶³ וידעו כי עירומיים הם, שונחדרם בהם ההרגש המעורב בטור"ר, שהוו ג"כ עניין הלבושים. והענין בזה, כפי שסביר אדרמור מהר"ש שלכאורה אין מובן מה שניתוסף חכמה באדה"ר ע"י חטא עה"ד, כמ"ש⁶⁴ ונפקחו ענייכם והייתם כאקלים יודעי טוב ורע, וכ כתיב⁶⁵ ותפקנה עניין שניהם וידעו גוי (לענין החכמה דיבר הכתוב), שעפ"ז נמצא שהחוטא נשבר⁶⁶. אך הביאור בזה, שאין הכוונה שניתוסף בו חכמה שלא היתה כלל לפניו, שהוא אם נאמר שלא הי' בו שום חכמה מקודם, אין ציווה הש"ת שלא ייכל מן העץ, הלא למי שלא יש בו חכמה אין בגדר מקיים האזרחות, אלא שמתחלת בריתתו הי' בו שלימות החכמה, והוא הידיעה האלקית במושכלות כו', חכמה אלקות, ואילו ידיעת המפורסמות, דהיינו ידיעת טוב ורע וכל העניינים הקשורים עם כחות וחושים גשמיים ותאות גשמיות, לא הי' בו שמיין מנהו כלל [זוזה מ"ש ולא יתבושו, שלא הי' שיק כלל לעניינים אלו, והיו אצלם בהשתנות גמורה], כיוון שהחכמתו והשגתו היתה רק בחכמה אלקית שהיא האמיתית], אך לאחר החטא נפל מדריגתו, ונעשה אצלו ידיעת המפורסמות, ידיעת טור"ר כו', שהוו לבוש שמכסה ומסתיר על הידיעה בחכמה אלקית, ומצד זה הוצרך להיות עניין הלבושים (ויש גוי כהנות עור וילבישם⁶⁷), לכוסות את העניינים דלעו"ז, כיוון שלולי זאת יהי העניין דויתבושו שישים מדריך הישר. ועפ"ז מובן שכדי שיוכל להיות עניין הנבואה, שהוו"ע של גילוי אלקות, צ"ל המעד ומצב דויפשת את בגדיו, הינו, לבטל את הצורך בעניין הלבושים, כמו המעד ומצב שהי' קודם החטא.

(ח) המשך מים רבים תרלו"ז פרק קייז.

(64) שם, ה.

(61) בראשית ב, כה.

(65) שם, ז ובפרש"ז.

(62) ראה מאמרי אדה"ז אתחולן לאזניה ע'

(66) ראה מז"נ ח"א פ"ב.

נה ואלך. סה"מ עוזרת ע' פט ואילך.

(67) בראשית שם, כא.

(63) בראשית ג, ז.

ו) **וממשיך** בהamar, שתכלית העבודה היא לאהפקה החוסכה לנהורא דהחוש עצמו יאיר, והינו דמהשנות דלעוו"ז יהיו בבחינות שנות דקדושה (והינו שביטול השוטות דלעוו"ז ע"י שנות דקדושה הוא לא רק באופן של כפיפה בלבד, אלא באופן של ביטול, והביטול הוא עד כדי כך שהחוש בעצמו יאיר).

והענין בזה, דבכללות המלחמה עם הלעוו"ז ישם כמה אופנים. דהנה, התחלת העבודה היא באופן של אהכפיא, שמצד התגברות הטוב נעשה הרע כפוף לו, וההנחה היא כרצין צד הטוב שבו, אבל הרע נשאר במעמדו ומצבו, אלא שאין לו שליטה על שלשות הלבושים דמחשבה דיבור ומעשה. ובכללות הרי זה מעמד ומצב של בינוי, כմבוואר בארוכה בתניא⁶⁶. וישנו אופן ומדריגה נעליה יותר, שהזהו"ע דאתהפקא, שלא זו בלבד שאין שליטה להרע בשלשות הלבושים דמחשבה דיבור ומעשה אבצם נשאר הרע בתקפו, במעמדו ומצבו, אלא שהטוב הוא בתוקף כ"כ עד שנלחם עם הרע ומלחישו, והינו, שהרע נחטף אפילו במקומו הו. אך עדין הרי זה באופן שהרע נחטף מצד הטוב שהוא בתוקף יותר ממנו. וישנו אופן נעליה יותר באטהפקא, שלא זו בלבד שהרע מוחטף מפני היותו במיועט ל.cgi ריבוי הטוב, אבל שהרע עצמו מתחפה ונעשה טוב. ובכior ב' האופנים בעבודה דאתהפקא, דהנה אנו רואים שכאשר ישנו מי שמצד מעמדו ומצבו הלא טוב יש בו תוקף החמיימות דاش זורה בתאות דלעוו"ז, הנה כאשר מגיע לעובודה דאתכפיא, הרי עדין מתעוררת בו תאווה וheimerות דاش זורה בכל התוקף, אלא שאין לה שליטה על מחשبة דיבור ומעשה, כיון שדווחה אותה וmbטללה מיד, כמבוואר בתניא. אך כאשר מtagבר בעבודתו ומתייגע ביגעת נפש ויגיעתبشر, אז פועל שמצד תוקף הטוב נעשה בו שינוי (אתהפקא), שמאבד את כל החמיימות דاش זורה, וועוד בתנועה של קריירות בכל עניין. אבל עדין אין זה עניין של אהפקה באופן של הפיכת הטבע, שהטבע שלו גופא יתפקיד להיות טוב, ואין זה אלא באופן שהטבע שלו נחלש ונחטף בטוב (בשים או אלף ורבבה, כמבוואר בתניא⁶⁷) מצד חלק הטוב שהוא בתוקף יותר. וישנו אופן נעליה יותר בעבודה, שמתגבר בעבודתו כל כך עד שטבע החמיימות שהיא לו מקודם לכן הוא עתה באש דקדושה. וע"ד שמצוינו לעתיד לבוא, שתמוררת חמימות דתאווה דאיש ואשה, יהיו האש דאיש (ash י') והאש דasma (ash

ה') בשליחיבוDKDOSHA⁷⁰, הינו, שהאש עצמו יתהפק להיות אש DKDOSHA,
עד מ"ש⁷¹ לילה ביום יאיר, הינו, שהחושך עצמו נעשה אור.

וזהו ג"כ מ"ש בפרשת השבעה⁷² ויבאו מרתה ולא יכולו לשותה מים
ממרה כי מרים הם גוי וירוחם ה' עז ויישלך אל המים וימתקו
המים, ובואר כ"ק אדרמור'ר (מההורש"ב) נ"ע שבחורה⁷³ איתך אין עז אלא
תורה דכתיב⁷⁴ עז חיים גוי, אבל במדרש⁷⁵ איתך שהי' זה עז מר
[דביברטיות יש בזה כמה דעתו, ועוד שיש דעת שעז זה ה' הרודופני],
שהוא סם המות⁷⁶, אבל כללותם הוא שהי' עז מר, ודוקא ע"ז מר
זה נתהפקו המים המרים להיות וימתקו המים, שזהו ע"ז דקטיגור נעשה
סניגור⁷⁷, ובלשון המדרש במה שהוא מכח (אייזמל) הוא מרפא.

ומסיים כ"ק מו"ח אדרמור'ר סעיף זה בביור העבודה הדפיקת הלמטה
מן הדעת **שייה'** מזה למעלה מן הדעת, דישנם כמה דברים
באדם שהוא נוהג ועובדת כן (לא מפני שכן מוכן בשכל והבנה והשגה,
אללא) ווילע אורי טוט וועלט (שזהו ע"ן הנחות העולם), וכמו עד"מ זמני
האכילה וזמני השינה שמצד הרגש העולם הם קבועים בעתים וזמנים,
וגם לצורך להתחזק בענייני משא ומתן, מ"מ, הנה זמינים האל ע"פ
הרוב בלתי ניזונים ובבלתי נדחים כלל ועיקר (והינו, שגם כאשר ישנים
ענינים המבלבלים, אין מبطلים את זמני האכילה ושינה, ולפעמים
קורובים אפילו לא משנים אותם). ואילו זמני הקביעות של תורה ותפלה
הם נדחים ואין להם קבוע (הינו, שבשביל כל דבר קל שմבלבל אותו
הרי הוא משנה את זמני הקביעות וממעט בהם), ויש שהם נדחים ח"ו
לגמריו. הנה האדם אשר נוחן איזה חשבון לנפשו, האם יש איזה חכמה
בהנאה צו, דמי הוא היודע עתו וזמןנו, וכdeadיתא במד"ר⁷⁸ אין אדם
שליט לומר המתינו לי עד שאעשה חשבנותי ועד שאצוה לביתי כו',
ואיך יתכן שיתן כל נפשו על ענינים של מה בכך, שאין בהם ממש כלל,

ט) המשך תער"ב רג⁷⁹ ואילך.

(75) משלוי ג, יח.

(76) שמו"ר פ"ג, ג. פ"ג, ג.

(77) ראה מנתנות כהונת לשמו"ר פ"ג שם.

(78) זהר שם, ריש ע"ב.

(79) דב"ר פ"ט, ג.

(70) ראה תקו"ז תכ"ב (סח, א).

(71) תהלים קלט, יב.

(72) בשלח טו, כג ואילך.

(73) בעמודי תזכיר הכת"י. ובהנדרפס הוא

בח"ג ע' אישטו.

(74) ח"ב ס, טע"א ואילך.

שענינים אלו יהיו אצלם בקביעות, ואילו ענייני התורה ומצוותיהם עיקר הכל הם אצלם באופן של דיחוי ושינוי ומייעוט וביטול. ולזה צריך להיות שליט ברוחו ולפעול על עצמו לנצל את התקופף שהי' אצלם בענינים דלעוז' — לצד הקדושה, שתוקף זה יהיה אצלם בוגר לזמן לימודי התורה וזמן התפללה, ובכל העניניםDKיומם המצוות בהידור.

ז) וע"י שלימוד העברה באופן דאתהPCA, שהשתות דלעוז' נהפק לשיטותDKדושה, הינו, שתמותה ההנהגה באופן של שיטות שלמטה מן הטעם ודרעת נעשית ההנהגה בקדושה באופן של מעלה מן הטעם ודרעת, שゾהו⁸⁰ע עצי שטיםDKדושה, או נבנה משכן ומקדש לו ית', שממשיך ע"י עבדתו להיות לו ית' דירה בתחתונים, כי, כד אתכפיא סט"א (ובזה גופא לא רק באופן של חלישות וביטול, אלא באופן של הפיכה לקדושה) אסתלק יקראDKוב"ה בכולתו עלמין, שמאיר ומתגליה אור הסוכ"ע שהוא בכל עלמין בשווה. ומהז נמשך ונתגלה בעזה⁸¹ז התחתון ע"י ראשי ישראל, נשייאי ישראל, שהם מקשרים את הדור עם עצמותו ומהותו ית', כמו"ש⁸⁰אנכי עומד בין הו"י וביניכם גו' להגידי לכם את דבר הו"י⁸¹, מוצע המחבר⁸², הנה ע"י התקשרות זו פועלם שהי' למטה דירה לו ית' בתחתונים.

(82) ראה סה"מ תרנ"ט ע' קצ' ואילך.

(80) ואתחנן ה, ה.

(81) ראה סה"ש תורה שלום ע' 158.

מַאֲמָרִים

ד"ה באתי לגני ה'תשל"ה

ב"ד. יוד שבט, ה'תשל"ה

(הנחה בלתי מוגה)

באתי¹ לגני אחוטי כליה², ו מביא בעל ההילולא בהמשך יום ההילולא³ מ"ש במד"ר במקומו⁴, לגני לגמוני, למקום שהי' עיקרי בתחילת דעicker שכינה בתחthonים היהת, כפי שהי' קודם החטא שעיקר שכינה הייתה למטה, ובפרט בגין עדן. וע"י החטאים דשבעת הדורות, החל מחתא עה"ד, סילקו את השכינה מלמטה לעללה עד לרקיע השבעי, וכל השביעין חביבין⁵, שבעה צדיקים, עד משה רבינו שהוא השבעי לרקיע הששי, עד למטה בארץ. והודיעו את השכינה מוקיע השבעי לרקיע הששי, עד למטה בארץ. ולמטה הארץ גופא הרי זה במוחך המשכן, עליו נאמר⁶ ועשו לי מקדש ושכنتי בתוכם. והיינו, שבועלם גופא שענינו להיות דירה לו ית' בתחthonים⁷, ישנו עניין של דירה בתוך דירה זו גופא, שזהו⁸ ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם. והנה, המשכן נעשה מעצי שטים⁹, מהם נעשו כתלי המשכן שהקיפו את המשכן מכל צדדיו, שזהו מובן, שזהו עניין העיקרי של המשכן, וכיון שהכתוב מדייק (לא רק עצים סתם, אלא) עצים שטים, מובן, שגם פרט זה הוא עיקרי בעניין ושכנתי בתוכם. והענין בזה, דכיון שענין ועשו לי מקדש שהי' לאחרי שבעת החטאיהם הוא עניין התשובה והתיקון, הרי זה צ"ל בדרך נגד מדה¹⁰. וכיון שבענין החטא אמרו רוז"ל אין אדם עובר עבריה אלא א"כ נכנס בו רוח שטות, הנה גם התקון על זה צ"ל ע"י שיטותDKDOSה (שהזו¹¹ עצים שטים, מלשון שיטות), שעל ידו מבטלים ומנצחים את השיטות דלעו"ז (ע"כ תוכן כללות הפרקים שלפני פרק חמישי במאמר הראשון של המשך).

ב) ו מבאר בפרק חמישי עניין שיטותDKDOSה, שהיא "הטי" לעללה מן הדעת". והיינו, שיטות הוא ה"טי" מהידיעה והחכמה¹²,

(1) מאמר זה מיוסד בעיקרו על פרק החמישי* מד"ה באתי לגני ה"שיית".

(5) ויק"ר פ"ט, יא.

(6) תרומה כה, ח.

(7) ראה תנחותא בחוקותי ג. נשא טז. ב"ר ספ"ג. במד"ר פ"ג, ג. תנייא רפל"ג.

(8) תרומה כו, טו.

(9) סנהדרון ז, א.

(10) סוטה ג, א.

(11) פרק ג.

(2) שה"ש ה, א.

(3) רד"ה באתי לגני ה"שיית".

(4) שהשר עה"פ.

(*) הפרק השישי לשנה זו — ראה תורם סה"מ באתי לגני ז"א ע' ו. ו.ש"נ.

שאין זה ע"פ טעם ודעתי, ושיטות דקדושה היא למעלה מטעם ודעתי, למעלה מדידיה והגבלה. ובמbia בהמשך המאמר בוגוג לכללות הנהגת האדם, שהו מ"ש בתהילים מזמור ע"ג¹², "וְאַנִי בָעֵר וְלَا אָדַע בְּהַמּוֹת הַיִתִי עַמְקָן וְאַנִי תָמִיד עַמְקָן וְגֹו", כלומר¹³, שבזה שאני בער ובהמות אני תמיד עמק, דברכי להגיע לעצמותו ית' הוא ע"י ביטול הרצון של מעלה מטעם ודעתי, ולכון נק' בחינה ומדרגה זו בשם שנות". והענין בזה, דהנה, תכלית העבודה האדם היא להיות עמוק, רקאי על אוא"ס, ועוד משנת¹⁴ בוגוג לעניין הקרבנות שרוז דקובנאנא הו"ע העלי' והקרוב עד רוז דא"ס¹⁵. וכיוון שא"ס הוא למעלה מכל מדידה והגבלה, א"כ, איך יכול להיות ואני תמיד עמוק. הנה על זה מקדים בכתבواب אני בער ולא אדע גו', שכדי להיות תמיד עמוק, הרי זה ע"י שהוא בבחוי בער, שהו היפך עניין הטו"ד, למעלה מטו"ד, שהו"ע שיטות דקדושה.

והנה הענין דאני בער ולא אדע גו' שע"ז אני תמיד עמוק, הוא בוגוג לכללות הנהגת האדם (כג"ל). ומה מובן שענין זה צריך להתבטא בעיקר בעבודה שעיל ידה באים כל מעשי האדם לתוכלית שלימורם, שהו"ע עבודה התפלה, שהיא סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמיימה¹⁶, שעיל ידה עליהם כל המתחשובות והדיבורים והמעשים של האדם מלמטה למעלה עד שmag'יע השמיימה. והיינו, שעבודת התפלה עניינה ואני תמיד עמוק, שהו ציווי השו"ע¹⁷ שוויתי הו' לנגידי תמיד¹⁸. וועז"ג שכדי להיות אני תמיד עמוק צ"ל ההקדמה דאני בער ולא אדע גו'. ועפ"ז תומתק גם השיקות להמשך המזמור¹⁹, מי לי בשמיים ועמך לא חפצתי בארץ, כיודע מ"ש אדרמור' הצע' בשורש מצות התפלה²⁰ שכח הי' נשמע הלשון מרביינו הזקן בדביבותו, מי לי בשמיים ועמך לא חפצתי בארץ, איך וויל זע גאר ניסט, איך וויל ניט דאיין ג"ע אין וויל ניט דאיין עוה"ב כו', איך וויל מער ניט איז דיך אליאין, ומהזה שהצע' מדייק שענין זה הי' בעת דביבותנו (ואהבתנו) של רבינו הזקן, ומה גם שambilא זאת בהמשך לביאורים בפרט הדרגות באהבתה ה', מובן, שהענין עמוק לא

(16) ויצא כה, יב. זוהר ח"א רסו, ב. ח"ג
שו, ב. תקו"ז תיקון מה (פג, א.).

(17) רמי"א אה"ח בתקילתו.

(18)

תהלים טז, ח.

(19) פסוק כה.

(20) פ"מ (דרמן'ץ קלחת, סע"א). נעתק ב"היום יום" י"ח כסלו.

(12) פסוק כב. הקאפעיטל תhalbils דשנה זו
— ראה סה"מ י"א ניסן ח"א ע' 1 ואילך.

(13) תניא פ"יח (כד, א.).

(14) פרק ב. וראה גם ד"ה טעמה תש"ט
סה"מ תש"ט ע' 27) ובעהרות שם.

(15) ראה זהר ח"ב רלט, א. ח"ג כו, ב. —
הובא בהמשך פרק י"ח.

חפצתי הוא תכילת השלים בעניין האהבה, שזהו עניינה של עבודה התפללה²¹, כאמור לית פולחנא כפולחנה דרוחימותא²².

ג) ומאשיך בהמאמר: "דנהה אroz"ל (כתובות יז ע"א) אמרו עליו על ר' יהודה בר' אילעאי שהי' נוטל בד של הדס ומרקך לפניו הכללה וכו', רב שמואל בר רב יצחק מרקך אתלת כו', כי נח נפשי אפסיק עמודא דנורא בין דידי' לכולי עולם וכו', א"ר זира אהני לי' כו' שוטות' לשבא וכו'". וכללות הביאור שמביא בהמאמר סיוף הש"ס בכתובות, הוא, כדי לחזק העניין, שמצוינו בש"ס הלשון של שנות גם בוגנו לעבודת האדם [cashe שבלוועז] אמרו חז"ל הלשון שנכנס בו רוח שנות, שכן נעשה המשכן מעצי שטים דוקא, שיטים מלשון שנות (כג"ל ס"א)], ועל זה מביא את סיוף הש"ס בכתובות (שממנו יובן גם פרטי הדברים באופן העבודה דשנות דקדושה, כפי שתתברר לך), אודות ההנאה דנותר בד של הדס ומרקך כו', מרקך אתלת, שאין זה אופן הנאה של תלמיד חכם ע"פ טו"ד, ועל זה אמרו שהנאה זו באופן של שנות אהני לי', עד כדי כך, כי נח נפשי אפסיק עמודא דנורא בין דידי' לכולי עולם.

אך צרייך להבין, שהרי עפ"ז נוגע רק העניין דאהני לי' שנותה לא לשבא, ומהו הטעם שמביא בהמאמר כל אריכותם הדרבים שלכלאורה אינם שייכים לביואר העניין, החל מההקדמה שר' יהודה בר' אילעאי הי' נוטל בד של הדס ומרקך, ורב שמואל בר רב יצחק מרקך אתלת (שלש בדין של הדס). וכמו"כ מביא את כל ג' הפירושים במאמר ר' זира אהני לי' כו', אהני לי' שוטטי לשבא (שות של הדס שהי' מרקך בו), ואמרי לי' שוטות' לשבא (שהי' מתהג כשותה), ואמרי לה שיטתי לשבא (שיטה ומנהגו)²³, אף שלכלאורה נוגע כאן רק הפירוש דשוטות'. ובויתר יוקשה, דנהה, מאroz"ל דכתובות הנ"ל הובא גם בדורשי אדרמור האמצעי בסידור²⁴, ובמאמר של אדרמור של מהירוש"ב (מהירוש"ב) נ"ע ד"ה באתי לגני תרנ"ח²⁵

(א) ואյי אפשר לומר שמביא שר' יהודה בר' אילעאי הי' נוטל בד של הדס, דמזהה מקור פירוש רשי' ש"מראך אתלת" הינו שלש בדין של הדס — דיין זה עניין המאמר לבאר המקור לפירוש רשי'. וגם: מי נפק"מ בנדו"ד במה מפרק.

(ב) ועוד, שהפירושים סותרים: שוט — שוחוץ לאדם, שיטה ושנות.

(23) עם דא"ח — קכח, א. ואילך.

(21) ראה קונטרס העבודה פ"א. פ"ד.

(24) סה"מ תרנ"ח ע' ר'yi.

(22) ראה זהר ח"ב נה, ב. ח"ג רסז, א.

לקו"ת שלח מב, ג. ובכ"מ.

(שבו מבוארים בכללות כמה עניינים שבמהשך הילולא), ובקונטרס ומיעין²⁵, ושם מובא רק מה שנוגע לביאור העניין²⁶, ואילו במאמר זה מבוארים גם כל הפרטisms האמורים שלכאורה אין להם שייכות לביאור העניין. ויש לומר הביאור בזה, כיון שבמאמר זה מבادر פרטי הדברים בעניין אין אדם עובר עבירה א"כ נכנס בו רוח שוטה, כמשמעות לפנ"ז, וכמו"כ מבادر בהמשך המאמר²⁷ בעניין פרטי האותיות שק"ר, החלוקת שבין האותיות ק' ר' לאותיות ד' וה' וכו', لكن רצונו לבאר בפרטיות (עכ"פ בקייזר) עניינים אלו כפי שהם בשוטות דקדושה, כדי לבטל השוטות דלעוז (כלקמן).

ד) **ונקודת** הביאור בזה, דהנה עשיית המשכן מעצי שיטים הייתה באופן שעצי שיטים הו"ע של מקיף, דהיינו הקירות שהקיפו את כל ענייני המשכן, ואילו בתחום המשכן נעשו כל ענייני העבודה שכלളותם הו"ע עבודות הקרבנות, עבודות התמידין ועבודות המוספין, שעבודה זו הייתה צריכה להיות בטעם ודעת דוקא, כמו פרטisms ופרטים פרטisms. אלא שכל עניינים אלו היו מוקפים בעצי שיטים, שיטים מלשון שוטות, שהוא שוטות דקדושה שלמעלה מטעם ודעת, ומكيف זה השפיע ועל כל ענייני העבודה שבmeshen. וכן הוא גם בהນשל, בעניין התפללה (שבזה מתבטאת עניין השוטות דקדושה, שזו מ"ש ואני בער ולא אדע גוי שעי"ז אני תמיד עמך, כנ"ל ס"ב), שישנו הכלל והנקודה שהוא מקיף ומשפיע על כל הפרטisms שבעניין התפללה.

והענין בזה, דהנה נת"ל שעיקר עניין התפללה הוא כהלוון שהיה נשמע מרובינו הזקן בעת דביברותו, מי לי בשם ועמך לא חפצתי בארץ, כפי שאומר דוד המלך, נעים זמירות ישראל²⁸, בשם כל ישראל, ולפנ"ז כתיב ואני תמיד עמך, וכפי שמקדים בכתב שהתנא וחדך לבוא לו זה הוא עי"ז אני בער ולא אדע גוי. ומ"מ, הרי דוקא בתפללה צ"ל בקש צרכיו, דהיינו פרטי הדברים דוקא. דהנה ידועה מחלוקת הפוסקים אם תפלה היא מצות עשה מן התורה, כמובואר באורךו בנו"כ הרמב"ם

ג) ראה קונטרס העבודה (פ"ה) שאפילו המקיף דחי' משנה כו', ועאכ"כ המקיף דיחידה.

— ב"ה באתי לגני תרנ"ח ובקונטרס ומעין.

(25) מאמרכו פ"א.

(26) "ענן ורב שמואל בר רב יצחק מruk" (27) פרק ו ואילך.

"אתלת" — בסידור, ו"אהני לי" שוטות לשבא" (28) שמואל-ב כג, א.

בריש הלכות תפלה²⁹, שכתב מצות עשה להתפלל בכל יום. ומצינו בזה מחלוקת בין הbabelי לירושלמי, שבbabelי איתא בנוגע לרשב"י וחבירו שתורתן אומנתן, שmpsיקין לק"ש ואיןmpsיקין לתפלה³⁰, והיינו לפי שק"ש דאוריתא ותפלה דרבנן, אמןם בירושלמי³¹ הובאו בזה ב' דעתה, דעת ר' אחא, שק"ש דבר תורה ותפלה אינה דבר תורה, ודעת ר' בא, שק"ש זמנה קבוע ותפלה אין זמנה קבוע. ומה מוכחה שלדעתו זו התפלה עצמה היא מן התורה. ויל' שהזו היסוד לדברי הרמב"ם שתפלה היא מ"ע מן התורה. ואע"פ שבbabelי וירושלמי הלכה בבבלי³², מ"מ, ישנים ראיות גם מכ"ם בבבלי שתפלה דאוריתא³³, ורק נוסח התפלה זומני התפלה הם מדרבנן³⁴. וגדולה מזו מצינו בראוייה מהימנה (שהוא ספר המצוות שזוהר) פ' פנחס³⁵, פקדוד חד סר איטקיראת צלותא דשחרית מנהה ערבית, שזוהה ממשמעו, שלשיות הזהר לא רק התפלה עצמה אלא גם זמני התפלה הם מן התורה. וזהו גם מה שמצוינו ברכות³⁶ שאחיתופל הי' מהתפלל שלוש תפלות בכל יום. ובכל אופן, הרי גם לפי הדעות שזומני התפלה ונוסח התפלה אינם מן התורה, הרי התפלה עצמה חיוכה מן התורה, ועיקרה הוא כלשון הרמב"ם שהיא אדם שואל צרכיו שהוא צריך להם בקשה ותחנה. ובפרט ע"פ ביאור הצ"ץ בתחום שורש מצות התפלה (לאחרי שmbיא שיש מחלוקת הפוסקים אם תפלה מ"ע מדאוריתא או מדרבנן, ורוב מוני המצוות העלו שמצוות התפלה מדאוריתא היא בקשת צרכיון), שהזו משרשי האמונה לפי שע"ז ידע וייבין שהשיות הוא לבדוק המנהג עולמו ומשגיח בכל פרטיו בראותו וכי לו לבדוק היכולת להושיע. וכן מוכחה גם מתפלת שלמה בנוגע לביהמ"ק, כל תפלה כל תחנה אשר תהי' לכל האדם (כאשר הי' אצלו עניין בלתי רצוי, כפי שמספרת לפנ"ז כו"כ פרטמים), ופרש כפיו אל הבית הזה, אתה תשמע גו' ונחת לאיש וגוי³⁸, וגם אל הנכרי גוי' אתה תשמע גוי' ועשית ככל אשר יקרה אליו הנכרי³⁹,

(34) ראה מגלה אסתור בספר המצוות שם.
וראה גם אונ"ק אודה"ז ע' לג ואילך. סהמ"ע להצ"ץ קטו, א. מכתב יי"א ניסן תשט"ז (אג"ק חי"ב ע' חיב).

(35) זה"ג רנז, א.

.(36) פ"ד ה"ד.

(37) סהמ"ע להצ"ץ שם.

(38) מלכים א, ח, לח-ט.

(39) שם, מאג.

(29) ראה רmb"ן בהשגות לספר המצוות להרמב"ם מ"ע ה ובנו"כ שם. סמ"ק מצוה י.ב. ספר זהה הרקיע להרשב"ץ אות י.ב.

(30) שבת יא, א ובפרש"י שם.

(31) ברכות פ"א ה"ב. שבת פ"א ה"ב.

(32) ר"ף סוף עירובין. וראה אנציקלופדי תלמודית (כרך ט) ערך הלכה ע' דן ואילך. וש"ג.

(33) ראה פס"ד להצ"ץ חידושים על הרמב"ם שם, ג ואילך.

ועאכו"כ בנווגע לאיש ישראל (אלא שגב נכרי כתיב כל אשר יקרא אליו הנכרי, מצד קידוש השם, שלא יהא קורא תגר כו', משא"כ ישראלי כתיב ונחת לאיש ככל דרכיו גו⁴⁰). ונמצא, שענינו של ביהם"ק שבו צריכה להיות בקשת צרכיו, הדינו צרכים פרטיים דוקא. וביחד עם זה, הנה עניין החפלה הוא באופן עמוק לא חפצתי בארץ, שבמצב כזה לא שייך אצלם צרכים גשיים, ואפילו לא צרכים רוחניים, ואפילו לא דרגא ה כי עליונה, כי אם, אך וויל מעד ניט אוז דיך אלין.

וביאור העניין, שככלות עניין החפלה הוא באופן דסולם מוצב ארץ וראשו מגיע השמיימה, הינו, שע"י התפלה מתעללה איש ישראל השמיימה, עד לבחי' ועמך לא חפצתי גו', אבל באופן שיש בזה גם כל עניינו הפרטיים, ואדרבה, ריבוי הכמות בתפלה הוא בנווגע לעניינים הפרטיים. ועניין זה ממש ופועל גם לאחרי הרביקות שבעובדת החפלה (בדיקה הלשון לבניינו הזקן שכרי הינו נשמע הלשון בדביבות), בכל פרטיה העבודה ואופן ההנאה במשך כל היום כולם, דאך שאמרו ר"ל⁴¹ הלואי שיתפלל אדם כל היום כולם, הרי על זה אמרים הלאוי כו', והינו לפי שצרך להיות גם עובdot כל היום באופן לכל יומא ויומה עbid עבידתי⁴², אלא שכל זה צריך להיות חדור עם ההכנה וההקדמה והסק-הכל בעבודת התפלה, שזו"ע עמוק לא חפצתי גו'.

ה) **וזהו** גם מ"ש הבעש"ט בצוואת הריב"ש⁴³ ובכ"מ, שהו הסדר גדול מהשיית' שאדם חי אחר התפלה, שלפי דרך הטבע hei לו למות כו', כי נתן כחו בתפלה כל כך מכח הכוונות הגדולות שהוא מכוין. והינו, שאף שמדובר אודות התפלה כפי שנקבעה בנוסח שלנו שיש בה י"ח ברכות פרטיות, מ"מ, צריכה להיות התפלה באופן שבכל העניינים הפרטיים ניכר ונרגש (עס הערט זיך) עניין הכליזון כו', ועד שזו הסדר גדול מהשיית' שלא עניין הכליזון פשוטו.

ועוד"ז מבואר בתורת הרוב המגדיר⁴⁴ בפירוש דברי הגמרא⁴⁵ העוסקת תפלו עוגלה סכנה ואין בה מצוה, תפלו פ"י הבדיקות בהקב"ה, בהקב"ה (הינו שמספר תפלו מלשון תפלה, שענינה הבדיקות בהקב"ה), עוגלה, פעמים שהוא דבוק בהקב"ה ופעמים איינו, פעמים הוא למלعلا ולפעמים הוא למטה, לדבר העוגול, ואינו חמימות, או אין מצוה, מצוה

(43) פרש"י שם. סל"ה. סמ"ב.

(44) ברכות כא, א. ירושלמי שם פ"א ה"ב. תעט.

(45) מגילה כד, ב.

(40) פרש"י שם.

(41) א/or תורה סימן חז. תעט.

(42) ראה זהר ח"ג צד, ב.

הוא לשון התהברות כמו צוותא. והיינו, שכארה התפללה היא באופן שיש בה שינויים, הרי זה מורה שאנו במעמד ומצב של צוותא והתחברות, שאו לא هي שיק בזה עניין של שינויים. ויתירה מזה, שהו"ע של סכנה, כפי רשיי שלא נכנס בראשו, והיינו שכארה נופל בעת אמרת תחנון⁴⁶, הרי זה סכנה שלא ירצה מוחו, והענין בזה, שנפללת אפיקים הו"ע הירידה למטה מהקדושה לבורר בירורים כי (כਮבוואר בארכוה בכתבי הארץ"⁴⁷), ולכן אם תפלו היא באופן שאין בה ח"ו צוותא והתחברות למטה, יש סכנה בהתעסקותו בעבודת הבירורים כי. ומזה מובן כי הקצאות שבתפללה, היינו, שהתפללה צ"ל באופן של דבוקות והתחברות (שהו גם עניין הכליזון), היינו, שאינה עגולה, אלא למעלה ממשינויים, כשם שהקב"ה עצמו (שעמך לא חפצתי) הוא למעלה מכל שינויים, וביחד עם זה, הרי זה נמשך בהשינויים שמוכראhim להיות בעבודה שבמשך היום, ולכן גם בהתפללה מתחילה השרש להם, שיש בה גם אמרת תחנון, שהו"ע בעבודת הבירורים, עד לבירור התחתון שנמצא למטה מעין ומקום הקדושה.

ו **והנה** שם שנתן ל בעבודת התפללה שיש בה כו"כ ברכות וכו"כ בקשות צרכיו, אלא שככל עניינים אלו הם באופן דעתך לא חפצתי, כן הוא גם בנסיבות העבודה. ועל זה מביא בהמאמר הש"ס דכתובות אודות עניין הריקוד בבד של הדס.

והענין בזה, כפי שמבואר אדרמור'ד האמצעי בסידור²³ בעניין מפרק אתלה, שג' הדסים הן ג' קריין, והיינו, שעניין זה מורה על כללות עבודה האדם בשלשה העמודים עליהם העולם עומדת⁴⁸. ויתירה מזה, כਮבוואר בדורשי ולקחתם לכם לאדרמור'ד הצע"⁴⁹, וגם בהמשך וככה לאדרמור'ד מהר"ש⁵⁰ (מיוסד על כתבי הארץ"⁵¹), בביור עניין ד' המינים שרומים על האחדות, שעניינו של הדס הוא באופן דתלתא (ג' עליים) בחד קינא⁵², ומזה מובן, שכארה ישנים ג' הדסים (כמו בלולב ומינויו צ"ל ג'). הדסים⁵³ שככל אחד מהם הוא באופן דתلتא בחד קינא, הרי זה מורה על חכלית השלימות בעניין ההתקכלות, שישנם ריבוי פרטיהם, אבל הם באופן של התקכלות.

(49) ראה אה"ת ויקהל ע' ביצה.

(46) פרוש הר"ח שם.

(50) פרי עץ חיים שער נפללת אפיקים. וראה פרק פז.

(47) פרי עץ חיים שער הלולב פ"ג.

(51) ראה פרי עץ חיים שער הלולב פ"ג.

(52) סוכה לב, ב.

(48) ח"א ע'עה ואילך.

(53) ראה גם תקו"ז תכ"א (נו, ב).

(49) אבות פ"א מ"ב.

ריש להוסיף בזה ע"פ מאמר בהגותו⁵⁴ לאגרת הקודש⁵⁵ בקשר ליום הילולא, שמאור תחילת העין דשbek חיים לכל חי, ואח"כ מוסיף שישנו גם העין דאור זרוע לצדיק⁵⁶, שהו"ע נעה יותר מעני שבק חיים לכל חי, ובאייא מ"ש בכתביו האריז'ל⁵⁷ שלולב בגימטריא חיים, והدس בגימטריא חיים וא' יותר (עם הכלול), ואור בגימטריא ג"פ הדס, ונמצא, שענין אור זרוע לצדיק הוא לעלה מעני שבק חיים לכל חי, כי אור מספרו ג"פ חיים וא' יותר בכל או"א מהג"פ חיים, וכמו ג' הדסים שהدس מספרו חיים וא' יותר. ומאור שם, שצדיק הוא יסוד ומספרו ג"פ חיים, שהם הג' בחי' חיים ואהבה המAIRים ביסוד, וכמו שביווסף יסוד נמשך מהג' אבות, שזהו מה שיוסף מספרו ג"פ בן, היינו שהוא בן לכל הג' אבות. ועפ"ז מובן, שבעניין המשכה מוסיף (שהוא המשביר בר לכל עם הארץ⁵⁸) לאחרי ההסתלקות, ישם ב' אופנים, בחי' חיים, ולמעלה מזה, בחו"י אור. ויש לומר, שזהו גם מ"ש⁵⁹ זורה המשמש ובא המשמש ואל מקומו שואה זורה הוא שם, היינו, שכאשר בא המשמש שמורה על עניין ההסתלקות⁶⁰, אזי זורה הוא שם (כמבואר הדיוק בזה בדורשי אדרמור'ר מהר"ש⁶¹), היינו, שדוקא שם נעשה העניין דאור זרוע לצדיק, שזהו הריבוי וההוספה בעניינו של יוסף, עד שיוסף הו' לי בן אחר⁶², ש מבח' אחר עושים בן (כמבואר באורה"ת לאדרמור'ר הצ"ץ⁶³).

וע"פ האמור שענין בד של הדס ובפרט של שלשה הדסים מורה על כללות העבודה בג' הקוין באופן של ריבוי פרטיהם כו', מובן גם עניין הריקוד בבד של הדס, ומרכז אתלה, היינו, שככל פרטינו העבודה, הם באופן של ריקוד, שזהו"ע השיטה שלמעלה מטו"ד, ע"ד האמור לעיל בעבודת התפללה, שככל פרטיה הברכות והבקשות הם באופן שניכר בהם העניין עמוק לא חפצתי.

ז) **ועפ"ז** יובן שכאשר מהאמיר בענין הנ"ל בפרטיות, מביא את כל אריכות הדברים בסיפור הש"ס דכתובות, החל מהנהגת ר' יהודה ב"ר אילעאי שהי' נוטל בד של הדס ומרכז כו', דהנה, ידוע הכלל (שמביא ריש"⁶⁴) כל היכא דאמרין מעשה בחסיד אחד, או רב'

(54) לקוטי לוי יצחק העורת לתניא ע' ג.

וראה גם שם ע' כב.

(59) קהילת א, ה.

(60) ראה קידושין עב, ב.

(55) סי' ז"ך.

(61) סה"מ תר"ל ע' מד ואילך.

(56) תהילים צו, יא.

(62) ויצא ל, כד.

(57) פרי עץ חיים שער הלולב שם.

(63) ויצא רב, א ואילך. ויחי שפו, א-ב.

(58) מקץ מב, ג.

(64) שבת קכו, ב — מב' ק ג, ב.

יהודה בן בבא או רבי יהודה ברבי אילעאי, ומצד החסידות שלו הייתה עובdotו באופן שהי' נוטל בד של הדס ומרקך, היינו הדס אחד דוקא, דעת יהותו מרובה בעלין (תלתא בחוד קינא), הרי זה באופן של בד אחד, והיינו ע"ד שככל פרטיו העניים שבתפלה הם באופן עמוק לא חפצתי, שהזו גם עניין החסידות, כמובא בתניא⁶⁵ מאמר החיקוני והר"א איזחו חסיד המתחסד עם קונו, עם קון דילוי כו', כברא דاشתדל בתר אבוי ואימוי דרכיהם לון יתר מגראמי כו' ומסר גראמי כו⁶⁶, היינו שאנו חושב כלל אודות עצמו, שהזו אופן העבודה של מעלה מטעם ודעת. והנה, מואופן ההנאה כפי שהי' אצל ר' יהודה בר' אילעאי בדורו, הראשונים כמלאים⁶⁸, הרי זה נ麝 גם בדורו של רב שמואל בר רב יצחק, שהי' בדורות האמוראים, שאצלו הי' עניין זה באופן דמוך אתלט, היינו, שנוסף לכך שככל הדס בפ"ע הוא משולש בעליין, הרי זה נ麝 בגלוי בשלשה הדסים, ואף שישנם שלושה הדסים, מ"מ, עומדים כולם בתנועה של ריקוד באופן של שטות, שעניין זה נעשה ע"י ההשפעה מההנאה ר' יהודה בר' אילעאי שהי' מරיך בהדס אחד. ומהז נ麝 גם בדור שלח"ז, כההמשך בגמר: א"ר זירא קא מכיסיף לנ' סבא (שקוראו בשם סבא כיון שהי' בדור שלח"ז), היינו, גם אז הייתה פעלת המהנתו של רב שמואל בר רב יצחק שהי' מרקד אתלט (שבאה כתוצאה מההנאהו של ר' יהודה בר' אילעאי שהי' מרקד בחוד), אבל הפעולה לא הייתה באופן של ריקוד באמצעות הים, כי אם רק באופן דקא מכיסיף לנ', שהזו עניין הבושה הקשור עם עניין היראה⁶⁹, והוא ע"י הפעולה על המעשה דכל היום כלו (אצל כל אחד מישראל לפי עניינו), להיות באופן שייהי ניכר בו העניין דשתות קודושה. ומסיים, כי נח נפשי אפסיק עמודא דנורא בין דידי' לכולא עלא, היינו, שעניין זה פועל גם בכל העולם כלו, שהרי העמודא דנורא הי' נראה בעולם, אלא שעל ידו ראו שההנאה זו הוא ע"ש שלא בערך, שהזו דיקוק הלשון אפסיק עמודא דנורא, שההפסיק מורה שהזו ע"ש שלא בערך, למעלה מהתחלקות העולם, אך ע"י ההנאה הנ"ל נ麝 ונתגלה עניין זה גם בעולם.

והנה חילוק הנ"ל בין דורות ראשונים לדורות אחרונים, יש דוגמתו גם בעובdotו של כאו"א, שהזו החילוק בין שרש ומkor הדברים כפי

(68) ע"פ לשון חז"ל שבת קיב, ב –

כגירות תורתה צדיקים חולין ח. ב.

(69) ראה תניא פ"ד (ח. א). אנגה"ק סופטגו. לקו"ח נצבים נא. ד. ובכ"מ.

(65) סוף פ"ג.

(66) בהקדמה (א, סע"ב).

(67) זה"ג רפא, א (ברע"מ).

שהוא בתחילת עבודתו, בעבודת התפללה באופן עמוק לא חפצתי בארץ, שהווער העבודה של מעלה מטו"ד, וכפי שנמשך אחרי התפללה, כשהולך מבית הכנסת (שהוא מקום התפללה) לבית המדרש⁷⁰, לעסוק בלימוד התורה בהבנה והשגה דוקא, ובפרט בתורה שבע"פ, שרק כאשר הלימוד הוא בהבנה והשגה יכול לברך ברכת התורה (כמ"ש המג"א⁷¹ והביאו אדרמור' רוזן בשווי' שלוי⁷²). ועוד כפי שנמשך בכל פרט עבודת היום, כמ"ש הרמב"ם⁷³ שהחכם ניכר במאכלו ובמשקחו וכו', והיינו, שוגם במאכלו ובמשקחו ניכר שהוא חכם, חכם דייקא, שלמעלה מבין ו יודע, כמבואר בפרק החילוק שבין חכמה בינה ודעת.

וככלות הנקודה בזה, כפי שסביר כ"ק אדרמור' (מהירוש"ב) נ"ע בד"ה אתם נצבים היומם⁷⁴, שבתחלת הכתוב⁷⁵ נאמר נצבים גו' כולם, כפי שסביר אדרמור' רוזן⁷⁶ שהווער של אחדים כאחד ממש, ואח"כ מפרט הכתוב ראשיכם שבטיבם עד חוטב עציך וושאב מימייך, וסביר בזה, שהווער עד החילוק שבין הקבלת עלול דראש השנה, שמצוות היום בשופר⁷⁷, ובין הקבלת עלול דכל השנה כולה, והיינו, שבריה עיקר העבודה היא בהחלה הגדיגות דראשיכם עד שואב מימייך כפי שהם בכאו"א, בח"י ראשיכם בעבודה השicket לו ובחיי שואב מימייך בעבודה השicket לו, ואילו העניין דכולכם הוא בהעלם. ודוגמתו בעבודה דכל יום הוא החילוק שבין כלות העניין דקבלת על כפי שהוא בתפלת שמונה עשרה (כמבואר בתניא⁷⁸), ובין עניין הקב"ע כפי שנמשך לאחר התפללה במשך כל היום, בפרטי העבודה דראשיכם עד שואב מימייך שבכאו"א.

ח) **ועפ"ז** יש לבאר גם מה שסביר בהamar ג' הפירושים, אני ל"י שוטי' לסביר (שות של הדס שהי' מrank ב'), ואמרי ל"י שוטי' לסביר (שהי' מתנהג כשותה), ואמרי לה שיטתי' לסביר (שיטתו ומנגנו). והיינו, שבתחילת מודגשת עניין השטות שלמעלה מטו"ד רק בוגע למעשה בפועל, שהווער שות של הדס שrank ב' (פירוש הא').

(70) ברכות בסופה. שו"ע אדרה"ז אורח המשך תער"ב ח"א ע' קבו'. תרע"ה (שם ח"ב ס"ע אקלט איילך).

סקנ"ה ס"א.

(71) או"ח ס"ג ס"ק ב.

(72) הל' תלמוד תורה ספ"ב.

(73) הל' דעתות פ"ה ה"א.

(74) משנה ר"ה קו, ב.

(75) פל"ט.

(76) ראה ס"ה אתם נצבים תער"ב פל"ט.

והיינו, שענין ההבנה והשגה, כמו בלימוד הלכות המצווה, הוא במידידה והגבלה, ועד"ז בוגר לכוונת המצאות, שמכוון הכוונה פרטית שככל מצואה ומצואה, אבל קיום המצואה במעשה בפועל הוא באופן של מעלה מטו"ד, שזהו שיעיר קיום המצואה הוא מצד הכוונה כללית למלא רצונו של הקב"ה (כמבואר בעטרת ראש בסופו⁸⁰), ללא נפק"מ מהו עניינה של המצואה, ובלשון ריבינו חזקן⁸¹ (וזע"ז מצינו גם במורה נבוכים⁸²) כמו אילו נצווה לחטוב עצים עד"מ (לשzon זה דרש ביור בפ"ע). ואח"כ חדור עניין זה גם בשכלו, שהשכל וההבנה והשגה נעשים באופן של שנות, למעלה מטו"ד. וזהו שסבירא פירוש היב', שתותי' לסבא, שבזה מודגש שהrikוד הוא באופן של שנות, והיינו, שענין הריקוד כשלעצמם, אף שאינו עניין של הליכה, כי אם ריקוד שמורה על יציאה מהגבלה, מ"מ, אין הכרח שזויה עבודה באופן של שנות דוקא, ומה גם שיש ריקוד באופן שיכול לכזין הטאק⁸³, שתנועת רגליו יהיו מכונים לתנועת הניגון כו', וכך מדגיש בפירוש היב' שתותי' לסבא, שהrikוד הוא באופן של שנות. ואח"כ מוסיף יתרה מזה, שיטתי' לסבא, כפירוש רשי"י שיטתו ומנהגו, היינו, שענין השנות של מעלה מטו"ד נעשה שיטתו והנagation במשך כל היום כולו, שלא בשעת התפללה ולימוד התורה, שככל פרט ניכר בגלו עניין השנות של מעלה מטו"ד (עד העניין דאונמנתו⁸⁴, שככל דבר שעוסק ניכר שאומנתו היא התורה).

ט) **וזהו** כלות תוכן הפרק בעניין שנותDKDושה, בהמשך להמבואר לפנ"ז העניין דעתו שיטים, שסבירא שהלשן של שנות בקדושה מצינו גם בגמרה, נגלה הדתורה, ומביבא את כל אריכות ופרטיו הדברים שבזה, להורות שלא מספיק שענין זה יהיו באופן כללי, אלא צריך שiomשך Ach"c בעניינים פרטיים (כג"ל בארכיה), שדוקא עי"ז יכולם לנצח ולבטל את פרטי העניינים שบทות דלעוז. ועד המבוואר בספר המצאות להצ"ץ למצאות וידוי ותשובה⁸⁵, שצ"ל אמרת אשmeno בגדרנו בכל אותיות הא"ב כדי לסליך את היניקה דלעוז, ולאח"ז צ"ל גם המשכת האור מחדש. ועד באופן שמשיכים عمودא דנורא דאפסיק בין דידי' לכלוא עולם, היינו שנעשה הפסיק בינו ובין סדר ההשתלשות, להיותו

.51 הערכה ע' 17 חכ"א.

.79) דרש לעשיית נג. א. נת. א.

(82) ראה סהמ"ץ להצ"ץ קעוז, ב.

(80) לקורות שלח מ. א. וראה גם המשך

(83) שבת יא, א.

תרס"ז ע' נד.

(84) ספ"א (לה, ב.).

(81) ח"ג פרק נא בהערה. וראה לקו"ש

למעלה ממנה. וענין זה נעשה הכנה קרובה לימות המשיח, וככפי שמבואר במאמר בארכוה בפרקם שלalach⁸⁵ שבשעת המלחמה מבזבזים את האוצרות, שהוויה דואא"ס מעלה עד אין קץ ולמטה מטה עד אין תכלית⁸⁶, וכל זה נמשך למטה מעשרה טפחים, באופן שרואים בגלוי בעיניبشر, ועוד שנעשה עוד פעם עיקר שכינה בחתונות, ככפי שהי' בתחילת הבריאת, וע"י מעשינו ועבדותינו במשך זמן הגלות, הרי זה נעשה ביותר שאת וביתר עוז, וככלאים לתושי⁸⁷, כיוון שנפעל ע"י עבודת התשובה⁸⁸, בביית משיח, אתה לאתבה צדיקיא בתויבתא⁸⁹, וישראל עושין תשובה ומיד הן נגאלין⁹⁰, ובקרוב ממש.

(89) לקורת ר"ה נח, ד. האזינו עה, סע"ב.

שמע"צ צב, ב. שה"ש מה, א. שם ג, סע"ב.

נתבאר בשיחת אחש"פ פריצ'יד (לקו"יד ח"א

קמו, א ואילך). וראה זהר ח"ג קנג, ב.

(90) רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ה.

(85) פ"א. פ"ז. פ"ט.

(86) ראה תקו"ז סוף תיקון ג. זהר חדש

יתרו לד, סע"ג. וראה גם תקו"ז תיקון יט.

(87) לשון הכתוב — איוב יא, ג.

(88) ראה שמוייר פמ"ו, א.

מִשְׁבְּרוֹת

Mishnah Rosh HaShanah, chapter 4**משנה ראש השנה פרק ד**

(1) If the Festival of Rosh HaShanah occurred on Shabbat [since the sounding of the shofar on the Festival is a Rabbinical *sh'vut*, rather than a Biblical prohibition, and since *sh'vut* does not apply in the Temple] they used to blow the shofar in the Temple [and in Jerusalem (Bartenurah according to Rambam)] but not in the provinces [outside Jerusalem, the Rabbis forbade sounding the shofar on Shabbat in case one come to carry it four cubits in a public domain]. After the Temple was destroyed Rabban Yohanan ben Zakkai enacted that the shofar should be blown [on Shabbat] in any place that a Bet Din convened [even if the town did not have a permanent Bet Din]. Rabbi Elazar said: Rabban Yohanan ben Zakkai enacted this only for [a Bet Din of seventy-one, which at that time was in] Yavneh. The Sages said to him: [He enacted] in Yavneh and also in every place where there is [a permanent] Bet Din [the *halachah* follows this view].

(2) [In Jerusalem they would sound the shofar on Shabbat as long as the Bet Din was in session in the Temple, which was for the first six hours of the day, whereas in Yavneh, they would blow only in the presence of the Bet Din.] Also in another regard was Jerusalem superior to Yavneh: That every city that could see [Jerusalem, excluding a city situated in a valley] and hear [Jerusalem, excluding a city situated high above in a mountain] and was close by [i.e., within the Shabbat boundary of Jerusalem] and accessible [to Jerusalem, excluding a city which was separated from Jerusalem by a river], they would blow the shofar [on

רבנו עובדייה מרבעתנו

א יומ טוב של ראש השנה. במקדש היו תוקעים. שתקיעת שופר אינה מלאכה, ורבנן הוא דגוז עליה גזירה שמא יטלו בידו ויעבירנו ארבע אמות בראשות הרבים, ובמקדש לא גוזר דין איסור שבוטה לרaben במקדש: אבל לא במדינה. לא בירושלים, ולא בגבולין. והרמב"ם מפרש שרישולים כולה קרויה מקדש, ושאר ארץ ישראל קרויה מדינה: בכל מקום שיש בו בית דין. ואפילו אין קבועין אלא שבמקורה באו שם, תוקען בו: **אלא ביבנה.** שהיתה שם סנהדרי גודלה בימיו. וכן בכל מקום שגילה שם סנהדרי גודלה. אבל לא בבית דין של עשרים ושלשה: אמרו לו וכו'. איך בא בין אמרו לו לתנא קמא, דתנא קמא סבר, כל מקום שיש בו בית דין ואפילו באקורא. אמרו לו סבר, אחד יבנה ואחד כל מקום שיש בו בית דין קבוע כמו ביבנה, אבל בית דין של אקורא לא. והלכה כאמור לו: **ב** ועוד זאת היהיטה ירושלים. מתרנית חסורי מהסרא והכי קתני, בירושלים היו תוקען בכל העיר כל זמן שבית דין יושבנן בירושלים. וההאינו מחלוקת ריבוי ריבוי תוקען הוא מחלוקת אי

Excerpted from "The Mishnah: A New Integrated Translation and Commentary"

Distributed by Israel Book Shop (732) 901-3009

Shabbat], whereas in Yavneh they would blow only in the presence of the Bet Din.

(3) Originally, the lulav was held in the Temple for seven [days], and in the provinces [including Jerusalem] on the first day [only, this deduced from the verse: “On the first day you must take for yourselves ... And you must rejoice **before the Lord** for a seven day period” (Leviticus 23:40), thus before the Lord, i.e., at the Temple, it is for a seven day period]. After the destruction of the Temple Rabban Yohanan ben Zakkai enacted that the *lulav* be held in the provinces for seven days, in remembrance of the Temple. And [he also enacted] that it is prohibited [to partake of any *chadash*,] the entire day of waving [of the omer, meal-offering, i.e., the sixteenth of Nissan (see Leviticus 23:10 ff.). When the Temple stood, the new crop would be permitted right after the omer was offered, assumed to be no later than midday (see Menahot 10:5). After the destruction of the Temple, while Biblically, the new crop would be permitted at day break of the sixteenth].

(4) Originally they would accept testimony regarding the new moon during the entire [thirtieth] day [of the month even at the end of the day; thus if witnesses came right before sundown on the thirtieth day after Ellul's new moon, the Bet Din would declare that it was Rosh HaShanah that very day. Because of this, Rosh HaShanah would be kept on the entire thirtieth from Elul just in case witnesses would come later in the day. If witnesses did not come that day then the next day was automatically Rosh HaShanah and the day before was retroactively proven to be a normal weekday. The Levites would sing the *shir shel yom* — the special hymn corresponding with each day of the week along with the twice daily Tamid offerings. On the thirtieth of Elul, since usually witnesses would not come early in the morning, they would sing the corresponding weekday hymn upon offering the morning Tamid, and since almost always witnesses would come before the afternoon Tamid it was established to sing the Rosh HaShanah hymn upon offering the afternoon Tamid]. On one occasion [on the thirtieth day of Elul] the witnesses were late in coming and the Levites

רבנו עובדיה מברטנורא

תוקען בכל העיר אלא בפני בית דין. ועוד זאת הייתה יroutine של יבנה כו: **שבל עיר** שהיא רואה. ירושלים. פרט לישובת בנחל שאעפ' שהיתה קרויה לא היו תוקען בה: ושותעת. פרט לישובת בראש ההר: וקרויה. פרט לישובת חוץ להרים: יוכולה לבוא. פרט למפסיק לה נהר: **ג לולב ניטל במקדש שבעה.** כתיב (יקרא כג) ושמוחת לפני ה' אלהיכם שבעת ימים: ובמדינה **יום אחר.** רבתי (שם) ולכתובם לבטח **תוקען במקדש שבעה.** Copyright ©2008 eMishnah.com All Rights Reserved. Excerpted from "The Mishnah: A New Integrated Translation and Commentary"

Distributed by Israel Book Shop (732) 901-3009

תוקען אלא בבית דין בלבד: ג בראשונה היה lulab ניטל במקדש שבעה, ובמדינה יום אחד. מישחرب בית מקדש, תוקען רבנן יומן וכן שיא לולב ניטל במקדינה שבעה וכבר למקדש, ושיא יום הנף כל אסורה: ד בראשונה ווי מקבלין עדות תחודש כל היום, פעם אחת נשתחוו העדים מלובא,

made a mistake in the daily hymn [of the afternoon Tamid. Since no witnesses had yet come they didn't know which hymn to sing and thus didn't sing at all]. The Sages then enacted that the Bet Din should not accept testimony [regarding the new moon] only until [nine and a half hours into the day] the [time of the] afternoon [Tamid offering thus the Levites would always sing the weekday hymn, unless witnesses had come before then] and if witnesses would come from the [time of the] afternoon [Tamid] offering and onward [they weren't accepted. Though this would cause to delay proclaiming Rosh HaShanah till the next day, nevertheless,] they would keep that [entire first] day holy and the next day holy [i.e., two days, starting from the evening of the twenty-ninth]. After the Temple was destroyed [removing the reason for the enactment since the Tamid offering was no longer offered], Rabbi Yohanan ben Zakkai enacted that they could [once again] accept testimony of the new moon the entire day. Rabbi Yehoshua ben Korha said: Rabbi Yohanan ben Zakkai also enacted that even if the head of the Bet Din is in another place [though it is usually the head of the Bet Din who proclaims Rosh Hodesh (see above 2:7), nevertheless,] the witnessses only go to

רבנו עובדיה מברטנורא

לאככל מן החדש. וטעמא מפורש בפרק לולב הגזול: **ד נתקללו הלוים בשיר.** של Tamid של ב' הערבים ולא אמרו בו Shir כל'. לפי שרוב פעמים היו העדים באים קודם המנחה לפיקר תקנו Shir של יום טוב בתמיד של בין הערבים. ובתמיד של שחר שרוב פעמים עדין לא באו עדדים ולא ידעו אם יתקודש היום אם לאו, לא תקנו לו Shir של יום טוב אלא Shir של חול היום או מורים. ואוטו פעע שהגיע שעת הקרבת Tamid של בין הערבים ועדין לא באו עדדים, לא ידעו הלוים אם יאמרו Shir של חול או Shir של יום טוב, ולא אמרו Shir כל': **נוהגים אוטו היום קודש.** דמשחשכהليل שלאחר עשרים ותשעה באלו נהגו בו קודש, שמא יבואו עדדים מוחר ויקדרשו בו בית דין, ונמצעה שביליה ליל יום טוב הוא וכן לאחר כל היום עד המנחה. ואם באו עדדים קודם המנחה בבית דין מקדרשין את החודש ונודע שיפה נהגו בו קודש. ואם מן המנחה ולמעלה באו עדדים, ואעפ' שאין בית דין מקדרשין אותו היום ויעברו את אלול ויקדרשו לאחר, אף על פ' כן נהגין אותו בקדושה ואסור במלאכה, דילמא את לולזוי' ביה לשנה הבאה ויעשו בו מלאה כל היום, ואמרי, אשתקודם נהגנו בו קודש בחנוך ומן המנחה ולמעלה חזרנו וננהגנו בו חול: **שאיפלו ראש בית דין בכל מקום.** שנוצר לפרש ממקומות הודיע למקומות אחר. והודיע עיקר מצות (קידוש) החודש תליה בו, כדרגן בפרק ב' לעיל, ראש בית דין

ונתקללו הלוים בשיר, והתקינו שלא יהו מקבלין אלא עד המנחה. ואם באו עדדים מן המנחה ולמעלה, נהגין אותו ביום קידש ולבחר קידש. משחרב בית המקדש התקינו רבנן יונתן בן זכאי, שיhiro מתקבל עדות החודש כל יום. אמר רבי יהושע בן קרחה, ועוד זאת התקין רבנן יונתן בן זכאי, שאפילו ראש בית דין בכל מקום, שלא ירו העדים

the assembly place [of the Bet Din to testify, and the court would proclaim Rosh Hodesh without the head of the Bet Din present].

(5) The order of the blessings [in the Rosh HaShanah Mussaf prayer are as follows]: He recites the [blessing of] Patriarchs [מגן אברהם], the [blessing of] powers [אלה גבור] the [blessing of the] sanctification of the Name [אתה אלה]

קדוש, but does not yet conclude the **מלך הקדוש** [rather,] he includes the verses of Kingship [עלינו וכוי] with them [and only then ends with **מלך הקדוש**] but he does not blow [the shofar]. He then recites the sanctification of the day [אתה בחרתנו] through [מקדש ישראל ויום הוכרזן זכר] and blows, [says] the remembrance verses [זיכר הברית שמעו קול תרועת אהה נגילת] and blows [a second time], and then recites the shofar verses [ושופרות זכרונות] and blows [a third time]. The Rabbis instituted reciting these verses before blowing the shofar based on the verse of **זכרון תרועה** — “A remembrance through *teruah*” (Leviticus 23:24), “remembrance” alludes to “*teruah*” to **שופרות** and the verse “You shall blow ... and it should be a remembrance ... I am the Lord your G-d” (Numbers 10:10), teaches that wherever there is **שופרות** and **זכרון** there should also be **מלכיות**. He then says the blessing of the Temple [sacrificial] service [rzach] through [**ולך הנאה להודאות מודים**], the one of thanksgiving through [**המחזר שכינתו לציון**] and the blessing of the priests [through **הברך את עמו בשלום**]. These are the words of Rabbi Yohanan ben Nuri. Rabbi Akiva said to him: If he does not blow the shofar for the Kingship verses why should he say them? Rather, he recites the blessing of the Patriarchs, the [blessing of powers **אתה גבור**], the sanctification of the Name, and then includes the Kingship verses along with the sanctification of the day, and then blows the shofar. He [then] recites the remembrance verses and

רבנו עבדיה מרבטנאי

ומברך מוקדש, מכל מקום לא יהיו צריכים עדים לילך אחריו, אלא למקום הווער שהסנהדרין ישבין שם ילכו, סנהדרין מקדשין אותו בלבד ראש בית דין: **ה אבות**. מגן אברהם: זכורות ושוברות. אהה גבורה: קדושת השם. קדוש קדושים: קדושת היום. אהה בחרתנו: זכרונות ושוברות ותוקע. מקראי לפין להה, דכתיב (ויקרא כט) זכרון תרועה, ודרשו רוזל, זכרון אל זכרונות, תרועה אלו שופרות, ואמר קרא (במדבר ז) וזה לכם זכרון לפני אליכם אני אלהיכם. מה תלמוד לומר אני ה' אלהיכם, לימוד על כל מקום שיש שם זכרונות ושוברות, יהיו מלכיות עמכם: אמר ר' עקיבא

הולכין אלא למקום מועד: ה סדר ברכות, אומר אבות וגבורות וקדשת השם, וכלל מלכיות עמך, ואני תוקע. קדשת הימים, ותוקע. זכרונות, ותוקע. שופרות, ותוקע. ואומר עבדיה והודאה וברכת כנינים, דברי רבי יוחנן בן נורי. אמר לו רבי עקיבא, אם איןנו תוקע למלאות, לפחות הוא מוכיר אלא אומר אבות וגבורות וקדשת השם, וכלל מלכיות עם קדשת הימים, ותוקע. זכרונות,

blows [a second time]. Then he says the shofar verses and blows [a third time]. He then says the blessing of the Temple [sacrificial] service, the one of thanksgiving and the blessing of the priests [the *halachah* follows Rabbi Akiva].

(6) We do not recite less than ten Kingship verses [three from the Torah, three from Writings, three from the Prophets and a concluding verse from the Torah], ten remembrance verses, and ten shofar verses. Rabbi Yohanan ben Nuri says: If he recites three from each set [i.e., one each from Torah, writings, and Prophets] he has fulfilled his obligation [the *halachah* follows Rabbi Yohanan ben Nuri]. We don't mention [any] Kingship, remembrance, or shofar verses that allude to punishment. He begins with the Torah [verses, then writings] and concludes with the Prophet [verses]. Rabbi Yose says: If one concludes with the Torah [verses he has done correctly, but if he concludes with the Prophets] he has [nevertheless] fulfilled his obligation.

(7) Of those who pass before the Ark [to lead the services] on the Festival of Rosh HaShanah: it is the second [hazzan, the one who recites mussaf,] who blows the shofar [this was instituted during the persecution of Jews by rulers who forbade the blowing of the shofar and would spy on the congregations during the entire *shachrit* service]. However, regarding [the other Holidays when one recites]

רבנו עובדיה מברטנורא

כו. והלכה בר' עקיבא: **1** מעשרה מלכיות. שלשה פסוקים مثل תורה, ושלשה משל כתובים, ושלשה משל נביים, ואחד משל תורה שמשלים בו: **שלא שלש**. אחד של תורה, ואחד של כתובים, ואחד של נביים. והלכה בר' יוחנן בן נורי: **מלכיות וזכרונות ושופרות של פורענות**. בגין אם לא ביד חזקה אמלוך עליהם (יחזקאל כ) ויזכר כיبشر המה (תהלים עח). תקעו שופר בגבעה (הושע ה). וכיצוא בהן. זכרון יחיד, בגין זכרה לי אלה ל佗בה (נחמה ח), אך "פ' שהוא לטובה אין מזכירין אותו. וכן הלכה: **רבי יוסי אומר אם השלים בתורה יצא**. בגמרה מפרש למלה מה דרי יוסי המכין, ומשלים בתורה, ואם המשלים בנביה יצא. והלכה בר' יוסי: **2** **השני מותקיע**, המתפלל לתפלת המוספין מותקיע, ולא המתפלל לתפלת של שחרית ובשעת השמדת המקדש בר, שגורו שלא יתקעו, והוא אורבים להם כל ששות של זמן תפלה השחר, רק העבירו התיקיעות מתפלת השחר לתפלת המוספים: **ובשעת ההלל**. ממש דאיין אומרים ההלל בראש השנה וביום הקדושים קתני ובשעת ההלל,

Hallel, the first [*hazzan* who leads the *shachrit* prayer] recites the Hallel.

(8) One may not go beyond the Shabbat boundary because of the shofar of Rosh HaShanah [either to hear, or bring one] nor may one clear debris to search for one. One may not climb a tree, ride an animal, or swim in water [to get one]. It may not be cut either with an implement [such as a knife] that is prohibited by Rabbinacal law, [since it is not usual to use a knife to cut a horn — this is considered a labor performed with a *shiviti*] or with an implement that is [usually used to cut a horn and is thus] prohibited by Biblical law. However, if one wishes to put water or wine into it he may do so [since this only improves the sound this is not considered as fixing it and is not prohibited as *matzken mana*]. We don't prevent young children [who have reached the age of education in *mitzvot*] from blowing the shofar [even on Shabbat]. Rather we [may even] work with them until they learn [how to blow, and the Rabbis only instituted the prohibition of handling a shofar on Shabbat in case one come to carry it four cubits in a public domain (see above Mishnah 1), where he is engrossed in fulfilling the actual mitzvah]. One who is merely practicing [blowing the shofar] does not fulfill his obligation and one who hears from one practicing does not fulfill his obligation.

(9) The order of the [shofar] blasts are three sets [one for *zkerot*, one for *malchiyot*, and one for *shofrot*, consisting] of three [blasts] each [a *tekiah*, a *teruah*, and a

רבנו עובדיה מברטנורא

כלומר בשאר ימים טובים שאומרים הלו: **ח אין מעבירין עליו את התוחום.** לילך חוץ לתוחום כדי להביא שופר, או לילך לשמו התקיעות: בדרב שהוא משומש שבות. כגון בחתכו בסיכון: בדרב שהוא משומש לא תעשה. כגון בחתכו במגירה דהוייא מלאה גמורה של חരישת עץ. ואיכא דמותני איפכא, דבר שהוא משומש שבות, מגל שאין דרך לחתוון בו. דבר שהוא משומש לא תעשה, סכינה דאריה הוא: אם רצחה ליתן לתוכו יין ויתנה. ולא אמרין מתוקן mana הוא: אין מעבין את התניונות. שהגינו לחינוך, ואפלו בשבת, כדי לחנוך במצוות, שיוזי מלומדים לתקוע ביום טוב של ראש השנה: ומתחעסלקין בהם. וליכא למגוז דלמא את לאותו ארבע אמותות בראשות הרבים, דהא אינו טרוד במצוות אלא מתחעסק בעלמא. ולא גוזר שמא כייאנו ארבע אמותות בראשות הרבים אלא בזמנ שהוא חייב בתקיעת שופר, שמתרוך שהוא טרוד לצאת ידי חובתו ישכח את השבת: ט סדר תקיעות

מקרא את ההלל: ח שופר של ראש השנה, אין מעבירין עליו את התוחום, ואין מפקחין עליו את הגל, לא עולין באילן, ולא רוכבין על גבי בהמה, ולא שטין על פניו המים, ואין חותכין אותו בין ברכבר שהוא משומש שבות, ובין ברכבר שהוא משומש לא תעשה אבל אם רצחה ליתן לתוכו מים או יין, יתנו. אין מעבין את התניונות מלתקוע, אבל מתחעסלקין עפננו עד שילמודו. ומתחעסף, לא יצא, והשומע מני המתחעסף, לא יצא: ט סדר תקיעות, של שלוש שלש. שער תקיעה בשלוש

teriah]. [The word *teruah*, is mentioned in the Torah three times, twice regarding Rosh HaShanah (זכרן) and once regarding the Yom Kippur of Yoveil (Leviticus 25:9) and since the word appears in all three verses, thereby linking, through a *gezeirah shavah*, the *teruah* of one verse to the other, we thus deduce that we must sound three *teruah* blasts. Now, since the word *shofar* is written both preceding and following the word *teruah* (Leviticus 25:9), we further deduce that each *teruah* is preceded and followed by a plain *tekiah* blast, thus each of the three sets consists of three each.] The length of the *tekiah* [portion, i.e., all six *tekiot* combined] is equal to three *teruah* [thus one *tekiah* is equal to half a *teruah*] and the length of a *teruah* is equal to three [sets of] *yabavot* [each *yebava* set having three short staccato notes, thus each *tekiah* is equal to four and a half short staccato notes]. If one blew the first *tekiah* as usual [then blew the *teruah*] and [then] prolonged the second [*tekiah*] to equal two [*tekiot*, intending it to be used not only as the conclusion of one *teruah*, but also as the introduction to the next *teruah*], it counts only as [the concluding] one. If one said [and completed] the blessings [of the *mussaf amidah*] and then obtained a shofar he sounds a *tekiah*, *teruah* and *tekiah*

רבענו עובדייה מברטנורא

שלש. אחת למלאכות, ואחת לזכונות, ואחת לשופרות: של שלש שלש. תקיעת ותרועה ותקיעת שלכל אחת ואחת. לפי שנאמר שנית תרועות במקרא בראש השנה, ותרועה אחת ביום הקפורים של יובל, וילפין שביעי לגזירה שוה ליתן את האמור של זה בזה, ותרועה האמורה ביה"כ של יובל אנו נוטנים אותה לר"ה, נמצאו בר"ה שלוש תרועות, ושתי תרועות האמורות בר"ה נונצן אותן ליה"כ, נמצאו שלוש תרועות ביה"כ, וכל תרועה, פשוטה לפנייה ופושטה לאחריה, דתניתא, מנין פשוטה לפנייה, תלמוד לומר (יקרא כה) והעברת שופר תרועה, ומניין פשוטה לאחריה, תלמוד לומר (שם) העברתו שופר, הרי העברת תחלתה וסוף ותרועה בינויתים, ולשון העברת, פשוטה משמעו, העברת קול אחד פשוט, הרי שלוש תרועות של ר"ה שש תקיעות, והרי לך של שלוש שלש שלש: שיעור תקיעת. שיעור כל התקיעות, שהם שש תקיעות: בשלש תרועות. נמצוא שיעור תקיעת אחת כחצי תרועה: שיעור תרועה בשלש יבבות. שלשה קולות בעלמא של כל השון. ויש מפרשין שכלי יבבא הוא שלשה כחוות של כל השון, נמצוא שיעור תרועה תשעה כחוות של כל השון. והאי מסתברא: תקע בראשונה. פשוטה שלפני התרועה תקע ברכבה: ומשך בשניהם. תקיעת שלאחר התרועה משך בשתיים, יצאתה בה ידי שתים שהיה צריך לעשותו זו אחר זו, פשוטה שלפני זוכרונו: אין בו ידו אלא אחת. דעתוקוי תקיעת אחת לשתיים לא מפסקין: מי שבירך. התפלל תפלת

three times. Just as the *hazzan* is obligated [to recite the *amidah* prayers] so too, is the individual [who knows how to read] obligated [and the *hazzan* does not fulfill that obligation for him]. Rabban Gamliel says: The *hazzan* fulfills the obligation for the many [congregants, regardless if they know or don't know how to read on their own. According to Rabban Gamliel, the congregants read on their own, so that the *hazzan* has a chance to review his prayer before reading it out loud. The *halachah* follows the view of the Sages during the year and the *hazzan* fulfills the obligation only of those of the congregants who don't know how to read; however, regarding Rosh HaShanah and Yom Kippur, the *halachah* follows Rabban Gamliel].

רבנו עובדייה מברטנורא

המוסיפים ובירך תשע ברכות: **בשם שליח צבור חייב בין ברכות של ראש השנה בין בתפנות** של כל השנה, ואינו יוצא ידי חובתו אלא בתפלה שמתפלל הוא עצמו, אך כל יחיד וייחיד הבק' יודע להתפלל אינו יוצא ידי חובתו אלא בתפלה עצמוני בין בראש השנה בין בשאר כל ימות השנה. **ואין שליח צבור יורד לפניו התיבה אלא להוציא את שאינו בקי:** שליח צבור מוציא את הרבים ידי חובתם. בין בקי בין שאינו בקי, בין ברכות של ראש השנה בין בתפנות של כל השנה צבור מתפלין בלחש, כדי להודיע שליח צבור את ופלתו. הולכה כחכמים ברכות של כל השנה שאין שליח צבור מוציא אלא את שאינו בקי, אבל ברכות של ראש השנה ושל יום הקפורים ושל יובל, שכן תשעה ברכות ארוכות ואין הכל בקיין בהן, הולכה כרבנן גמליאל, שכשם שמוציא את שאינו בקי אך מוציא את הבק'?

כשם **שליח צבור חייב, אך כל יחיד וייחיד חייב.** רבנן גמליאל אומר, **שליח צבור מוציא את הרבה ידי חובתו:**

Mishnah Demai, chapter 2

משנה דמאי פרק ב

(1) The following things [if purchased or received from an *am ha'aretz*] must be tithed as *demai* in all areas [even beyond Chezib since these foods most certainly originated in areas recaptured by those who came up from the Babylonian exile and as such, are treated as Israel proper regarding the laws of *demai*, (see last week Sunday

Mishnah portion, Mishnah 3)]; pressed figs, dates, carobs, rice, and cumin [and if one brought these from a distant country, since they are very similar in appearance as the ones grown in Israel, the Rabbis did not differentiate between the two]. [However,] rice from outside the land [of Israel, since it is easily distinguishable from the white rice of Israel], whoever uses it is exempt from tithing it.

(2) If a man has taken upon himself to be trustworthy [regarding tithes so that his produce should no longer be considered *demai*], he must [declare publicly his intent to] tithe whatever he eats and whatever [produce] he sells [from his own field] and whatever he buys [with the intention to resell]; and he may not be the guest of an *am ha'aretz* [and when witnesses testify that he actually has become accustomed to such behaviour, his produce is no longer considered *demai* (Tosfot Yom Tov)]. Rabbi Yehudah says: A man who is the guest of an *am ha'aretz* may still be considered trustworthy. But they said to him: If he is not trustworthy

רבנו עובדייה מברטנורא

א ואלו דברים. בכל מקום. אפילו מכובך ולהלן אם לקח מעם הארץ דבריווע שמארכ' ישראל באו דמיינכרי שאין דוגמאות אלא בארץ ישראל: והארץ שבחוץ לאין כל המשמש ממנו פטור. אפלו בארץ ישראל, דמנכרי טפי ולא את לאחלהוי בארץ ישראל, אבל שאר דברים הנכרים במתנתניין, אייכא מנויינו בארץ ישראל ודדרו לאוותן שבחוץ לאין, אלא דהנהו דחשיבי דרך לנושאם מהתרח חשייבותן למוקמות שאין כייציא בהן, בעי עשרוי, דבריווע שמארכ' ישראל דקה: **ב** להיות נאמן. על המשערות ולא היוי פירוטוי דמאי מכואן ואילך: את שהוא לוקח. על מנת למוכר, דאיילו על מנת לאוכל, הא תנא רישא מעשר את שהוא אוכל: ואת שהוא מוכר. מפירות קרקעויות: על עצמו איינו נאמן. שחרי הוא אוכל דבר שאינו מיתוקן כשהוא מותארח אצל עם

א ואלו דברים מעתשרין דמאי בכל מקום. הדרבנן, וחתרים, וחווקים, הארן, והכמן. הארן שבחוץ לאין, כל המשמש ממנו פטור: ב המקובל עליו להיות נאמן, מעשר את שדווא אכל, ואת שעודא מוכר, ואת שהוא לוקח, ואיינו מותארח אצל עם הארץ. רבבי יהודה אומר, אף המותארח אצל עם הארץ נאמן. אמרו לו, על עצמו איינו

regarding himself [being that he ate of *demaι*], how can he be considered trustworthy regarding others?

(3) If a man has taken upon himself to become a *haver* [one who is meticulous in the observance of the laws of purity so that he does not eat

non-sacred produce while he is in an impure state and that his person, his clothes and liquids are all presumed pure], he may not sell to an *am ha'aretz* either moist or dry [produce; being that the *am ha'aretz* is presumed to be in an impure state, he thereby causes the produce to become defiled and it is prohibited to cause pure produce to become defiled in Israel]; nor may he purchase from him moist [produce; dry produce, however, is permitted since it never became susceptible to defilement]. He may not be the guest of an *am ha'aretz* [lest he defile himself there], nor may he receive as a guest an *am ha'aretz* who is wearing his own garment [since the garment of an *am ha'aretz* has *tumat midras*, which has the power to defile, in certain circumstances, even if not touched directly]. Rabbi Yehudah says; He may not also breed small cattle [since small cattle pasture in the fields of others], nor may he be addicted to making vows, or to laughter; nor

רבנו עזוביה מברטנורא

הארץ, ורבי יהודה סבר שאינו מפסיד נאמנותו בכך. ואין הולכה כרבי יהודה: ג' להיות חבר. לעני טהרות, דהינו פרוש, ויהיו בגדיו ומשקיהם של טהורות, ואפיו תלמיד חכם אינו נאמן לעני טהרות עד שיקבל עליו דברי חברות, אלא אם כן היה זקן וישוב בישיבה. והמקבל עליו דברי חברות צריך להרגיל עצמו שלשים יום ואחר כך יהיו בגדיו ומשקיהם של טהורות, ואין קבלת דברי חברות בפחות משלשה חברות, אלא אם כן היה המקבל תלמיד חכם שאין צריך בפניו שלשה, ולא עוד אלא שאחרים מקבלים לפניו: לח' ויבש. אין מוסרים טהרות לעם הארץ שאסור לגורם טומאה חולין שבארץ ישראל: ואין לוקח ממנו לח'. אבל יבש לוקח ממנו שלא הוכשר לקבל טומאה כל זמן שלא בא עליו משקה, ונאמן עם הארץ לומר הפירות הללו לא הוכשרו, אבל איינו נאמן לומר הוכשרו אבל לא נתמאה: ולא יתארח אצל עם הארץ: שלא יטמא ויבא ויטמא טהרות: ולא מארכו. עם הארץ: אצל בכסותו. דastos עם הארץ טומאתה חמורה מטומאתה עם הארץ עצמה, דחוישין שם ישבה עליו אשתו נדה, ובגדי עם הארץ מדרס לפרושים. אי נמי לך אמרו לא מארכו אצל בכסותו, דמגגע עצמו יכול להזהר טפי מגע בכסותו: אף לא יגדל בהמה דקה. אסור לנגד בהמה דקה בארץ ישראל, שלא ירו על שדות אחרים: ולא יהא פרוֹץ בנדרים. שוטפו לבא לידי חלול: ולא יהא פרוֹץ בשחוק. דשחוק וקלות ראש מרגליין את האדם לערוה: ומשמש. תלמידי

נאמן, כיצד יהא נאמן על של אחרים: ג' המכבל עליו להיות חבר, איינו מוכר לעם הארץ? ז' ויבש, ואיינו לוקח ממנו לח', ואיינו מתארח אצל עם הארץ, ולא מארכו אצל בכסותו. רבי יהודה אומר, אף לא יגדל בהמה דקה, ולא יהא פרוֹץ בנדרים ובשחוק,

may he defile himself by the dead, instead, he must be an attendant at the house of study. But they said to him; these [requirements] do not come within the general rules [of purity].

(4) Bakers [who are *haverim*] are bound by the Sages to set apart [from *dema'i* produce] only enough for *terumat ma'aser* [1/100] and *hallah*

[1/48, since bakers were government-regulated in order to supply bread cheaply, there was a tiny profit margin; therefore, the Rabbis instituted that the purchaser, rather than the baker, set aside *ma'aser sheni*. However, where the purchaser is an *am ha'aretz*, the baker must set aside *ma'aser sheni* as well]. Shopkeepers [since they maintain an adequate profit margin and also sell to children who may eat their purchases immediately] may not sell *dema'i* [produce]. All [merchants] who supply in large quantities may sell *dema'i* [since they usually add additional produce to that which was ordered and don't charge for it, the Rabbis, therefore, instituted that the purchaser set aside *ma'aser sheni* instead]. These are considered merchants who supply in large quantities: wholesale provision middlemen and produce dealers.

(5) Rabbi Meir says (according to the version of Bartenura); If [a type of produce]

רבני עובדייה מברטנורא

חכמים בבית המדרש: לא בא או לא לבבב. אכן עניינים נוגע לטהרות. ואין הלכה ברבי יהודה: ד הנחתומיים. נחתום חבר שליחת תבואה מעם הארץ שהוא דמאי לא חייבו אותו חכמים להפריש: אלא כדי תרומות מעשר: שהוא אחד ממאה, אבל לא מעשר שני, מותן שוטורי המלך ונוגשי חובבים אותו בכל שעה ואומרים להם מכרו בזול, לא הטריחו עליהם חכמים במעשר שני שטרחו מרובה שעריך לאכלו בירושלים. וודוקא בשם חבר שהליך יפריש מעשר שני, אבל אם מוכר לעם הארץ חייב להפריש מעשר שני קודם שימושו: החנוניים. שימושרים מעט בחנות, אין ראשון למכור את הדמאי, הויל והן משתמשים הרבה עליהם מוטל לתוךן. אי נמי מפני שריגליין למוכר לתינוקות, שלא יאכלו התינוקות דבר שאיןנו מותקן: כל המשפיעים. שימושרים בשפע הרבה ביה: במדה גסה. לפחות מפרש כמה היא מודה גסה: רשאין למכור את הדמאי. דרך המוכרים הרבה נגיד להוסף על המודה וכן נגידו משפיעים, שעושין מודה גדרשה ומוסיפים על המודאות, ומשום הכי לא הטילו עליהם להפריש את הדמאי, אלא על הלוקח מהם: הסיטונאות. הם הסוחרים הגדולים הקונים התבואה מבצעי התבואה ומוכרים אותה לחנונים במדה גסה: ה את שדרבו

which is usually measured out [for sale] in a small [quantity] happened to have been measured out in a [manner used for a] large [quantity]: The small quantity is treated as though it were a large [quantity and the seller is not required to set aside *ma'aser sheni*]; if

[produce] which is usually measured out for sale in a large [quantity] happened to have been measured out in a small [quantity]; the large [quantity] is treated as though it were a small [quantity and the seller is required to set aside *ma'aser sheni*]. What is considered a large quantity? Three *kav* for dry [produce], and [the value of] one dinar for liquid [produce]. Rabbi Yose says: When baskets of figs and baskets of grapes and boxes of vegetables are sold by mass [i.e., when they are estimated according to the volume that the box will hold they are treated as though sold wholesale and], they are exempt [from the rules of *dema*; the *halachah* does not follow Rabbi Yose].

רבנו עובדיה מברטנורא

להממדר בדקה ומדדו בדקה. גרסין: טפילה דקה לגסה. ופטור כשהוא מוכר בגסה, ולא אמרין כיון דרכו למודר בדקה חיב אף כשמודר בגסה: ובלח דינר. מדра שיש בה מיה שהוא שוה דינר, לפי שלא היה מודה יודעה ללח שהשער משתנה תמיד לכך שיערו בדמים: אבשרה. לא במדרה, ולא במשקל, אלא לפי האומד: פטור. דהוי במיוכר בגסה. ואין הילכה בר' יוסי:

להממדר בגסה וממדדו בדקה, טפילה דקה לגסה. את שדרכו להממדר בדקה וממדד בגסה טפילה גסה לדקה.இதோ இா மர்கா ஗்ஸை. பிச்செ, ஶல்லத் கபின், வெல்த, டினர். ரெபி யூசி ஆம்ர், ஸ்லி டங்கிஸ் இஸ்லி உங்கிஸ் க்ருபோத் ஶல் யீர்க், கெ:

זמן שהוא מוכן איסירה, פטור:

Mishnah Taanit, chapter 3

(1) The order of the fasts mentioned above [for distinguished individuals, is observed], for the first [series of] rain [that did not fall]. The first series of rain would usually fall on the third, the seventh, and the seventeenth of MarHeshvan. If rain still did not fall they would then institute the further thirteen aforementioned fasts (see 1:5-7 above) for the entire community]. However, if crops change [detrimentally] we blow [the shofar and all the other stringencies of the final fasts are instituted] for them at once. So too, if rain was interrupted between the first and the next rain for forty days, we blow [the shofar and institute all the stringencies] for them at once, for this is a [sign of a vegetation] plague due to drought.

(2) If rain fell [very lightly which is beneficial and sufficient] for crops but not for trees, or [rain fell strongly which is beneficial] for trees, but not for crops, [or sufficient] for both of these, but not for water-holes, ditches, and caves [used for gathering drinking water], we sound [the shofar and institute all the stringencies] for them at once.

(3) So too, if rain had not fallen on a particular city, as it is stated: "And I caused it to rain on one city and not to rain on another city, one area was rained upon [and the area which was not rained upon, withered]" (Amos 4:7), that city fasts and blows [the shofar] and [since the sudden influx of customers to the rained-on city affected by the drought will cause food shortages in the surrounding area,]

רבנו עובדיה מרבטנוב

א סדר תעניות האלו. האמורין בפרקין דלעיל, אינו אלא ברביעה ראשונה, אם עברו שלשה זמנים של רביעיה של יורה, שהם שלשה במרחxon ושבעה עשר ולא ירדו גשמיים, אז היו מותענים יחדים ואחר כך מותענים האצbero שלוש עשרה תעניות על הסדר שאמרו: אבל. ירדו גשמיים בעתן זממו הזרעים ונשתנה. כמו תחת חטה יצא חות, ותחת שערורה באשה, או שנני אחר: מותריעין עליהם מיד. בתעניות ראשונות, שככל חומר האמור בתעניות האחרונות, נוהגן מיר בראשוניות: בין גשם לגשם. בין רביעיה ראשונה לשניה: מכת בצורת. סימן בצורת זו: **ב ירדו לצמחים ולא לצמחים.** לאילן. כגון שירדו בנחת שוה יפה לצמחים ולעשבים ואני מועיל לאילנות: לאילן ולא לצמחים. שירדו בכמה: **לבורות שיחין ומערות.** שמכניסין בהן מים לשתו: **ג** וכל סביבותיה מותענות.

משנה תענית פרק ג

א סדר תעניות האלו. ברביעה ראשונה, אבל צמחים שנייה, מותריעין עליהם מיד. וכן שפסקו גשמיים בין גשם לגשם אבעטים יום, מתריעין עליהם (מיד), מפני שהוא מפת בצרת: **ב ירדו לצמחין אבל לא אילן.** לאילן ולא לצמחים, לזה ולזה אבל לא לבורות לשיחין ולמערות, מתריעין עליהם מיד: **ג** וכן עיר שלא ירדו עליהם גשמי, דכתיב (עמוס ד) והמתרתי על עיר אחת ועל עיר אחת לא אמריך, חילקה אתת תטמך וגו/, אותה העיר מתענה ומורתעת, וכל סביבותיה,

those cities around it fast, but do not blow. Rabbi Akiva says: They blow [the shofar] but do not fast.

(4) So too, a city in which there is a plague, or a collapse of [sturdy] buildings, that city fasts and blows [the shofar] and all surrounding cities fast, but do not blow. Rabbi Akiva says: They blow [the shofar] but do not fast. What is considered a plague? In a city that could supply five hundred foot soldiers, if three men die on three consecutive days, it is considered a plague. Less than this is not considered a plague.

(5) For these we blow [the shofar] everywhere: Wind [that damages the kernels in grain], blasts [of heat, which causes the grain to pale], mildew, locust, *hasil* locusts, wild beasts, and the sword [i.e., foreign armies, even if en route to another destiny] in these situations, we blow [the shofar] as these are all likely to spread.

(6) It once happened that Elders went down from Jerusalem to their own cities [in Israel] and ordered a fast because wind-blasted grain was seen in Ashkelon [in an amount that was sufficient to fill] the size of the mouth of an oven in [the Philistine city of] Ashkelon. They also decreed a fast because of wolves that had devoured two children beyond the Jordan. Rabbi Yose says: Not because they devoured, but rather, they were seen [entering the city].

(7) For these we cry out [in prayer] on Shabbat: If a city is surrounded by [hostile]

רַבּוֹ עֲוָדְדִי מִבְּרֻטְנוֹרָא

שאותה העיר שלא יירדו בה גשמי תעל לknות תבואה בעיר שירדו בה והוא רעב: **ד מפולת**.
שחוותיה הבראיות נפולות. אבל רעוות אין זו מפולת: **ה בכל מקום**. ואפי' הרים הרחוקות
מן הרכבת, כదמפרש טעמא בסיפה מפני שהוא מכח מהלכת: שרפון. רוח שמנסיד את התבואה
ומתורקנת מן הזרע: **ירקון**. תבואה שהכסיפו פניה. ויש מפרשים ריקון חולין שהופך פני אדם כמראה
ירק השדה: **ועל חיה רעה**. שנראית ביום בישוב: **ו על החרב**. חיליות העborות ממוקם למקום וاع"פ
שאים באים להלחם עם אותם העיר: **ז לעריהן**. לאארץ ישראלי: **כملא פי הנור**. שלקהה בשדרפן
כל כך תבואה שהיא ראוי לעשות ממנה פט למלאות (פנ) התנור: **באשלקון**. בארץ פלשתים: **ועל**

מתענות ולא מתירועות. **רבי עקיבא אומר**, מתריעות ולא מתענות: **ד וכן עיר שיש בה דבר או מפלת**, אותה העיר מתענה ומתירועת. **רבי עקיבא אומר**, מתריעות ולא מתענות. **אייזה דבר, עיר גומציאה חמש מאות רגלי, ויזאו מפנה שלשה מותים בשלשה ימים זה אחר זה, תרי זה דבר**. פחות מכאן, אין זה דבר: **ה על אלוי מתריעין בכל מקום**, על השדרפון ועל הרקון, על הארבה ועל החסל, ועל קיה רעה ועל החרב, מתריעין עלייה, מפני שהוא מכח מהלכת: **ו מעשה שירדו זקנים מירושלים לעיריהם, וגورو תענית על שנראה כמלא פי תנור שדרפון באשלקון**. ועוד גورو תענית על שאכלו ואביהם שני תינוקות בעבר הירדן. **רבי יוסי אומר**, לא על שאכלו אלא על שנראה: **ז על אלוי מתריעין בשבת**, על

gentiles, or inundated by the river, or if a ship is tossing in the sea. Rabbi Yose says: We may call upon the people [by sounding the shofar on Shabbat] for assistance, but not for a call to prayer [the halachah is that we may not blow the shofar on Shabbat but we may fast and call out in prayer]. Shimon HaTimni says: [One may] also [blow the shofar] on [Shabbat on] account of a plague, but the Sages did not agree with him [rather, one sounds the shofar for a plague only on a week-day].

(8) On any calamity that befalls the community [Heaven forbid], we sound [the sofar], except for an overabundance of rain [which causes

inconveniences, however, any rain which causes damage, we do sound the shofar]. It once happened that they said to Honi Hama'agel [i.e., the circle drawer, so named because of the following incident (Rashi Menahot 94b)]: Pray that it should rain. He said to them: Go and bring in the [portable clay] Pesah ovens, so that they do not dissolve [in the rain]. He then prayed but no rain fell. What did he do? He drew a circle [in the ground] and stood within it and exclaimed: Master of the Universe! Your children have turned to me because they see that I am as a member of Your household. I swear by Your great Name, that I will not move from here until You have mercy upon Your children. Rain began to drip. He said: This is not [the kind of rain] that I asked for; rather, for rain that will fill the cisterns, ditches and caves. The rain then started to come down with great force. He said: This is not [the kind of rain] that I asked for; rather, rain of benevolence, blessing, and bounty. Rain then started falling in

רבנו עובדייה מברטנורא

שאכלו זבים. דהיא היה רעה וכמה מהלכת הייא: על שנראה. בא בעיר: **המייטרפת**. מתחבטה ומשתברת. כמו ביצה הטרופה בקערה: לעזרה. לבקש את העם שיבואו לעוזר ולהושיע. וההלך שאין תוקעים עליהם בשופר או בחצוצרות בשבת אלא אם כן הוחרכו לתקוע לבקש את העם, אבל מטלענים וזוקים ומתחננים עליהם בשבת: **שמעון התימני**. מותמת הייא: **אף על הדבר**. מתריעין בשבת: ולא הodo לו חכמים. להתריע על הדבר בשבת, אבל בחויל פסחים. לא שירדו ירד בזעם. Copyright © 2008 eMishnah.com All Rights Reserved.

uge uveg be-shem ha-kore'a renos uveg leshon ha-mishnah shel al mo'ok. BGASHIM: am Excerpted from "The Mishnah: A New Integrated Translation and Commentary"

a normal fashion until the Israelites were forced to go from Jerusalem to the Temple [to seek shelter from the rain]. They [then] said to him: Just as you prayed for it to rain, pray that the rain cease. He said to them: Go see if the stone of the claimers [where losers and finders would call out regarding lost objects, which was very tall] has been covered by water [i.e., go see if there is a flood, otherwise, I will not pray for the rain to cease]. Shimon ben Shatach sent to him: Were it not that you are Honi, I would place you under the ban [for being disrespectful by saying: This is not the kind of rain that I asked for], but what can I do to you, since you make yourself as a favorite child before the Omnipresent, and He fulfills your requests, as a favorite child whose father fulfills his request. Regarding you Scripture states: "May your father and mother be glad and may she who bore you, rejoice" (Proverbs 23:25).

(9) If they had been fasting, and it began to rain before sunrise, they need not complete [the fast]. However, if it began to rain after sunrise, they must complete [the fast]. Rabbi Eliezer says: If it began to rain before noon, they need not complete the fast, but if it began to rain after noon, they must complete the fast [the halachah follows Rabbi Eliezer]. It once happened that the Rabbis decreed a fast in Lod and it started to rain before noon. Rabbi Tarfon said to them: Go eat and drink and make the day a festival. They went and ate and drank and made the day a Festival, in the afternoon, they recited the Great Hallel (Psalms 136)

[since one does not recite the Great Hallel on an empty stomach].

רבנו עובדיה מברטנורא

נמחית. אם בולה מכוסה במים: אבן טוועים. אבן היתה בירושלים, שכל מי שמרעא מעיאה היה עומד עליה ומכריזי מציאה מצאי, ובאין בעליה ונוטלין סימניה ונותlein אותה, ואotta אבן נקראת אבן טוועים. ומצאייה כתוב, שהיתה בגובה המדרס ולא היה אפשר שתתכסה בגשמיים, אלא אם כן בא מבול לעולם: לנדרות. שנמנדין על בבוד הרוב: מוחטא. מתגעגע: ט רבוי אליעזר אומר קודם החזות לא ישלימו. והלכה ברבי אליעזר: צאו ואכלו ושתו. ולא אמר להן קראו היל הגדל

Mishnah Hallah, chapter 2

(1) Produce from outside the Land [of Israel] which came into the Land, is subject to *hallah* [the verse (Numbers 15:18) states: “When you arrive in the Land which I am bringing you **there**,” implying, that **there** you are obligated, regardless, of where the produce comes from]. If, however, it went out from here to there [i.e., from Israel to outside Israel]: Rabbi Eliezer obligates [because the verse further states: “And it will be when you eat from the **bread of the Land**, you shall set aside a portion for the Lord” (*ibid.* v.19) thus there is no difference where it is eaten, as long as it is the **bread of the Land**] while, Rabbi Akiva exempts [because the word “**there**” means only if eaten there, the *halachah* follows Rabbi Akiva].

(2) If earth from outside the Land [of Israel] has come into the Land on a boat, [i.e., the boat having a hole in it was plugged up with earth originating outside the Land of Israel, since] the produce grown on such earth [draws its sustenance from the moisture and earth beneath it, it] is [therefore] subject to tithes and the laws of *shemittah*. Says Rabbi Yehudah: This applies when the boat touches [the ground]. Dough which was kneaded with fruit-juice [only] is subject to *hallah*

רבנו עובדיה מברטנורא

א פירות חוצה לארץ שנכנסו לארץ חייבין בחלה: דכתיב (במדבר ט) אל הארץ אשר אני מביא אתכם שמה אתם חייבים בין בפירות הארץ בין בפירות חוצה לארץ. מכאן לשם: מא"ל ר"א מה חייב: דכתיב (שם) והיה באכלכם מלחים הארץ בין שאתם אוכלים אותו בארץ בין לחורל. **ב** עפר חוץ ל הבא בספינה לא"ז: בספינה נקובה איררי ורגבי האדרמה סותמנים את והלכה כר"ע. **ב עפר חוץ ל הולחן** בחלה. ורבי עקיבא פוטר: דשם משמעו שאתם אוכלים אותו בחו"ל הוαιיל ולחות הארץ הוא חייב בחלה. ורבי עקיבא פוטר: דשם משמעו ליה מיועטיא שמה אתם חייבים ואין אתם חייבים בחוצה לא"ז ע"פ שאתם אוכלים מלחים הארץ והלכה כר"ע. **ב עפר חוץ ל הולחן** בחלה: אם זרע ובצחו הזרעים בעפר שבתור הספינה הנקי ש אין המים נכנסים בה. חייבת במעשרות: אם זרע ובצחו הזרעים בעפר שבתור הספינה וע"פ שימוש הולחן והוא נקובה הזרע יונק מלחות עפרה של אל". אמרתי בזמן שהספינה גוששת: נוגעת בגושי העפר כלומר שהוא דבקה בארץ. עיטה שגילושה בחמי פירות חייבת בחלה: בירושלמי מוכיח קצת שאין הלכה כסתם משנה וועיטה שנילושה בחמי פירות פטורה מחללה הלך אין לולש עיטה שיש בה שיורח חלה במאי בייצים או במאי פירות לבדים ולא תערובת מים והוא לא אתבריר הילכה אי חייבת בחלה או פטורה. **ונאכלת בידיהם מוסאות:** שאין אוכל מוכשר לקבל טומאה עד שיבואו עליו מים או א' משבעה משקין (ומה) שלא הוכשר לקבל טומאה אין הידים

פירות חוצה לארץ שנכנסו לארץ, חייבים בחלה. יצאו מכאן לשם, רבי אליעזר מחייב, ורבי עקיבא פוטר: **ב עפר חוצה לארץ שבא בספינה לא"ז**, חייב במעשרות ובשביעית. אמר רבי יהודה, אמרתי, בזמן שהספינה גוששת. עשה שגילושה במאי פירות, חיבת

משנה חלה פרק ב

[the *halachah* does not follow this view] and may be eaten with unwashed hands [since only the seven liquids render food susceptible to defilement and fruit-juice is not one of them (see Terumot 11:2)].

(3) A woman may sit and separate her *hallah* [and recite the appropriate blessing] while she is unclothed, since she has the ability to totally cover herself [by sitting in a certain position and closing her legs] but a man may not do so [since he cannot cover himself]. If one is [defiled and is] unable to knead his dough in purity, he should make it in separate *kavim* [less than the minimum quantity required for the liability of *hallah*], rather, than make it in a state of defilement [which would require its burning, since it, too, is referred to as *terumah* (see above 1:3)]. Rabbi Akiva says: Let him defile it, rather than make it in separate *kavim*, since just like he designates the pure, he designates the defiled, rather, he designates this one by name as *hallah* and designates this one by name as *hallah* [and thus fulfills the mitzvah], whereas [if he makes separate] *kavim* [they] have no portion in the name of *hallah* at all [the *halachah*

does not follow Rabbi Akiva].

(4) If one makes his dough in separate *kavim* [less than the minimum quantity] and subsequently they touch each other [they do not combine to make up the minimum quantity and] they are exempt from *hallah*, unless they connect [by biting] into each other [so that when pulled apart they do not separate along their original lines]. Rabbi Eliezer says: So, too, if he removes them from the oven

רבנו עובדיה מברטנורא

מסואבות פוסלות אותה. ג וחותה חלה ערומה: מפרשת חלה ומברכת על הפרשתה והוא שפניה של מטה טוחות בקרקע ובכלי ערומה מכוסה והעבות אין בהן משום ערווה לענין ברכה אבל האיש אינו יכול לברך ערום שאי אפשר לו לכסות ערומו שבולטים הביצים והגיד. מי שאינו יכול לעשותו עשוו בטהררה: כגון שהוא טמא ואין שם ארבעים סאה שיטבול בהן. יעשה קבין: יעשה כל עיסתו קב' כדי שלא תתחייב בחלה ויתצרך להפריש בטומאה. יעשה בטומאה: דהכי עדיף טפי ממנו שיטטור עשוו מן החלה ולא יהיה בה חלק לשם ואין הלהבה כר"ע. ד קב'ם: קב' קב' בפני עצמו. ונגעו זה בזו: אין הנגיעה מטרפנן להתחייב בחלה. עד שישובו: שיתרכז זה בזה כל קב' שאם בא להפרידם נתלש מזו לו. אף הרודה וגונתן לטל: הרודה חלות מן התנור לאחר שנאפו וגונתנו בסל.

בחלה, ונאכלת בידיים מסואבות: ג האשה יושבת וקוצה חלה ערומה, מפני שהיא יכולת לכבות עצמה, אבל לא האיש. מי שאינו יכול לעשותו עשוו בטהררה, יעשנה קבין, ואל יעשנה בטומאה. ורבי עקיבא אומר, יעשנה בטומאה ואל יעשנה קב', שכשם שהוא קונה לטהורה, כך הוא קורא לטמאה, לו קורא חלה בשם ולו קורא חלה בשם, אבל קב'ים אין להם חלק בשם: ד העושה עשוו קב'ים ונגעו זה בזו, פטורם מן החלה עד שישוכן. רבי אלעזר אומר, אף

and places it in one basket [though they don't bite into each other], the basket combines them to the minimum quantity [the *halachah* follows Rabbi Eliezer].

(5) If one separates his *hallah* while in the state of flour, it is not valid *hallah* [the verse states: "The first of your **kneadings**," (Numbers 15:20)] and [if he does give it,] it is as though stolen in the hands of the priest [and should be returned] and the dough itself [after having been made from the aforementioned flour] is still liable for *hallah* and if [the priest did not return it, and] the flour has the minimum quantity it is liable for *hallah* and [yet] is prohibited to non-priests [once the flour was in the hands of the priest, even if the *hallah* was not valid, it is prohibited to non-priests as a precaution, lest people mistakenly say that non-priests may eat *hallah*]; these are the words of Rabbi Yehoshua. They [the Sages] told him of an occurrence where [*hallah* was mistakenly given, and] a scholar non-priest seized it. He said to them: Indeed he damaged himself [by transgressing something which the Rabbis forbade] but he benefitted others [who can claim they relied on the scholar's action].

(6) Five quarters [of a *kav* in the new *kav* measure, which was 1.8 *kav* in the old measure (see *Ediyot* 1:2), one *kav* = four *log*, one *log* = six eggs, thus $1.8 \times 4 \times 6 = 43.2$ eggs] of flour are subject to *hallah* [1.25 *kav* was the equivalent to the *omer* of manna that each person received each day in the desert]. If they and their leaven, their fine bran and their coarse bran, make up the five quarters [*kav*, since

רבענו עובדינו מברטנומיה

הסל מצרפן לחלה: ואף על פי שאין נשכחות והלכה ברבי אליעזר והוא דמוצרי רבנן נשיכה ור' אליעזר נגיעה הני מיili לערף שני עיטות ייחד שאין בכל אחת כשיעור אבל לענין להתרום (מן) המוקף אף נגיעה לא בעי רק שיזיו סמכובים זה לזה ובשליחי פרקין דאמור רבי אליעזר נותן מעט מכבינעה במאםצע כדי להתרום מן המוקף אלף בענין נגיעה לענין מוקף טהורה וטמאה שאני מפניהם שהוא דבר שמקפיד על תערובתו אין הכלוי מצרפה. **ה אינה חלה:** דראשית עיריסותיכם כתיב. וגוזל ביד מהן: וצריך להזכירו לבבאים שאם תשרו בידיו יהוה סבור שעשתו פטורה. העשה עצמה: שהפריש חלה מהן חיית בחלה. והקמלה: שבא ליד בון בתורת חלה. **אם יש בו בשיעורי:** חמשת רבייעים כמהן חיית בחלה ואסורה לזרום כל הקמלה שבא ליד בון וחומרא בעלמא הוא לפני שרואו שבא ליד בון שלאי יאמורו ראיינו זר או כל cholot. וקפסה זקן זר ואכללה. קלקל לעצמו: דאבלה ואיענס. **ותיקן לאחררים:** שאחרים אוכליין ותולין בו ומוציאים פתח לחתר ליפוי שרואהו שאכל. **ו חמשת רבייעים:** של קב החיבין בחלה דכתיב (במדבר טו) ראשית עיריסותיכם ועסת מדבר היהת

Copyright © 2008 eMishnah.com All Rights Reserved.

Excerpted from "The Mishnah: A New Integrated Translation and Commentary"

Distributed by Israel Book Shop (732) 901-3009

it is common for poor people to eat bread which include coarse bran] they are subject [to *hallah*]. However, if their coarse bran was removed [leaving less than the minimum quantity] and then were returned [since this would not be common practice] they are [not included in the total and are thus] exempt.

רביעים, חיבין. נטל מרטן מותקן וחד לתוכן, הרי אלו פטוריין: ז' שעור החהלה, אחד מעשרים וארכעה. העולה עפסה לעצמו, והעולה למשטה בנו, אחד מעשרים וארכעה. נחתום שהוא עוזה למוכר בשוק, וכן דאשה שהיא עוזה למוכר בשוק אחד מארכעים ושמונה. נטמאת עסתה שונגת או אנוסה, אחד מארכעים ושמונה. נטמאת

(7) The [minimum] measure of *hallah* is one twenty-fourth [part of a dough having the minimum required $5/4$ *kav*, less than this amount would not be considered a gift]. [Once this amount was established for the individual it makes no difference] if one makes dough for himself or, if he makes dough for his son's banquet [a much larger quantity], it is one twenty-fourth. However, if a baker makes dough to sell in the market [which is a much greater quantity than the individual] and so, too, if a woman makes dough to sell in the market [though her dough is not as large as the baker's] it is one forty-eighth [this represents an adequate gift from the larger quantity of dough and once established for the baker, it is the standard for all dough prepared for the market]. If her dough [which was not prepared for the market] was defiled by mistake or accidentally [since defiled *hallah* is burnt, the Sages were lenient and]; one forty-eighth [was deemed sufficient], however, if it was defiled on purpose, it is one twenty-fourth

רבענו עובדיה מברטנורא

עומר לגילות והעומר עשרית האיפה הוא האיפה שלוש סאין והסתאה ששוה קבין הרי י"ח קבין באיפה והקב' ד' לוגין הרי ע"ב לוגין עשרית ע' ז' לוגין ועשירית שני לוגין הוא ביצה וחומש ביצה שלולג הוא ששה ביצים כשבאו לירושלים והוסיפו שתות על המודוט נמציא ז' לוגין (המ' ח' ולוג והוא חמשה ביצים שכל ששה נעשים חמשה וביצה וחומש ביצה נעשית ביצה נמציא העומר שהיה במדבר שבעה לוגים וביצה וחומש ביצה נעשה בירושלים ששה לוגין כשבאו ליפוי והוסיפו שתות על המודוט של ירושלים נעשו ח' לוגין והיינו חמשת ריביעים קמח ונקרו האלו הלוgin לפי שהלויג הוא רביע הקב' הקב' ד' לוגין. חן ושארון: השאור שנותני לתוכן. וטובן: הוא הדק. מורה: הגס כלון מצטרפין עם הקמח להשלים השיעור שכן עניائق פטו בעסה מעורבת עם סובין ומורסן. ניטל מרטן מותקן וחור לתוכן הרי אלו פטוריין: שאין דרך עיטה להחזיר מרטן לתוכה לאחר שנטל ממנו. ז' אחד מעשרים וארכעה: לפי שבעל הבית עטה מעיטה ובՓוחה מחדך מעשרים וארכעה אין בו כדי מתנה והחורה אמרה תחנו שייאבו כדי נתינה. והעולה למשטה בנו: אף על פי שעולה עסה מרובה לא פלוג העסת בעל הבית. נחתום העולה למוכר בשוק: עטה מרובה ובאחד ממ"ח יש בה כדי מתנה. וכן האשה העולה למוכר: אעפ' שעסתה מעיטה לא פלוג בפת העשווי למוכר.

[which must be separated for *hallah*], so that the sinner does not profit [by defiling it]. (8) Rabbi Eliezer says: It [*hallah*] may be taken from the pure for the impure [and we are not concerned lest they touch each other]. How so? If one has a pure dough and a defiled dough, he takes an appropriate amount of *hallah* [for both doughs] from dough which had no *hallah* taken from it, and places less than the bulk of an egg [of dough which due to its size does not become defiled] in the middle [thus connecting the two doughs, and he then places the *hallah* on it and then removes it], in order that [he keeps the requirement that] he separates [*hallah*] from that which is nearby, but the Sages [are concerned lest they touch and] forbid.

רבנו עובדיה מברטנורא

נטמאות: חזail ולשריפה עומדת א' ממ"ג. ח נטילת מן הטהור על הטמא: ולא דמיישין טמא יגעו וזה בזה. נוטל כדי חלה: שער חלה שציר ליטול מן הטהור והטמא נוטל מאותה עשה הטהורה שלא הורמה חלה. ונונן פחות מכביצה באמצעות: בין הטמא והטהורה דפחות מכביצה אין טמא ומণיח חלה על אותו פחת מכביצה המחבר בין הטמא והטהורה שאין חלה מקבל טמאה בכר. כדי שיטול מן המקוף: שתודיה הטמאה מחוברת לטהורה ע"י אותו פחת מכביצה ובאיו הטמא וטהורה עיטה א'. וחכמים אוסרין: ליטל מן הטהור על הטמא דמיישין טמא יגע זו בזו אלא נוטל מן הטהור לעצמו וכן מן הטמא לעצמו ולהלכה בחכמים.

Mishnah Yoma, chapter 8

(1) On Yom Kippur it is prohibited to eat and drink, to wash or anoint [with oil], to wear shoes or to have marital relations [though eating or drinking is subject to karet, the Mishnah merely uses the word prohibited, for the benefit of washing, anointing, etc. These five prohibited pleasures (eating and drinking are counted as one) correspond to the five times the verse mentions afflictions]. However, a king [who must always be presentable] and a bride [for the first thirty days] may wash their faces and a mother after childbirth may wear shoes [to protect her feet from the cold floor]; these are the words of Rabbi Eliezer, but the Sages prohibit [the halachah follows the Sages].

(2) If one eats the bulk of a large date, like it and its pit, or if he drank a mouthful [enough to fill one cheek-full which is less than a *revi'it*], he is liable [*karet*, however, smaller amounts are also prohibited. Though ordinarily eating an olive's bulk of prohibited food results in liability, since the Torah states regarding Yom Kippur: "You must afflict yourselves" (Leviticus 16:29), one consuming less than the bulk of a large date including its pit does not alleviate the **affliction** of fasting]. All kinds of food can combine to make up the size of the bulk of a date and all liquids combine to make up a mouthful, but food and liquid [if one ate

רבנו עובדיה מברבנורא

א יום הכהנים אסור באכילה ובשתייה. **ע"ג** דבראכילה ובשתייה עונש ברית, ממש דבורי למתני שאר עיניין דלית בהו ברית, תנא אסוח. והני חמשה עיניין בוגר חמשה עיניין הכתובים בתורה. דשבת שבתון דאמור אל הכתנים, ושבת שבתון דאחרי מוות, ובעוור לחודש דבחומש הפוקדים, ואך בעשר לחודש דאמור אל הכתנים, והיתה זאת לכם לחוקת עולם דאחרי מוות, בכללו כתיב הענו ונעניתם. והני דמונני נמי חמשה עיניין נינהו, דשתייה ואכילה אחת הן: המלך. ציריך שתיראה נאה, דכתיב (ישעיה לא) מלך בפיו תחוינה עיניין: והבללה. צרכיה נוי כדי לחבבה על בעלייה. וכל שלשים יום קורים כליה: וחיה. يولדה: **תגנול**. מפני הענה: דברי ר' אליעזר. אכלהו קאי, אמלך וכלה וחיה. והלכה בר' אליעזר: **בכבותה**. תמרה גסה. והיא פחות מככיביה. **ואע"ג** דבר שיעורי אכילה בכזאת, היינו משום דכתיב בהו אכילה, אבל הכא דלא כתיב אלא אשר לא תעונה, גמירות, דבעזר מככובתה לא מיתבא דעתיה והו מעונה. ומיהו קיימא לנו דחזי שיעור אסור מן התורה, אלא שאין חייבין בתור ולא לוקין אלא על בשיעורו: **כמולא לוגמייו**. כל שאלתו יסלנקו לצד אחד יהיה אותו העד

משנה יומא פרק ז

א יום הכהנים אסור באכילה ובשתייה וברחיצה ובסיכה ובנעילת הסנדל ובתשמיש המטה. **ומולך והבללה ירץאו את פניהם.** והחיה תנגול אט הסנדל, דברי רבי אליעזר, והחכמים אוסרין: **ב** האוכל בכובתב גופה כמוותה וכגרעינתה, והשותה מלא לוגמיו, חיב. **וככל האכלין מגירפין לככובתב.** כל המשקן מצטרפין? **למלא לוגמיו.** האוכל ושותה אין

half a date and drank half a cheek-full]
do not combine.

(3) If one ate and drank in one state of unawareness he is liable only for one sin-offering [since eating and drinking are both prohibited as breaking his fast] but if he ate and performed a prohibited labor [on Yom Kippur] in one state of unawareness since these are two separate prohibitions] he is liable [two sin-offerings]. If one ate food not fit for consumption or drank liquid

unfit for drinking [i.e.,] he drank brine or fish brine, he is not liable.

(4) Regarding children one does not afflict [and prevent] them [from eating] on Yom Kippur, however, one trains them [to fast a few hours, in the case of a weaker child] a year, or [in the case of a stronger child] two [years], before [they become obligated, as a bar, or bat mitzvah] so that they should become accustomed to perform mitzvot.

(5) If a woman who was pregnant smelled [food and now craves it to the degree that if she is refused it can become dangerous for her and the fetus] she is given to eat until she has recovered. A sick person [who is quiet or refuses to eat] is fed upon the advice of experts and if [he feels that he requires food] there are no experts [i.e., the opinion of the experts are of no consequence and] they feed him relying on his own feelings until he says: Enough.

רבנו עובדיה מברטנורא

בולט ונראה, נקרא מל'א לוגמי, ושעורו והבאים בינוינו הוא פחוות מרוביעית: ג אינו חייב אלא חטא אחת. ד מהוד קרא נפקי אכילה ושתיה וזה שמא הוא; אבל ועשה מלאכה. מתרוי קראי נפקי, ותרוי שמות נינהו: ד אין מעניין אותם. אין חייבן למונע מהן מabal: מהחכין אותו. לשעות. היה רגיל לאכול בארכע שעotta מאכילין אותו בחמש או בשש כפי כה הבן: קודם לשנה. שנה אחת קודם לפפרק. אם התינוק חולה ותשוחה ואינו יכול לסבול: וקודם לשתיים. או שתי שנים קודם פרקו. אם התינוק בריא. ופרקן הו, התינוק בת שתים עשרה שנה ויום אחד שאין דרך להביא סימנים עד זמן זה ואו היא בת עונשין, ופרקן של תינוק הדי בן שלוש עשרה שנה ויום אחד קודם זה אינו בר עונשין: ה עובהה שהריחה. העובר מריח ריח התבשיל והוא מותאה לה, ואם אינה אוכבלת שנייהם מסוכנים: על פ' בקיין. רופאים מומחים באמונות: אין שם בקיאים מאכילין אותו על פ' עצמו. הבי מפרשא מותני' בגמרא, ומה דברים אמרים בסמכין על דברי בקיין, בזמנ שוחוללה אומר אינו צריך או שותק, אבל אמר צירק, אין שם בקיין כלל, כלומר אין בקייתן חשובה לכלום

מצטרפים: ג אכל ושתה בהעלם אחד, איןו חיב אלא חטא אחת. אבל ועשה מלאכה, חיב שתי חטאות. אבל אכלין שאין ראיין לאכילה, ושתה משקין שאין ראיין לשתייה, ראיין ציר או מרים, פטור: ד התינוקות, אין מעניין אותו אונן ביום תכפורים, אבל מהחכין אותו לבני שנה ולפנוי שננותיהם, בשליל שיחוי רגילין במצוות: ה עbara שהריחה, מאכילין אותה עד שתшиб נפשה. חוליה מאכילין מכך עלי פ' בקיין. ואם אין שם בקיין מאכילין אותו על פ' עצמו, עד שיאמר די:

(6) If one is seized with [illness due to] extreme hunger he may be fed even with prohibited foods until his appearance is restored [when it may be assumed that the danger to his life has passed]. If one was bitten by a rabid dog he may not be fed the lobe of its liver [as a fokelore remedy since this is a questionable cure]. However, Rabbi Matya the son of Harash [deems it an effective cure and] permits. Rabbi

Matya the son of Harash further said: If one has a pain in his throat [according to the version of the Bartenurah, he has a pain by his teeth, i.e., his gums are infected, since the infection may spread to his palate and throat] they may [produce and] pour the medicine into his mouth on shabbat [even if they desecrate *Shabbat* through its preparation. This is true even if during this *Shabbat* there is no danger to his life. For example, if it was determined that he requires eight days of treatment, and if he starts after *Shabbat* on Sunday, he will only desecrate one *Shabbat*. We insist that he begin medication immediately, and thus desecrate this *Shabbat* as well] since there is a possibility of [a future] danger to life, and whenever there is a possibility of danger to life it supersedes [the laws of] *Shabbat*.

(7) If a pile of rubble collapsed on someone, and there is a doubt as to whether or not he is underneath, or there is a doubt whether or not he is alive, or whether he is an Israelite, or an idolater, they must clear the pile for him. If he is found

רבענו עובדייה מברטנורא

אבל מאכילים אותו על פי עצמו ואעפ" ששהבקאים אינו ערך: **1 בולמוס.** חולין האוחז מוחמת רבנן ומסוכן למות. וכשמראיתו חזורת, בידיעו שנתרפא: **בלב שוטה.** רוח רעה שורה עליו. וסימנים שלן, פיו פתוחה, רירו נוטף, אוניו סרוחות, ונובנו מנוחת לו בין יין ריכוזי, ומהלך על צדי רשות הרבים, יש אומרים אף נוכח ואין קולו נשמע: **אין מאכילים אותו מוחץ בבד שלו.** ואעפ" שנהגו הרופאים ברופואה זו, אינה רופאה גמורה להתחיר לו איסור בהמה טמאה על כר: ור' **מתיא בן חרש** מתיר. כסבר רופאה גמורה היא. ואין הלב כר' מתיא בן חרש: החושש בשינויו. שמתוחילبشر התניכים להתאבל ומשם הולך לחץ ולגרון: **מטילין לו סם.** שורש עשב לרופואה: **לו היום,** שמא ימאות לשבת הבאה, ובגון דאמודו לשותות סם זה לתמןיא יומי, ויוםא קמא שבתא, מהו דתימא לעכביינו עד לאוורתא כי היכי דלא ניזול עליה תרי שבתא, קמשמע לו: **זה מפקחין עליו.** חופרין את הגל ומוחפשין אחריו. ואם בדקו עד חותמו, בין מלמעלה למטהה, בין מלמעלה למטה, ולא מצאו בו נשמה, בידיעו

alive [though he may live only for a short while] they clear the rest off him [and pull him out] and if he is found dead they leave him [till after the *Shabbat*].

(8) A [חטאת] sin-offering and a [אשם]

guilt-offering [with repentance] provide atonement for transgressions which were certainly committed [a sin-offering is brought for an unintentional transgression, which if one transgressed intentionally his punishment would be *karet*. A guilt-offering such as *asham gezeilot* is brought when one unintentionally denies under oath receipt of a deposit for safekeeping, or *asham meilot* is brought when one unintentionally misuses sanctified property]. Death and Yom Kipuu [i.e., either, or (*Tiferet Yisrael*)] provide atonement with repentance. Repentance on its own provides atonement for lighter transgressions; [such as] for transgressions against positive commandments and negative commandments. But in the case of more severe transgressions it [repentance] suspends [punishment] until Yom Kippur comes and provides atonement. [The Gemara concludes: for the intentional transgression of a positive commandment — עשה or a negative commandment connected to a positive commandment — לאו הניתק לעשה and the unintentional transgression of a sin, which carries the penalty of lashes, repentance achieves full atonement. For the intentional transgression of a sin

רבנו עובדיה מרברטנורא

שהוא מות ושוב אין מפקחין עליו דכתיב (בראשית ז) כל אשר נשמה רוח חי באפו: מצאוהו חי מפקחין עליו. לא נצרכא אלא שראו בו שאיי אפשר שישחה אלא חי שעיה ומיד הוא מת, קמשמעו לנו ורמפקחין עליו בשביבו אותו חי שעיה: מות אין מפקחין עליו. הא קא משמעו לנו דאפילו לדברי האומר מצילין את המת מפני הדליה, בהא מודה דעתך מאין מפקחין. דגבוי דליך התירו לטלטל המת ולהוציאו, دائ לא שרית להיא אתו לבבוי מותך שאדם בהול על מותו. אבל הכא אי לא שרית להיא לפkick את הגל Mai אית להיא לעבד דתוהי איסורה דאוריתא דנשרי הא מקמי הא: ח' חטאות ואשם ודאי מכפרים. עם התשובה, ולא ח' התנה להוכירה, דמסתמא כשהוא מביא חטאתו ואשמו בבר עשה תשובה, שאם לא היה מתרחרט לא היה מביא קרבן: אשם ודאי. בגין אשם גזילות ואשם מעילות: על עשה ועל לא תעשה הניתק לעשה, תשובה מכפרת. אבל לא תעשה שיש בה מלכות, תשובה תוליה ויום המכפרים מכפר. ונסקנא דמלתא בגמרא, שאם היזד בעשה ובלאו הניתק לעשה או שגג בלא תעשה שיש בה מלכות, ועשה תשובה, איןנו זו שם עד שמהלך לו. ואם היזד בלאו שיש בו מלכות תשובה תוליה ויום המכפרים מכפר. ואם שגג בחיזבי בריות ומיתות בית דין, והחטאות מכפרת עם התשובה. ואם היזד בהם, תשובה ויום המכפרים תולין, יוסרין ממורקין, והני מיili, בשלא

מפיקחין עליהם. ואם מות, יניחוהו: ח' חטא
אשם ודאי מכפרין. מיתה ויום המכפרים
מכפרין עם התשובה. התשובה מכפרת על
עבירות קלות על עשה ועל לא תעשה. ועל
החותמות היא תוליה עד שיבוא יום המכפרים

which carries the penalty of lashes, repentance achieves an abeyance of judgement, and Yom Kippur achieves full atonement. For those unintentional transgressions, which carry the penalty of *karet* or capital punishment if transgressed intentionally, a sin-offering and repentance achieve full atonement. For the intentional transgressions of sins carrying the penalty of *karet* or capital punishment, repentance and Yom Kippur achieve an abeyance of judgement. Full atonement is only achieved through suffering. For sins that cause desecration of the Name [—] **חילול השם** [full atonement is only achieved when the sinner dies. During the Temple era the he-goat which was sent to Azazel achieved full atonement for all sins, regardless of their severity, with the exception of sins committed against another person. That requires seeking his forgiveness.]

(9) One who [sins and] says [twice]: I will sin and repent, I will sin and repent [since he sinned twice he does not depart from this practice easily and convinces himself that he really did not sin thus] an opportunity to repent is not given to him. [If one says:] I will sin and Yom Kippur will atone for me, Yom Kippur does not atone for him. For those transgressions that are between a person and God, Yom Kippur atones, but for those transgressions that are between man and his fellow man, Yom Kippur does not provide atonement until he pacifies his fellow man. Rabbi Elazar ben Azariah expounded: “From all your sins before the Lord, you will be purified” (Leviticus 16:30), [meaning] for sins that are between man and God, Yom Kippur provides atonement, but for sins that are between man and fellow man Yom Kippur does not provide atonement until he pacifies his fellow man. Rabbi Akiva says: Fortunate are you O Israel! Before whom

רבנו עובדיה מברטנורא

חלל את השם, כלומר שלא חטא והחטא אחרים. אבל אם חלל את השם, אין כפרתו נגמרה עד שימوت. וכל זה בזמנן שאין שם שער המשתלה, אבל בזמנן שיש שער המשתלה, הוא מכפר על כל העבירות קלות וחמורות, חוץ מעבירות שבין אדם לחברו שאין מתכפר לו עד שייצא את חבירו: **ט** **אתחטא ואשוב ואשוב.** תרי זמני: אין מספיקין בידו וכו', שכן שubar עברה ושנה בה, שוב אינו פורש ממנה לפי שודומה עליו כהיתה:

do you purify yourselves? [And] who purifies you? Your Father in Heaven! As it is said: "I will sprinkle upon you pure water and you shall become purified" (Ezekiel 36:25), and it is further said: "The hope [מִקְוָה] of Israel is the Lord" (Jeremiah 17:13), just as a *mikvah* purifies the defiled so too, does the Holy one Blessed is He, purify Israel.

מַטְהָרִין, וְמי מַטָּהֵר אֶתְכֶם, אֲבִיכֶם שְׁבָשָׁמִים,
 שֶׁנְאָמָר, (יחזקאל י) וַיֹּרֶקְתִּי עֲלֵיכֶם מִים
 טְהָרִים וְטְהָרָתֶם. וְאָמָר, (ירמיה י) מִקְוָה
 יִשְׂרָאֵל יְיָ, מִהִיא מִקְוָה מַטָּהֵר אֶת הַטְּמֵאִים, אֲפָגָה
 הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַטָּהֵר אֶת יִשְׂרָאֵל:

(1) If a drop of water [which is not valid for use (see Mishnah portion of last week)] fell into the [*tzlohit*] flask [i.e., the vessel containing the mixture of the ashes of the red cow and the water, prepared for sprinkling], Rabbi Eliezer says: He sprinkles twice [perhaps the first sprinkle was made up of the invalid water, thus, by sprinkling twice, we are assured that at least one drop was from the valid water and there is no minimum amount required]; but the Sages say that the entire mixture is invalid [the Sages maintain *yesh beela* — every drop absorbs a proportion of the invalid water and there is a minimum amount required for sprinkling, namely, one complete drop of valid water]. If dew dropped into it [the flask], Rabbi Eliezer says: to place it out in the sun and the dew will evaporate [first, thus leaving the mixture free from any dew]. But the Sages say [the dew does not necessarily evaporate and] that [therefore] the entire mixture is invalid. If a liquid or fruit juice fell into it, all the contents must be poured out and it is also necessary to dry out the flask [before it can be used again for a valid mixture]. If ink, gum or copperas, or anything that leaves a mark, [fell into it,] the contents must be spilled out, but it is not necessary to dry the flask [had any of the substance remained, a mark would have been left in the flask].

(2) If insects or creeping things fell into it, and they [soaked there for a lengthy

רבנו עובדיה מברטנורא

א צלוחית. כל שנותנים בו המים המקודשים לאחר השאליך האפר לתוךן, קרי צלוחית, והכל שנותנים בו המים כדי לクリשן קודם שייתנו בהן האפר, קרי שוקת: מים כל שהן. שאינן שרירים להזאה: יהה שתים. שאם מזה אחת שמא אין כאן מן הקשרים. אבל כי מזה שתים, אי אפשר דיליכא בחדרא מניחו מן הקשרים והוא אינה צריכה שיעור: ווחכמים פוטלים. קסביר הוא צריכה שיעור ואין מצטרפן ההזאות. ווללה בחכמים. ורmb"ם פירש, יהה שתי הזרות ושיליכם חוץ לכל' וישאר השאר מי חטאtas בשרים. ולפיהה היא בעניין, דבפרק כל הזרות בגמרא (דף פ') משמעו במושג שפירשתה: נייחנה בחמה והטל עוללה. שרך הטל לעלות כנגד החמה. וכן הוא אומר (שנות טז) ויידי בבורק ועלל שכבת הטל. ואין הلقה בר' אליעזר: יערה. מරיק מה שבתו ר' הכל' ואינו בשאר להניח בו מי חטאas עד שניגב מן המשקים ומפיירות: יערה ואינו צריך לניגב.adam איתא דנסחר ממנו בכל' היה רישומו ניכר: ב' ונתקבעו. נשתרחו בתוך המים זמן מרובה עד שנתקבעו, או אפילו לא נתקבעו

time, so that they] burst open [and thus their moist innards mixed with the water] or if the color of the water changed, the contents become invalid. A *hipushit* [a type of black worm] causes invalidation, in any case [i.e., whether or not it burst], because it is like a tube [in that water passes through it, mixing with its moisture and then it exits]. Rabbi Shimon and Rabbi Eliezer ben Yaakov say; A *dirah* or a *kinah* of grain [these are tiny worms which are common in grain] causes no invalidation, because they contain no moisture [and thus, even if they burst they do not mix with the water; the *halachah* does not follow this view].

(3) If a beast or a wild animal drank from it, it becomes invalid [since it is certain that their spittle mixed with the water]. All birds [who drink from it] invalidate, with the exception of the dove since it only sucks up the water [and no moisture escapes back into the water]. All creeping things cause no invalidation, except for the weasel since it laps up the water [rather than sucking it up]. Rabban Gamliel says: The serpent also [invalidates the water, if it drank from it], since it vomits [into the water]. Rabbi Eliezer says: The mouse, as well [invalidates; the *halachah* follows Rabban Gamliel].

(4) If one intends to drink the water of the sin-offering, Rabbi Eliezer says: [Since the water must be guarded (see Parah 7:10) as water of the sin-offering, as the verse states; (Numbers 19:9) "It shall remain as a safekeeping for water of sprinkling," by intending to drink it, he is not guarding it properly (Tiferet Yisrael) and therefore] it becomes invalid. Rabbi Yehoshua says: [Intentions

רבנו עובדיה מברנתנורא

אלא שנשחנו מראה המים, פסולין: חפושית. תולעת שחורה: בין כך ובין כך. בין נתבקעה בין לא נתבקעה: מפני שהיא כשפופרת. של קנה חלולה והמים נכנסים מצד זה וויצאים מצד זה ומתעverb עמהם תלחות שבקרבה: דירה. תולעת שבחתין: כנזה. מין תולעת נמי הנגדל בתבואה: בשרים. אפילו נתבקעו ואין כן הלבכה: ג שחתת מהן בהמה או חיה פסולים. משום משקה שבפיהן החזרה, והמים והרוק שבפיהן מותערבים: מוציאת. אין המשקה שבפיה חזרה למים: מלתקת. לוקקת בלשונה ומתעverb הרוק שבלשונה עם המים: אף הנחש מפני שהוא מקיה. וכן הלבכה. ואין הלבכה כר' אליעזר: ד החושב על מי חטא לשותות ר' אליעזר פסול. דאספו לו לחו במחשובה: בשיטה. החבית

alone do not invalidate the water] only when [combined with some sort of action, such as when] one tips the flask [to drink from it, even if he didn't actually drink]. Rabbi Yose says: This applies only to water that had not yet been prepared [i.e., it had been drawn as water for the sin-offering, but the ash was not yet inserted], but in the case of water that had been prepared [with the ash already having been inserted, here, even], Rabbi Eliezer says: [Intention alone does not invalidate the water, since he certainly changes his mind instantaneously and] it becomes invalid [only] when one tips the flask; and Rabbi Yehoshua says: [Only] when one actually drinks [since his spittle mixes with the water] and if it was poured directly into one's throat [so that no spittle mixed with the water], it remains valid [the *halachah* follows Rabbi Yehoshua in both cases]. (5) If the water of the sin-offering became invalid, it may not be mixed into clay since it might become a snare for others [who handle it, thereby unknowingly defiling themselves, as in Mishnah 8]. Rabbi Yehudah says: [Once it becomes absorbed into the clay] it becomes neutralized. If a cow drank the water of the sin-offering, its flesh becomes defiled [if slaughtered, during a] twenty-four hour [period afterwards]. Rabbi Yehudah says: It becomes neutralized in its bowels [the *halachah* does not follow Rabbi Yehudah in either case]

(6) Water of the sin-offering or the ashes of the sin-offering may not be carried across a river on board a ship [since it once happened that a part of a corpse was

רבנו עובדיה מברטנורא

לשנות או ליקח מננה מים לשותה. אבל במחשבה גרידא לא פסיל: במים שאין מקודשין. שמלאן כדי ליתן בהן את האפר ועדין לא נתן: ר' אליעזר אומר בשיטה. והכא לא פסיל להו במחשבה. דכין זמים קדושים הן, אמלוכי מליך וחוזר בו ממחשבתנו, הילך לא פסיל ר' אליעזר עד שיטה: רבי יהושע אומר בשיטה. מפני משקה שביפוי שחזור ומתערב עם המים ופסיל להה: ואם גרגר. לשון גרגרת, כלומר שלא שתה כדרך השותים אלא שפוך המים בגורונו: בשר. דיליכא משקה פוי בחביבה. והלכה כרביה יהושע בתורייה: ה שלא יעשם תקללה לאחרים. שייגעו בטיט ויתמאו במי חטאתו שבו: רבי יהודה אומר בטלו בטיט. והוא לא מטמא מאחר שגבילן: מעט לעת. אם שחפה בתוך מעט לעת של שתיה. אבל שהטה תפוי מהכוי, נתעלכו במעיה: רבי יהודה אומר בטלו במעיה. ואפילו שחפה בתוך מעט לעת בשורה טהור. ואני הלכה כרביה יהושע בתורייה: ו מי חטאטה. במקודשין אייר. אבל מים שאין מקודשין שרי בדקתי סיפא: אפר חטאטה. אפילו אפר

found on the bottom of a boat carrying water of the sin-offering (see Hagigah 23a)], nor may one float them upon the water [being similar to carrying them on a boat], nor may one stand on the bank on one side and throw them across [the river] to the other side. One may, however, cross over [on foot even] with the water up to his neck [carrying the water or ash in his hand, even though it may appear as though he were swimming with it]. However, one that is pure for handling the sin-offering may cross [a river even in a boat] carrying in his hands an empty vessel that is pure for handling the sin-offering or water [drawn for the purpose of the ash of the sin-offering] that has not yet been prepared [i.e., the ash was not yet inserted]. (7) If valid ashes [for sprinkling] were mixed [up] with [ordinary invalid] oven ashes, one is guided by the greater quantity regarding defiling [one who touches or carries it], but [the sin-offering water] may not be prepared with it [even if the majority was made up of valid ash]. Rabbi Eliezer says: The mixture may be prepared with the entire mix [of ashes, since there must be some amount of valid ash and Rabbi Eliezer maintains there is no minimal amount required (see Mishnah 1 above)].

(8) Sin-offering [purifying] water, [even such] that became invalid [through a change in color, for example], conveys [Rabbinically] uncleanness to one who is

רבנו עובדייה מברטנורא

עצמם בלבד מים: לא יעבירם נהר ובספינה. בגזרו משומם מעשה באדם אחד שהיה מעביר מי חטאota בספינה בירידן ונמצא כזית מות תחוב בركעיתה של ספינה: ולא ישיטם על פני המים. דדמי לسفינה. וכן לא יעמדו בצד זה של נהר וירוקם לצד שני. גם זה דמי קעת לسفינה: אבל עובר הו. ברגליה: בעמם. עם מי חטאota שבידיו: עובר הו הטהור לחטאota. בין בספינה בין שט על פני המים ואינו חרוש. וכן נשוא בידו או משיט על פני המים כל שהוא טהור לחתה בו מי חטאota ריקם, או שיש בו מים שעדרין לא נתקדשו באפר פרה, שלא גרו אלא על המים המקודשים ועל האפר בלבד. לא על האדים והכלים הטהורים [וזמים שאינן מקודשין]: א' אפר בשער. אפר פרה הבשר להזאה: שנטערב באפר מללה. באפר ביריה: הולכים אחר הרוב לטמא. אם רוב באפר פרה, מטהמא. אם רוב אפר מללה, ואינו מטהמא: ואין מקדשין בו. ואפילו רוב אפר חטאota אין מקדשין בו, והואיל ונתערב בו אפר ביריה ואפילו כל שהוא: רבי אליעזר אומר מקדשין בכלן. דסבר ר' אליעזר לא בעין שיוערא בהזאה ואיז אפשר דליתא פורתא מאפר חטאota. ואין הילכה ברבי אליעזר: ח מי חטאota שנפסל. בגין שנשתנו מראיהם שלא מחמת עצמן וכיוצא בזה מן הדברים

pure regarding *terumah* [via contact] with his hands or with his body [i.e., it does not defile common produce, since Biblically, only valid sin-offering water defiles the one who handles it]; and for one who is pure regarding the sin-offering, it conveys uncleanness neither [by contact] with his hands nor [by contact] with his body [i.e., even though he becomes defiled regarding other things, he is still permitted to handle the ashes or water of the sin-offering as is the case with valid sin-offering water, that although he becomes defiled, he may continue to handle the water]. If it [the sin-offering water itself] became unclean, it conveys uncleanness to a man who is pure regarding *terumah* [via contact either] with his hands or with his body. And to the man who is pure regarding the sin-offering, it conveys uncleanness [by contact] with his hands but not [by contact] with his body [as all liquids generally defile via touching of the hands but not the body (see 8:2)].

(9) If valid ashes were placed into water that was unfit for the preparation, [the latter is the same as invalid water and] conveys uncleanness to one who is pure for *terumah* [via contact] with his hands or body, but to one who is pure regarding the sin-offering it conveys uncleanness neither [by contact] with his hands nor with his body [i.e., even though he becomes defiled regarding other things, he is still permitted to handle the ashes or water of the sin-offering, as is the case with valid sin-offering water, as well].

רבנו עובדיה מרברטנורא

שפוסלים מי חטא: מטמאים את האדם הטהור לתרומה. בין שנגע בהן בגוףו, דכמי חטא כשרים חשובי. וטומאה זו דרבנן היא, דמדאוריתא כיין שנפסלו פרחה מהן טומאתן החמורה. ומושום הכי תני מטמאין את האדם הטהור לתרומה. דמשמע ודוקא לתרומה אבל לא לחולין; ואת הטהור לחטא לא בידיו. כלומר אין מטמאין הטהור לחטא בגין נגע בהן בידיו בגין גוףם, דכמי חטא כשרים חשובי, ונהי דהנושא מי חטא שיש בהן כדי להיות או נגע בגין טמאין טמאין טהור: כיון שאיןם ראויים ל乾坤. הרוי דין כיון מי חטא בגין גוףם. אבל את הטהור לחטא מטמאים אותו אם נגע בידיו, דכיוון דנטמאו לא גרייע משאר כשרים. אבל את הטהור לחטא מטמאים את הידים, וקימיאן לדבטורת מי שננטמאו ידי נטמא אוכליים ומשקים טמאים מטמאים את הידים, וקימיאן לדבטורת מי חטא מטמאו ידי נטמא גוף: ט אפר בשר שנתנו על גבי המים שאיןם ראויים ל乾坤. הרוי דין כיון מי חטא בגין גוףם: מטמאין את הטהור לתרומה בידיו ובגוףו. כדי כל שאר מיטחאת הכתירים. ואין מטמאים הטהור לחטא, שכן מי חטא מטמאין הנושאן והונגע בהן אלא לשאר טומאות, לא

לטהרת מי חטא:

Mishnah Shabbat, chapter 22

(1) If a barrel [of wine or other produce] broke [on the Sabbath before he had any of his meals], one may save from it food [sufficient] for three meals [only]. The Rabbis feared that, in a panic to save what he could, he would carry into a public domain.

Therefore, the Rabbis limited what he can save to three meals, if collected in several utensils, or with one utensil, as much as fits into it] and he [the owner] can say to others; Come and save for yourselves [three meals' worth], provided that he does not sponge it up [and then let it drip into a container. Even though he may have a sponge with a leather handle which will not squeeze the sponge, this is still considered a weekday activity and therefore prohibited]. Fruit may not be squeezed in order to extract their juice [this is prohibited under the labor category of threshing]; and even if they flowed of their own accord, they are [still] prohibited [the Rabbis prohibited this in the case of mulberries and pomegranates as a precaution, lest he come to squeeze out the juice]. Rabbi Yehudah says; If [they, i.e., all fruit including mulberries and pomegranates were intended] to be eaten [as fruit], then that which flows from them is permitted [since he wants to eat them, he will not come to squeeze out the juice, (with the exception of olives and grapes for even if he wants to eat them, one may yet come to squeeze them, since their primary purpose is for squeezing)]; but if [the mulberries and pomegranates were] for liquids [he intended to drink them], then that which flows from them is prohibited. [The Gemara explains that, in the case of fruit usually used for eating, the Rabbis also agree that juice which flowed on

רבענו עובדיה מברטנורא

א מצילין מזון שלש סעודות. ואפילו בכלים הרבה, דאיilo בכלי אחד אמרין בפרק כל כתבי דርכבה דבעי מציל: לכם. כל אחד מזון שלש סעודות: ובלבבד שלא יספוג. שלא ישם ספוג לשאוב היין ולהזרר ולהתהייף, ואף על פי שיש לسفוג בית אחיה דליך חשש סחיטה, שלא יעשה בדרך שהוא עושה בחול. ואפילו ליקח בידו שמן ודרבש שדן עבים ונדקבים ולקנק ידו בשפת הכלי אסורה, שלא יעשה כמעשה חול: אין סוחtiny את הפירות. דהוי ליה מפרק, תולדוה ודש: אסוריין. גוירה שמא ישחוט לבתוללה: רבוי יהודיה אומר אם לאוכלין היו אותן פירות המכונס: היוצא מהן מותר. דלא ניחא ליה בימה שזבו וליכא למיגדור בהו שמאי ייחסו: ואם למשקין. היו מכונסן, דניחא ליה במאי דנפיק מניהו: היוצא מהן אסור. גוירה שמאי ייחסו. ובזיתים וענבים מודעה רבוי יהודיה להחכמים דאך על גב דכנסן לאוכלים היוצא מהן אסור, כיוןADRUCKEN לסתיטה קיימי, כי אותו לידי משקה יהיב

ב א חבית שנשברה, מצילין הימנה מזון שלש סעודות, ואומר לאחרים, בוא והצילה להם, ובכלבד שלא יספוג. אין סוחtiny את הפירות להוציא מזון משקין, ואם יצאו מעצמן, אסורין. רבוי יהודיה אומר, אם לאוכלין, היוצא מהן מתר, ואם למשקין, היוצא מהן אסור.

its own, is permitted. The dispute between the Rabbis and Rabbi Yehudah is only regarding mulberries and pomegranates, since sometimes they are used for their juice]. Honeycombs which are crushed [to release their honey] before the Sabbath and it [the honey] then oozed on its own [on the Sabbath, the honey] is forbidden [lest one come to crush the honeycomb on the Sabbath]; but Rabbi Eliezar (see Tosfot Rabbi Akiva Eiger) permits it [the halachah follows Rabbi Eliezar and we do not fear lest someone crush it on the Sabbath].

(2) Whatever [food] was cooked in hot water before the Sabbath may be soaked [again] in hot water on the Sabbath [even in a *kli rishon* — a vessel once removed from the fire and still capable of cooking even if not directly on the fire. The reason being that we say *ain bishul ahar bishul* — there is no cooking after cooking]; but, whatever was not cooked in hot water before the Sabbath may [only] be rinsed with hot water on the Sabbath, with the exception of year-old salted [pickled] fish, small, salted fish and the *kulias* of Spain [a type of fish with a very thin skin], because their rinsing [in hot water cooks them and] completes their preparation.

(3) One may break open a cask in order to eat dried figs from it [since this is destructive], provided that he does not intend making it into a utensil [i.e., making a proper opening in the cask which is not a destructive act]; [A cask was usually covered with a clay stopper and sealed all around with wax or tar.] One may not make a hole in the stopper [rather, he must remove the entire stopper];

רבני עובדייה מברטנורא

דעתיה בהכ. ובשאר מני פירות מודים חכמים לרבי יהודה, כיון דלאו ורך לסתויה. לא נחلكו אלא בთותים ורמוונים, דר' יהודה מדונה להו לשאר פירות וחכמים מודמו להו ליזיתים וענבים. והלכה ברבי יהודה: חלות דבש. בשחן מרוסקין זב הדבש מעצמו מתוך השעשה ואין דרך לסתחו, הילך ר'א מתר. וחכמים אוסרים, גورو אותו שאין מרוסקין. והלכה בר'א: ב כל שבא בחמין. שנתבשל: מדריחין. והרחתנו אינה בשולו, אבל לא שורין: חזען מן המליך היישן. דג מליח שעברה עליו שנה משנמלחה: וקוליס האשפנין. דג שקליפתו דקה, והרחתנו בחמין הוא גמר בשולו: ג שובר אדם את החבית. מנבי שהוא מקלקל: ובבלבד שלא יתבזין לעשות כל. לעשות לה מהה אין נוקבין מגופה. הדבוקה בפי חבית, אלא נוטל את כולה, דכי נקייב לה מותקן פתחא הווא:

חולות דבש שרטקן מערב שבת ויוצא מעצמן, אסורם. ורבנן אליעזר מתר: ב כל שבא בחמין מערב שבת, שורין אותו בחמין מערב שבת, מדריחין אותו בחמין בשבת, חזען מן המליך השון (וְקָגִים מַלְחִים קְטָנִים) וקוילים האשפנין, שהרחתן זו היא גמר מלאכתן: ג שובר אדם את החבית לאכל הימפה גרוגורות, ובבלבד שלא יתבזין לעשות כל. אין נוקבין מגופה של תביה, דברי רבינו

these are the words of Rabbi Yehudah; but the Sages permit it [since one does not want dirt to fall in, it is unusual to make a mouth in a stopper on its top and therefore, this is not considered making a vessel]. However, one must not pierce it [the stopper] on its side, while if it is perforated, one may not place wax upon it, because he smooths it [over the hole to seal it and this is prohibited as a subcategory of *memaheik* — smoothing skins by removing fur]; Rabbi Yehudah says; [Such] an incident came before Rabbi Yohanan ben Zakkai in Arav and he said; I fear on his account [that he may be liable] to a sin-offering [for smoothing wax over the opening].

(4) A cooked dish may be placed in a pit for it to be guarded [against spoiling in the heat, and we do not fear lest he smooths out the bottom of the pit so the pot can stand straight], and good [drinkable] water into [a pool of] stale water for it to be cooled, and cold water [may be placed] in the sun for it to be heated [and we do not fear that one may come to place a bottle of water in hot ashes]. If one's garments fell into water [while] on the road, he may walk in them without fear [lest people suspect him of washing his clothes]. When he reaches the outermost courtyard [of the city where he need not fear that his clothes will be stolen] he may spread them out in the sun [to dry], but not in view of the people [lest they

רבנו עובדייה מברטנורא

רבי יוסי מותיר. דאין דרך פתח חבית בכר. והלבנה ברבי יוסי ולא יקבנה מצדיה. כלומר, הא דשרי רבוי יוסי להיות נוקב את המגופה, לא שרי אלא למלעלת בראש המגופה, דלאו אורחא למעבד פתחה התם אלא נטל כל המגופה; אבל מצדיה, זמנין דעתיך ליה לנוקב עצם המגופה משום פתחה, ואינו רוץעה למלעלת שלא יפללו צורות או עפר ביני: ממרחה. ויש כאן משום ממוחך: בעבר. שם מקום: חזשנני לו מהחתאת. אם מיריח השעווה לדרכה בדורני הכלבי סביב הנקב: ד לתוך הבור. שאין בו מים: **שייה שמור**. שלא יסريح מחמת החום. והוא קפשמי לען דלא חיישין דלמא אתי לאשוויי גומות שבקרקעית הבור כדי שייה שוה להוחשב שם הקדרה; ואת המים היפיפים. הרואים לשתייה: ברעים. בתוך מקה מים רעים שעאן ראיין לשתיה. ומילתא דפשיטה היא ומשום סיפא נקט לה, דתנן ואת העונין בחמץ בשבייל שיחמו, מהו דתימנא גנוור דלמא אתי לאטמוני ברמץ, קמשמעו לען: מי שנשרו בלי. שנפלו במים בשבת: מהלך עמלהן ואינו חושש. שמא יחושו אותו שכבון: הגיע לחרצ החיזונה. הסמכה למבוא העיר שהוא מקום המשתמה: שוטחן בחמה.

יהודה. ותקנים מותירים. ולא יקבנה מצדיה. ואם היהה נקובה, לא יתעצללה שעונה, מפני שהוא מונעת. אמר רבי יהודה, מעשה בא לפני רבנן בון זכאי בערב, ואמר, חזשנני לו מהחתאת: ד נותנני תבשיל לתוך הבור בשבייל שייה שמור, ואת המים היפיפים בערים בשבייל שיחמו. מי שנשרו בלי בדרך במים, מהלך בהן ואינו חושש. הגיע לחרץ החיזונה, שוטחן בנהפה, אבל לא כגד העם:

suspect him of washing his clothes. However, the *halachah* does not follow this Mishnah since anything the Rabbis prohibited for the sake of appearances, is also prohibited to perform, even in private].

(5) If one bathes in the water of a pit or in the [hot] water of Tiberias and dries himself even with ten towels, he may not carry them [home] in his hand [even where he is permitted to carry, since he may come to wring them out. The Mishnah uses the example of the waters of Tiberias since bathing in the waters of a bathhouse was prohibited by the Rabbis because the attendants would heat them on the Sabbath]. However, ten men may dry their faces, hands, and feet on one towel and carry it in their hands [each will remind the other that it is forbidden to wring out the towel].

(6) One may oil and [lightly] massage [the body]. But one may not knead [strongly] or scrape [the skin with a scraper, since these are weekday activities]. One must not go down to Pulima [according to the version of the Bartenura, an area in a valley filled with water, underneath which there is quicksand, and if one were to sink in it, he would not be able to extricate himself without the assistance of many people], nor may one induce vomiting [by ingesting an emetic, being

רבענו עובדייה מברטנורא

ליבשׂן: אבל לא בנגד העם. שיחדווו שכבשׂן. ומשנה זו דוחיה היא, שהלכה בידינו כל דבר שאסרו חכמים מפני מראית העין אפילו בחדרי אסור, הילך אסור לשטחן אפילו שלא בנגד העם: ה' ונסתפג. וקנעה: אפילו בעשר אלונוטיות. סדרנים שנמקחין בהן, ונסתפג בהן זה אחר זה, אע"ג שלא נפשיש מיא בכל חזרה והר כי לא יבאים בידו לתרוך ביתו אפילו על ידי עירוב, שאין כאן איסור והוצאה אלא גזירה שמא ישכח ויסחוטם בבויה: אבל עשרה בני אדם. הוואיל ומרובין הם מדברי האחד. ואפלו חרدا אלונוטית לעשרה בני אדם, אפילו המכ מביאן אותה בידם ולא גורין שמא יסחטוו, הוואיל ומרובין חז': פניהם ידיהם ורגליים. אוורה דמלטה קט, והוא הדין לכל גופן. ואין הלכה ממשנה זו, אלא אפילו אחד מביא בידו אלונוטית שנסתפג בה ולא חיישין שמא יסחוות: ו' סכין. שמן בשבת: וממשמשין. ביד על כל הגוף להנאה: אבל לא מותעמלין. לשפשף בכח: ולא מתגרדין. בוגרת, ודומה לו (אייך ב') ויקח לו חרש להתגרד בו, ממשום דהוי בעובדא דחול: אין יורדין לפולימא. בקעה מלאה מים ותחתייה טיט כמו דבק, ויש בה מקומות שיתבע הרוחץ שם באוטו טיט וידבק בו ואינו יכול לעלות עד שתיקבעו בני אדם ויעלוהו בקושי גדול ובורוחק. פירוש אחר: בקעה שטית שליה מחליק ורוחץ שם נופל ובגדיו נושאים במים ואתי לידי סחיטה: אפקטוייזין, להקיא. ופירושו, אפיק טוי זיין. כלומר, להוציא המזון ממוקם בשולו

ה הרוחץ במי מערה ובמי טבריא ונסתפג, אפילו בעשר אלונוטיות, לא יבאים בידין, אבל עשרה בני אדם מסתפגין באלאטיטית אחת פניהם ידיהם ורגלייהם, וממאיין אותן בידין: ו' סכין וממשמשין (ביבני מעים), אבל לא מותעמלין ולא מתגרדין. אין יורדין לקוודמא, ואין עושן אפקטויין, ואין

similar to taking medicine], nor may one straighten an infant's limbs, i.e., the vertebrae in the spine may not be reset, if they become dislocated] nor may one reset a broken bone [the *halachah* is that one may reset a bone on the Sabbath]. If one dislocated his hand or foot, he may not massage it violently in cold water but may bathe it in the usual way, and if it heals, it heals.

רבנו עובדיה מברטנורא

שהיא האצטומכה. אפיק, מוצiya. טרי, מותבשל, צלי' אש מתרגמین טוי נור. זיין, מזון. ודוקא לשחות משקה שביאו להקייא הוא אסור בשבת, אבל להכניס אכבעו תורה פיו כדי להקייא מותה. והיכא דאית לה צערא ואם יקיא יתרפא, מותר אפילו על ידי משקה: **ואין מעצבין את הקטן.** לתקנו ולישב עצמותיו וחוליות שדרתו, משום דמהוזי בבונה. ולא אמרן אלא לאחר זמן, אבל ביום ליריה שרי: **מעצבין.** לשון יידי עצבוני ויעשוני (איוב ז): **ואין מהזירין את השבר.** עצם שנשרב. ואיך הילכה כמשנה זו, אלא הלכה מהזירין את השבר בשבת: **שנפරקה ידו.** שיצא העצם מן הפרק שלו: **לא יתרפא.** לשון ביצים טרופות בקערה. שימושה (ובצונן) על מקום השבר, דמהוזי דרפטואה קעיביה:

(1) If sacrifices of a higher degree of sanctity are slaughtered on the top of the altar; Rabbi Yose says: [They are] as though they were slaughtered [on the ground] in the north [and hence valid]; Rabbi Yose son of Rabbi Yehudah said: From the middle of the altar northward it is regarded as [being slaughtered in] the north [and is valid]; from the middle of the altar southward, as [being slaughtered in] the south. The fistfuls of meal-offerings were taken in any part of the Temple courtyard, and they [the meal-offerings] were eaten within the hangings [of the courtyard], by male priests, prepared in any manner, on that same day and [following] night, until midnight.

(2) The sin-offering of a bird was sacrificed [literally, made]. The Mishnah does not say “slaughtered,” as it was not slaughtered, but had its neck pierced] by the southwest corner. It was fit [if pierced] in any place, but this was its [designated] place [for the application of its blood]. That corner served for three things below, and three things above [below and above in relation to the (*hut hasikra*) red line

רבני עובדי מריטנורא

א קדרשי קדשים באילו נשחטו בצדפון. דכתיב (שם כ) ובחת עליו עולותיך ואת שלמיך, כolio בשר לעולה וכolio בשר לשלמיים, ואע"ג דעלולה טעונה צפון ואין שלמיים טעונה צפון: מהצבי המזבח ולצדפון בצדפון. דמשמעו להחציו לעולותיך וחציו לשלמייך. דאי סלקא דעתך כolio לעולה בשר, השטא כolio לעולה אמרת דכשר, כolio לשלמיים ששוחיתן בכל מקום מבביא. ואידך, אצטירר, סלקא דעתך אמרנו עליה דדוחיק לה מקום, שלא הוכשרו לה שאר הרוחות, ופעמים שהועלות מורות וצר להם הראש המזבח, לפיקר הבשר להם ראש המזבח, אבל שלמיים דלא דוחיק לדרו המקומות לא הכליר להם המזבח, קמשמעו לנו. והלכה בר' יוסי: **היו נקמצות בכל מקום.** ואינם טענות צפון. דלא קבוע כתוב מקום לקמיציה: **לפניהם מן הנקלעים לזכרי בחונה.** דכתיב (במדבר י"ז) לכל קרבנים ולכל מנחות, וסמייך להיא בקדושת הקדשים תאכלנו כל זכר יאכל אותו: **ליום וליליה עד חצות.** דילפין ממנהת לחמי תודה: **ב חטא העוף היה נשעית בקרן מערבית דרומית.** משום דמנחת חוטא קרויה חטא, דכתיב במנחת חוטא (ויקרא ח) לא יאשים עליה שמן ולא יתן עליה לבונה כי חטא היא, ומשמע נמי שהחטא קרויה מנהה, חטא ונופכה להיות מנהה בDALI דלות, ומנהה מצינו שטעונה הגשה בקרן מערבית דרומית דכתיב (שם ז) הקרב אותה בני אהרן לפני ה' אל פניהם המזבח, אויהרו רוח שהוא לפני ה' ואל פניהם המזבח, הרי אומר זו רוח מערבית דרומית, דלפני ה' הוא מערב, ופניהם המזבח

א קדרשי קדשים שעשׂתן בראש המזבח, רבבי יוסי אמר, לאלו נשחטו בצדפון. רבבי יוסי בר יהודה אומר, מהצבי המזבח ולצדפון, הצדפון. המנחות היו נקמצות בכל מקום בעורה, ונאנצין לפנים מן הקקלעים זכרוי כהנה בכל מאכל ליום וליליה עד חצות: **ב חטא העוף היה נשעית על קרן דרוםית ממערבית.** בכל מקום היהת כשרה, אלא זה היה מקומה. **ו שלשה דברים היהת אותה הקרן משלשת מלמטה,** ושלשה

אות ק

which surrounded the altar]. Below: for the [blood application of the] sin-offering of the bird, for the presenting [of meal-offerings; before their fistfuls were taken they were brought near, this corner], and for the residue of the blood [after its sprinkling on the altar, of the outer sin-offerings, were poured out at this corner, below the red line]. Above: for the pouring out of water [during the Festival of Sukkot] and wine [accompanying the twice daily *tamid* sacrifices], and for the burnt-offering of a bird when the east was too heavily occupied [its proper place was the southeast corner, but if many animal burnt-offerings were being sacrificed there, it was offered at the southwest corner, above the red line].

(3) All who ascended the altar ascended on the right [side of the ramp toward the southeast corner], then they went round [the altar, for whatever they had to do, e.g., sprinkling the blood or arranging the woodpile] and descended on the left, the southwest corner, except for these three [the pouring of the water, wine etc., which were done at the southwest corner], who ascended and descended by retracing their steps [by the left i.e., the southwest corner. This is because exposure to smoke was detrimental to the water, the wine and the birds].

רבנו עובדיה מברטנורא

הוא הדרום שם היה הכבש, ומה מנחה טעונה הגשה בקרו מעירבית דרוםית, אף חטא את העוף ושרי הדם. מלמעלה. נסוך המים והיין עולות העוף בשהייא רביה במזרחה: ג' כל העולים לUMBOT, עולין דרך ימיין, ומקיפין ויורדין דרך שמאל, חוץ מן הדעה לשלה של דברם אלג, שהיו עולים וחזרים לעקב:

הוא הדרום שם היה הכבש, ומה מנחה טעונה הגשה בקרו מעירבית דרוםית, אף חטא את העוף ושרי הדם. נסוך המים והיין עולות העוף בשהייא רביה במזרחה: בכל מקום היהת בשרה. למליקתה: אלא זה היה מוקומו. להזאתה. והכי מפרש לה בגמרא: מלומטה. למטה מהות הסיקרא: הגשות. של מנוחות קודם קמיצתך, כדכתיב (שם ב) והגשה אל המזבח: ושירוי הדם. של חטאות החיצונות היה שופר אל יסוד דרוםיה. כדרילין בפרק איזחו מוקומן: ניסוך המים. בתג הסוכות: והיין. בכל יום. שם היו השיתין ולא היה אפשר לנסך כי אם שם: ועולות העוף בשהייא רביה במזרחה. דעתך מוקומה בקרן דרוםית מוחחת, מפני שקרובה לבית הדשן לזרוק שם מורה ואנוצה, כדכתיב (ויקרא א) והשליך אותה וגוי אל מקום הדשן. וכשהיא רביה שם, שיש כהנים הרבה באזת הקרן בעולות ואין לה מקום לעמוד בסובב, דעולות העוף נשנית למעללה. בא לו לקרן דרוםית מערבית שאף היא סמוכה לבית הדשן יותר מאשר שתי קרנות, שבית הדשן סמוך לבבש היה במזרחו של כבש ולדרומו של מזבח: ג' ומקיפין ויורדין דרך שמאל. מקיפים את המזבח בשביל צרכי עבודה, כגון למתן דמי חטאות ולסידור מערכת או להפוך אברים בענורא, ווירדים במערבו של כבש שהוא שמאל העולין למזבח בעלייתן: חוץ מן הדעה לא: דברם אלו. הנעים בקרן מערבית דרוםית, שכן נסוך המים והיין ועולות העוף שכשוחיא עליה למזהב פונה לשוב לשמאל באזת הקרן ותשמר חזור על עקב דרך עלייתו. בניסוך המים והיין, שמא יתעשנו בעשן המזבח בעוד שהוא פונה דרך ימין ומkipf לשמאל ויפיגו טעםן וריחן,ongan בעין תמים יהיו לכם ונסכים שייהיו הנסים

(4) How was the sin-offering of a bird sacrifice [performed]? He pierced its head [with his thumb fingernail] at the back of its neck at the level of its throat, but did not sever [the head from the body], and he [held the slaughtered bird and] sprinkled its blood on the wall of the altar; the residue of the blood was pressed out on[to] the base [of the altar]. Only the blood belonged

ד חטאת העוף ביצד היה נעשית. היה מולק את ראשה ממול ערפה ואינו מבידיל, ומזה מקהה על קיר המזבח. שיעי הרם, היה מתחזקה על היסוד. אין למזבח אלא דמה, וכליה לבוגנים: ה עולת העוף ביצד היה נעשית, עללה בכבש ובנה לטובב, בא לו لكنן דרוםית מורה וקידל, היה מולק את ראשה ממול ערפה ומבדיל, וממזה את דמה על קיר המזבח. נטל את הראש, והקיף בית מליקתו

to the altar, while the whole of it belonged to the priests [to be eaten].

(5) How was the burnt-offering of a bird sacrificed? He [the priest] ascended the ramp [only the sin-offering of a bird sacrifice was performed at the base] and turned on the platform, making his way to the southeast corner. He pierced its head at the back of the neck, and severed it [by piercing both the windpipe and the gullet (see Hullin 21b)], pressing out its blood onto the wall of the altar. He would then take the head, turning the part where it was pierced to the altar [he would press it against the wall, to drain out all the blood], pour on salt, and throw

רבנו עובדיה מרברטנורא

תמיימים. ועולה העוף נמי שמא תתעשן ומתומו: ד היה מולק את ראשה. אוחו שתי גפיה בשתי אצבועותיו ורת וקמיצה של ידו השמאלית, והעוף על גבי ידו ופניו של עוף לציד גב ידו שייה העורף למלעה, ומוחת צווארו הגרכן על רוחב של שתי אצבועותיו אבעב ואמה, ומולק בצפרני. וזה אחת מעבודות קשות שבמקדש: ואינו מבידיל. הרاش מן הגנף. אלא חורך שדרה ומפרקת ורוב בשערו עד שmagiy לושט או לקנה ונוטל סימן אחד בלבד ומולק.CDCתיב ולא יבדיל: וזו מודה. אוחו בעוף ומויה. שלא היה מזה לא בכלי ולא באצעב אלא בגופו של עוף היה מתמצה. שAKER ביט מליקתו למזבח ודורחקו בקייר והדם מתמצה ויורדليسוד. דחטאת העוף בתיב (שם ח) והוא מדים החטאת על קיר המזבח והנשאר בדם ימיצה אל יסוד המזבח, איזחו קיר שהשעירים של מותמצין ליסוד, הוא אומר זה קיר התחתון, דהיינו מזו החוץ ולמטה. דאי קיר העליין, דהיינו מן החוטם ולמעלה, פעים שהיה מתמצה לסובב, כגון שעוצה למעלה מן הסובב, שוחחות למיטה מן הסובב אמה: ה עללה בכבש. לפי שעולה העוף נעשית למעלה, דלא כתיב בעולת העוף יסוד, אלא בחטאת העוף בלבד ובבמה איפכא, דחטאת בהמה נעשית למעלה CDCתיב בה קרנות המזבח, וועלות בהמה למיטה CDCתיב (שם ז) אל יסוד מזבח העולה, תלה היסוד בעולה: בא לו לקרן ודרומית מזרחה. לפי שהיה קרובה לבית הרשן שם משליק המורה והנווצה: ממול ערפה. מול דרוואה את ערפה והוא אחריו הצואר ואעפ' שלא נאמר בעולה מול ערפה, לומר בו בעל עורך מהטהרא: ומבדיל. חורך שני סימנים. דמודכתיב בחטאת העוף ולא יבדיל, למדנו שבעולת העוף מבידיל: והקיף בית מליקתו

it onto the [altar] fire [of the burnt offerings, which were being burnt on the altar]. Then he would come to the body, remove the crop, the feathers [i.e., with a knife he cuts an opening around the crop, like a window and removes the crop together with the feathers on that part of the skin], along with the entrails that came out with it [with the crop, as he removed this], and throw them on to the ash depository. He split [the body along its back between the wings], but did not sever it, but if he did sever it, it is [still] valid. Then he poured on salt,

and threw it onto the [altar] fire.

(6) If he did not remove the crop or the feathers or the entrails which came out with it, and he did not pour on salt, or made any other deviation after he had pressed out the blood, it is valid. If he severed the sin-offering [bird by piercing both organs of the throat] or did not sever the burnt-offering, it is not valid. If he pressed out the blood of the head, but not the blood of the body, it is not valid; the blood of the body, but not the blood of the head, it is valid.

(7) If he pierced a bird sin-offering for the sake of something else [e.g., with the intent that it should be a burnt-offering]: if he pressed out its blood for the sake of something else, or [if at the beginning of the piercing he pierced it] for its own sake and [at the end of the piercing] for the sake of something else, or [at the beginning] for the sake of something else and [at the end] for its own sake, it is not valid. A burnt-offering of a bird is valid [in such circumstances], but it does

רבנו עובדיה מברטנורא

למושבה. מקרב ודווח בית המלוכה בקיור המוחבה כדי שתיתמעה הדם: וسفגו **במלח**. לשון שאבבה ולקיחה, כמו סופג את הארכיבים, אף כאן נותן לעלי מלך כדי שייא הרаш מושך ונמקבל המלה. פירוש אחר, ספגו בגימ"ל כמו ספקו בקרוי, לשון וספוק את כבוי (במדבר כד): מודראה. זפק: נזחה. קודר בו כמיין ארובה ונוטל כל העור והונוצה שנגנד הזפק עם הזפק ומשליך: שסע. את העוף בין אוגפים ולא היה מבדיל: **ו** הבדיל בחטאתי. שלק שני סימנים בחטאתי: **ולא** הבדיל בעולה. שלק בה סימן אחד: פסולה. דכל שניינו שהוא לפני עבדות הדם פסול: **ולא** מיעצה דם הגוף פסולה. דעיקר דמים בגוף הוא דשבייה: **ו** חטאתי העוף שמילקה שלא לשמה. מליקה בעוף במקום שחיטה בכמהה. ומיצוי בעוף במקומות זריית הדם בכמהה. ומהשובה הפטולת בשחיטה זריית דם בכמהה,

למושבה, וسفגו **במלח**, וירקו על גבי ה氣ים, בא לו לגורף והסר את המראה ואת הנזחה, ואת בני מעיים היוציאים עמה, והשליכן **לבית הדשן**. שפע ולא הבדיל. ואם הבדיל, בשר. וسفגו **במלח**, וירקו על גבי ה氣ים: **ו לא** הסר לא את המראה ולא את הנזחה ולא את בני מעיים היוציאין עמה ולא ספגו **במלח**, כל שפנה בה מאחר שמצה את דמה, כשרה. הבדיל בחטאתי ולא מצה דם חרואש, כשרה: מצה דם הגוף ולא מצה דם חרואש, כשרה: **ו** חטאתי העוף שמילקה שלא לשמה, מצה רנה שלא לשמה, או לשמה שלא לשנה, או לשמה שלא לשמה, ולשמה, פסולה. עולת העוף,

not free its owner of his obligation. If a sin-offering of a bird or a burnt-offering of a bird were pierced or if its blood were pressed out [with the intention] of eating that which is normally eaten [i.e., in the case of a sin-offering] or to burn that which is normally burnt [i.e., in the case of a burnt-offering] outside the courtyard of the Temple, it is invalid, but [eating it] does not involve *karet*; [if with the intention of eating it] after the proper time, it is *pigul* and [eating it] involves *karet*, provided that the *matir* was offered in accordance with the regulations. How does he offer the *matir* according to regulations? If he pierced it in silence and pressed the blood [with the intent of offering it (the burnt-offering) on the altar or eating of it (the sin-offering)] after the proper time; or if he pierced it [with the intent of offering the burnt-offering or eating the sin-offering] after the proper time and pressed the blood in silence; or if he pierced it and pressed out the blood [with the intent of offering the burnt-offering or eating the sin-offering] after the proper time — in these cases he offered the *matir* according to regulations [since there were no other disqualifying defects in the service]. How does one offer the *matir* not according to regulations? If he pieced it [with the intent of eating or offering it] outside the Temple courtyard bounds and pressed out the blood [with the intent of eating or offering it] outside the bounds, or if he pierced it [with the intent of eating or offering] after the proper time [normally causing the sacrifice to become *pigul*] but pressed out the blood [with the intent of eating or offering,] outside the bounds [an additional disqualifying intent]; [the words “or if he pierced it and pressed out the blood outside the bounds;” does not appear in many versions (see

רבנו עובדיה מברטנורא

פסולת במליקה ובמייצוי הדם בעונ. אבל קבלה והלך אין בעונ: **עלות העוף בשרה.** כדרותן בריש פרק קמא גבי בהמה, כל החובחים שנחובחו שלא לשמנן בשירים אליא שלא על כל בעלים לשם חובה חוות מן הפסח ומין החטאota: **לאכול דבר שדרכו לאכול.** חטאota העוף: להקטיר דבר שדרכו להקטיר. **עלות העונ:** **שלא לשמה.** אין מוציא עולה מיידי פגול, לפי שהיא בשרה שלא לשם. ובכללה

מתניתין מפורשת לעיל פרק ב:

Shinuy Nishaot of Rabbi Bezalel Ashkenazi] or if he pierced a bird sin-offering not for its sake [i.e., with the intent of a burnt-offering] and pressed out the blood [with the intent of eating the bird] after the proper time; or if he pierced it [with the intent of eating from it] after the proper time and [then] pressed out the blood not for its sake [an additional disqualifying intent]; [the words “or if he pierced it and pressed out the blood not for its own sake;” does not appear in many versions (see Shinuy Nishaot of Rabbi Bezalel Ashkenazi)]: in these cases he did not offer the *matir* according to regulations [since besides the improper thought of eating it outside its time limit, the thought which ordinarily causes a sacrifice to become *pigul*, there is an additional disqualification in the sacrifice]. [If he intended] to eat [an amount] as much as the size of an olive outside the Temple bounds [and an amount] as much as the size of an olive on the following day [after its prescribed time, or an amount] as much as the size of an olive on the following day [and an amount] as much as the size of an olive outside the bounds; half as much as the size of an olive outside the bounds [and] half as much as the size of an olive on the following day; half as much as the size of an olive on the following day [and] half as much as the size of an olive outside the bounds, [the sacrifice] is not valid, and [eating it] does not involve *karet* [since there is an additional disqualification in the sacrifice]. Rabbi Yehudah said: This is the general rule: Where the [wrongful] intention of time precedes that of place, [the sacrifice] is *pigul*, and involves *karet*. But if the [wrongful] intention of place precedes that of time, it is unfit and does not involve *karet*. But the Sages maintain: In both cases [the sacrifice is] not valid and does not involve *karet*. [If one intends] to eat half as much as an olive [outside the bounds or after the proper time, and] to offer [on the altar] half as much as an olive [similarly], it is [a] valid [sacrifice], for eating and burning do not combine [the two half-olives].

הדם חוץ למקומו, חטא ת העוף שמלקה
שלא לשמה ומזה דמה חוץ למנה, או
שמלקה חוץ ומזה למנה ומצה דמה שלא לשמה,
או שמלקה ומזה דמה שלא לשמה, זה הווא
שלא קרב המתיר כמצותו. לא יכול בנית בחוץ
כנית למחר, בנית למחר וכנית בחדין, בחזי
וית בחוץ וכחזי וית למחר, בחזי וית למחר
וכחזי וית בחוץ, פסול, ואין בו ברת. אמר
רבי יהודה, זה הכלל, אם מחייבת הזמן
קדימה לחייבת גבולות, פגול, וחיבין עליון
ברת. ואם מחייבת המיקום קדימה לחייבת
הזמן, פסול, ואין בו ברת. לא יכול בחזי וית
ולחייבת בחזי וית, כשר, שאין אכילה
ונקשרה מצטרפין:

תבורי

אגרת הקדש פרק כ"ז

אגרתת הקדש

המשיח קדם תחילה אין בטלים) ולכון יהי גם עיקר עסוק התורה גם כן בפנימיות המצאות וטעמייהם הנתרים. אבל הנגלוות יהיו גלויים וידועים לכל איש ישראל בידיעה בתחילה בלי שכחה וא"צ לעסוק בהם אלא לערב רב שלא יוכן למתעם מאילנא דחי שהוא פנימיות התורה והמצואה וצריכים לעומק [ברורה] במשנה להתייש כה המ"א הדבוק בדם (ע"י עסוק התורה. בכ"י ליהא) שלא תשלוט בהם להחטאים כדכתיב והחותם בן מאה שנה יכול שידייו חוטאים מערב רב וגם למעישה יהיו צרכים לפרטו הלכות אסור וטומאה יותר מישראל שלא יארע להם פסול וטומאה ואסור כי לא יאנה כי' וגם אפשר וקרוב הרבר שירדו מפנימיות התורה כל גוף התורה הנגלוות כמו אברהם אבינו ע"ה ולכון א"צ לעסוק בהם כלל. מה שאין כן בזמן בית שני היו צרכים לעסוק גם כי לא בשבי' הלכה למעשה בלבד אלא שזה עיקר עכורה להתייש כה המ"א ולהעלות ניצוצי הקדושה ע"י התורה והעבודה כמ"ש במ"א. ואחר הדברים והאמת יובן היטב בתום ביאור הר"מ דלעיל במה שאמר אילנא רטוב ורע כי' ר"ל קליפה נוגה שהוא עולם הוה העיקר כמ"ש בע"ח וד"ל:

כז מה שנכתב ליושיי אה"ק תוכב"א לנחמת בכתלים לחושיה על פשורת הרוב הגאנן המפוזטם אישALKIM קירוש נ"י ע"ה ס"ה מזרו"ץ מנתם מענידל נ"ע.

אהובי אחוי ורعي אשר כנפשי ט' ה' עליהם יהזו חיים עד העולם וצואצאים אתם ורע אמר ברוכי

אגרת הקדש

כמו

ברוחי ה' המה מעתה ועד עולם. אחד"ש כמשפט לאוהבי שמו באתי לדבר על לב נרכאים הנאנחים ודגאנקים ולנהם בכפלים לחשיה אשר שמעה אוני ותבן לה על מארז'ל דשבק חיים לכל חי כי צדיק באמנותו יהיה וביראת ה' לחיים וברישפי אש שלhabת אהבתו מחיים לכל בהן חי רוח [נ"א ונשמהו] כל ימי תלדו וייה בהעלות ה' רוחו ונשמוו אלו יאסוף ויעלה בעילוי אחר עילוי עד רום המעלות שבק חי רוחו פועלתו אשר עבד בה לפנים בישראל פועלות צדיק לחיים לכל חי היה נש כל חי הקשורה בנפשו בחבל עבותות אהבה הרבה ואהבת עולם בל תמות לנצה אשר מי האיש החפץ חיים לדבקה בה' חיים בעבודתו תדבק נשך והיתה צורה בצרור החיים את ה' בחיי רוח אFINO אשר אמרנו בצלו נחיה בנים אשר שבק לנו בכל אחד ואחד כפי בחיי התקשרתו באמת ואהבתו אהבת אמת הטהורה מקרב איש ולב עמוק כי כמים הפנים וכו' רוח א'ית רוח ואמשיך רוח ורוחו עומדת בקרבינו ממש כי בראותו ילדיו מעשה ידיו בקרבו יקדש שמו יתברך אשר יתגאל יתקדש כאשר נלק בדרכ ישרה אשר הורנו מדריכיו ונלכה באורחותיו נס"ז. ח"ש בזה"ק דעתך רציך ראתפטר אשתחח בכלחו עלמן יתר מבחווי דהינו שגם בזה העולם המעשה היום לעשיהם אשתחח יתר כי המעשה (גהול) [גדל] והולך נידולין נידולין מן אוד זועע לצדיק בשדה אשר ברכו ה' המAIR לארץ וויצוות גם אנחטו אלה פה היום כולנו חיים בדרכיו דרך הקדש יקרא לה. זאת בעבודת ה' במילוי

אנרת הקלדש

במילי' דשמי'א. ובמילי' דעלמא בפירוש אמר בזוה"ק
דצדיקיא מגניין על עולם ובעמיההון יתר מבחן
ואלטלא צלותא הצדיקיא בההוא עולם לא אתקים
עלמא רגעה חרוא וכל הקרוב קוזב אל משכן ה'
בחייו קודם לברכה:

ביאור על הניל:

איתא בזוה"ק הצדיק דאתפשט אשתחח בכלחו
עלמיין יתר מבחווי ט' וצריך להבין תינה
בעולמות עליונים אשתחח יתר בעולמו שמה אבל
בזוה"ז אוק אשתחח יתר. ויל' עד מה שקבלתי
על אמר חו"ל דשבק חיים לכל חי בנווע שע"י
הצדיק אינם חיים בשרים כ"א חיים רוחניים שהם אמונה
ויראה ואהבה כי באמונה כתיב וצדיק באמונתו יהיה
וביראה כתיב ויראת ה' לחיים ובאהבה כתיב רורף
צדקה וחסר ימציא חיים וחסר הוא אהבה ושלשה
מהות אלו הם בכלל עולם וועלם עד רום המעלות
הכל לפי ערך בח"י מעילות העולמות זע"ז בדרך
עליה ועלול בנווע. והנה בהיות הצדיק חי על פני
הארמה הי' שלשה מדות אלו בחוק כל' ולבוש
שליהם בבח"י מקום גשמי שהוא בח' נפש הקשורה
בגופו וכל תלמידיו אינם מקבלים רק הארמת מדות
אל' ויזין המAIR חוץ לכל' וזה ע"י דבריו ומחשובתו
הקרושים. ולכון ארז"ל שאין אדם עומד על דעת
רבו וכו' אבל לאחר פטירתו לפי שמתפרדים בח'
הנפש שנשאהה בAKER מבחי' הרוח שבג"ע שהן שלש
מדות הללו לפיקר יכול כל הקרוב אליו לקבל תלק
מבחי'

אנורת הקדש

קמו

מבחן רוחו שבג"ע הויאל ואינה בתרך כל' ולא בבח"י מקום נשמי כנודע מארז"ל על יעקב אבינו ע"ה שנכנים עמו ג"ע וכ"כ בספר עשרה מאמות שאירג ג"ע מתחפש סביב כל אדם ונושאים באירג זה כל' מהשבותיו ורברוי הטובים בתורה ועובדת ה' (וכן להיפך ח"ז נרישמים באירג המתחפש מנידנים סביב כל אדם) הלכך נקל מאד לתלמידיו לקבל חלקם מבחן רוח רכם העצימות שהם אמונתו ויראותו ואהבתו אשר עבר בהם את ה' ולא זום בלבד המAIR חווין לכלי לפי שבח' רוח העצימות מתחعلاה בעילוי אדר עילוי להבל' בבח' נשמרו שבג"ע העליון שבועלמות העליונים ונודע שככל דבר שבקדושה איןנו נערק לגמרי מכל' וכל' מקומו ומדרגתו הראשונה גם לאחר שנתעללה לעלה לעלה ובבח' זו הראשונה שנשאהה למטה בגין עדין התהוו במקומו ומדרגתו הראשונה היא המתחפשה בתלמידיו כל' אחד כפי בח' התקישותו וקרבתו אליו בחווין ובמוחו באהבה רבה כי המשכת כל' רוחניות אינה אלא ע"י אהבה רבה כמ"ש בזה"ק דרוח דרעותא דלבא אמשיך רוח מלעילא רק אם יבין לקראת אלהו בהכנה רבה ויגעה עצומה לקבל שלש מרות הללו בדרך שהורדו רבו וכמארז"ל יגעת למצאת האמין. והנה יש עוד בח' האהה לתלמידיו רק שאינה מתלבשת בתרך מותם ממש בראשונה רק מAIRה עליהם מלמעלה והוא מעליית רוחו נשמרו למקור חוצבו דהיינו לחקל תפוחין קדישין ועי"ז נעשה שם יהוד ע"י העלאת מ"ג מכל' מעשו וחוותו ועובדתו אשר עבר כל' ימי חי

אנרת הקדש

חיו ונורעו בחקל תפוחין קדישין אורות עליונים מאד לעומת החתנים אשר הם חורתו ועבורתו והארת אורות עליונים אלו מאירה על כל תלמידיו שנעשה עובדי ה' על ידי חורתו ועבורהו והארה זו שעיליהם מלמעלה מוגנת לבם הרהורי תשובה ומעשים טובים וכל המעשים טובים הנולדים מהארה זו שמאירה מאורות הזרעים בשדה הנ' נקרא נידולי נידולין והארה זו היא בהעלם והסתר גדול כמו שימוש המאור לכוכבים מחרת הארץ כדאיתא בתיקונים על משה רכינו ע"ה שאחר פטירתו מתפשטת הארץ בכל דרא ודרא לששים רבו נשות כמו שימוש המאור מתחת לארץ לששים רבו כוכבים :

כח מה שכתב למחרתו הרב הגאון המפורסם איש אלקים קדוש ה' נ"י ע"ה פ"ה טו"ה לוי יצחק נ"ע אב"ד זק"ק באידישוב לנחמו על פטירת בנו דב החסיד מו"ה מאיר נ"ע :

למה נסכה פ' מרדים לפ' פרה לומר לך מה פרה מכפרת וכו'. וצריך להבין למה נסכה דוקא לשרה אדומה הנעשה חוץ לשולש מהנות אלא דחתאת קרי" רחמנא [בכתה"] הגותא הנעשה בחוץ. ומן תיבת לשולש עד תיבת רחמנא ליהא בכתה"] ולא נסכה לפ' חטא הנטה הנעשה בפנים על גבי המזבח כפירה ממש. אמן נודע מזו"ק והאריז"ל סוד הקרבנות שעל גבי המזבח הן בהי העלות מ"ג מנפש הבהמית שבנוגה אל שרשן ומקוון הן בהי ד' חיות שבמרכבה הנשאות את הכסאפני שור ופני נשר וכו'. ועי"ז נמשכים

